

ความสัมพันธ์ระหว่างการคิดแบบโยนิโสมนสิการและความมีกัลยาณมิตรกับการให้อภัย
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เขตกรุงเทพมหานคร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ
สิงหาคม 2560

ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดแบบโยนิโสมนสิการและความมีกัลยาณมิตรกับการให้อภัย
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เขตกรุงเทพมหานคร

ปริญญานิพนธ์
ของ
ญาดา อัจจิกุล

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ

สิงหาคม 2560

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดแบบโยนิโสมนสิการและความมีกัลยาณมิตรกับการให้อภัย
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เขตกรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ
ของ
ญาดา อัจจิกุล

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ
สิงหาคม 2560

ญาดา อัจจิกุล (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างการคิดแบบโยนิโสมนสิการและความมีกัลยาณมิตรกับการให้อภัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เขตกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษา ปรินญาณิพนธ์: อาจารย์ ดร. ภิญญาพันธ์ เพี้ยซ้าย.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาอำนาจในการทำนายของการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม ที่มีต่อการให้อภัยทั้งรายด้านและโดยรวม และศึกษาตัวแปรที่มีบทบาทสำคัญต่อการให้อภัยรายด้านและการให้อภัยโดยรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดสพฐ. กรุงเทพมหานคร เขต 1 และ 2 จำนวน 583 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างหลายขั้นตอน การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบวัดที่มีลักษณะเป็นมาตราประเมินค่า จำนวน 2 ฉบับ คือ แบบวัดการให้อภัย 3 ด้าน คือ ตนเอง ผู้อื่น และสถานการณ์ และแบบวัดความมีกัลยาณมิตร 4 ด้าน คือ ผู้ปกครอง ครู เพื่อน และสื่อ และใช้แบบวัดที่มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ จำนวน 1 ฉบับ คือ แบบวัดการคิด 9 ด้าน คือ สืบสาวเหตุปัจจัย แยกแยะส่วนประกอบ สามัญลักษณ์ อริยสัจ อรรถธรรมสัมพันธ์ รู้ทันคุณโทษและทางออก คุณค่าแท้-คุณค่าเทียม ไร้กุศล และอยู่กับปัจจุบัน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบปกติและแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า การคิดแบบโยนิโสมนสิการ และความมีกัลยาณมิตรสามารถร่วมกันทำนายการให้อภัยตนเอง การให้อภัยผู้อื่น การให้อภัยสถานการณ์ และการให้อภัยโดยรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ได้ร้อยละ 15.4 20.3 14.8 และ 23.1 ตามลำดับ และพบตัวแปรที่สำคัญที่สุดในการทำนายการให้อภัยตนเองของนักเรียน คือ ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .233, p < .001$) และความมีครูเป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .202, p < .001$) การให้อภัยผู้อื่น พบตัวแปรทำนายที่สำคัญที่สุด คือ ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .215, p < .001$) การคิดแบบสามัญลักษณ์ ($\beta = .185, p < .001$) การคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม ($\beta = .125, p < .01$) ความมีสื่อเป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .099, p < .05$) และความมีครูเป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .099, p < .05$) การให้อภัยสถานการณ์ พบตัวแปรทำนายที่สำคัญที่สุด คือ ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .225, p < .001$) การคิดแบบไร้กุศล ($\beta = .114, p < .01$) ความมีสื่อเป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .120, p < .01$) และการคิดแบบสามัญลักษณ์ ($\beta = .119, p < .01$) และการให้อภัยโดยรวม พบตัวแปรทำนายที่สำคัญที่สุด คือ ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .260, p < .001$) การคิดแบบสามัญลักษณ์ ($\beta = .172, p < .001$) ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .125, p < .01$) การคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม ($\beta = .145, p < .001$) ความมีสื่อเป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .110, p < .01$) และการคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ ($\beta = -.092, p < .05$)

RELATIONSHIP BETWEEN YONISOMANASIKARA AND KALYANAMITTATA AND
FORGIVENESS AMONG LOWER SECONDARY SCHOOL STUDENTS IN BANGKOK

AN ABSTRACT
BY
YADA ATCHIKUL

Presented in Partial Fulfillment of the Requirement for the Master of
Education Degree in Development Psychology
at Srinakharinwirot University

August 2017

Yada Atchikul. (2017). *Relationship between Yonisomanasikara and Kalyanamittata and Forgiveness among Lower Secondary School students in Bangkok*. Thesis, M. Ed. (Developmental Psychology). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisory Committee: Dr. Pinyapan Piasai.

This research aimed to study the power of prediction of variables in context of Buddhama, consisting of the ability to think, otherwise called *Yonisomanasikara*, which consists of nine methods and spiritual friendship or *Kalyanamittata*, which consists of four groups that work together in order to predict forgiveness on each side and as a whole and to study the most important variables used to predict forgiveness on each side and as a whole aspect. The research samples include five hundred and eighty three students in secondary schools in Bangkok. This study employs Multi-stage Random Sampling and the instruments for collection include a two-rating scale questionnaire comprised of *Forgiveness*, which consist of three parts: self, others and situation. *Kalyanamittata* also consists of four parts: parents, teachers, friends and media. There was one objective questionnaire, *Thinking* which consist of nine parts: searching for causes and conditions, component analysis, insight and purification of the mind, problem-solving or *Ariyasacca*, the relationship between theory and practice, beneficial and harmful knowledge, true value and artificial value, psychic moral factor development and present movement thought. The data analysis uses Enter and Stepwise Multiple Regression Analysis. The results of this study are as follows:

Yonisomanasikara and *Kalyanamittata* positively predicted forgiveness of self, forgiveness for others, forgiveness for situation, and total forgiveness of secondary school students at the percentages of 15.4, 20.3, 14.8, and 23.1 respectively. The best predictors of forgiveness of self among students were parents ($\beta = .233$, $p < .001$) and teachers ($\beta = .202$, $p < .001$). Forgiveness for others include parents ($\beta = .215$, $p < .001$), insight and purification of mind ($\beta = .185$, $p < .001$), true value and artificial value ($\beta = .125$, $p < .01$), media ($\beta = .099$, $p < .05$) and teachers ($\beta = .099$, $p < .05$). Forgiveness for situation include parents ($\beta = .225$, $p < .001$), psychic moral factor development ($\beta = .114$, $p < .01$), media ($\beta = .120$, $p < .01$), and insight and purification of mind ($\beta = .119$, $p < .01$). Total forgiveness from parents ($\beta = .260$, $p < .001$), insight and purification of mind ($\beta = .172$, $p < .001$), teachers ($\beta = .125$, $p < .01$), true value and artificial value ($\beta = .145$, $p < .001$), media ($\beta = .110$, $p < .01$), and the relationship between theory and practice ($\beta = -.092$, $p < .05$).

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

ความสัมพันธ์ระหว่างการคิดแบบโยนิมนสิการและความมีกัลยาณมิตรกับการให้อภัย

ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เขตกรุงเทพมหานคร

ของ

ญาดา อัจจิกุล

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

วันที่ เดือน.....พ.ศ. 2560

อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ที่ปรึกษา

.....ประธาน

(อาจารย์ ดร.ภิญญาพันธ์ เพี้ยซ้าย)

(อาจารย์ ดร.นิยะดา จิตต์จรัส)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ภิญญาพันธ์ เพี้ยซ้าย)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิญญา วัฒนโณ)

งานวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย
จาก
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดีด้วยความกรุณาอย่างสูง และความเอาใจใส่ในรายละเอียดอย่างดียิ่งจาก อาจารย์ ดร.ปริญญานิพนธ์ เพี้ยชัย อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ซึ่งได้เสียสละเวลาอันมีค่าในการถ่ายทอดวิชาความรู้ ตรวจสอบ และแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.นิยะดา จิตต์จรัส และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิญญู วัฒนโธ ที่ให้ความกรุณาเป็นคณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ รวมทั้งให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์เพิ่มเติมเพื่อให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ขอกราบขอบพระคุณคุณอาจารย์ ผู้รับหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ที่ได้เสียสละเวลาในการให้ความรู้ คำแนะนำในการทำปริญญานิพนธ์นี้ และขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ชาญ รัตนพิสิฐ ที่กรุณาสอนและให้คำแนะนำด้านสถิติการวิจัย

ขอขอบคุณทุกท่านจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสำหรับการวิจัย

ขอขอบพระคุณผู้บริหาร คณะครู/อาจารย์ โรงเรียนโยธินบูรณะ โรงเรียนราชินีนาถอาจารย์ สามเสนวิทยาลัย 2 โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย โรงเรียนหอวัง โรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ โรงเรียนราชวินิตบางเขน ที่อำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลของผู้วิจัย ด้วยการต้อนรับที่อบอุ่นและให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มความสามารถ รวมทั้งขอบคุณนักเรียนผู้ร่วมวิจัยทุกคน ที่ได้ให้ความร่วมมือในการในการตอบแบบวัดอย่างตั้งใจ

ขอขอบคุณ คุณณณิธร ล้อคำ เพื่อนร่วมรุ่นที่คอยช่วยเหลือ แนะนำด้านสถิติวิจัยและการจัดทำปริญญานิพนธ์ ตลอดทั้งเพื่อนนิสิตปริญญาโทจิตวิทยาพัฒนาการทุกคนที่คอยให้กำลังใจ ให้คำแนะนำ และช่วยเหลือผู้วิจัยอย่างเต็มที่ ขอขอบคุณ คุณครูศรัณย์ วงศ์จาตุรนต์ เพื่อนที่คอยอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลวิจัย ขอขอบคุณ คุณคณินางค์ ประไพทรัพย์ ที่คอยช่วยเหลือเรื่องการสืบค้นข้อมูลงานวิจัยต่างสถาบัน ขอขอบคุณ คุณธนิสราและคุณธนาภรณ์ สุทธิพงศ์เกียรติ นองสาวของผู้วิจัยที่ช่วยบันทึกผลข้อมูล ขอขอบคุณ คุณวรรณรัตน์ ฐวนิมิตรกุล ที่คอยให้กำลังใจ และช่วยเหลือเรื่องการเรียบเรียงตรวจทานเนื้อหาภาษาอังกฤษ

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณบิดา มารดา และครอบครัวของผู้วิจัยที่ได้สนับสนุนทั้งกำลังใจและกำลังใจทรัพย์ เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถเรียนและทำปริญญานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วง อันคุณประโยชน์ที่พึงได้จากปริญญานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยขอมอบให้เป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดามารดา ญาติพี่น้อง ครูอาจารย์ และผู้ที่มีส่วนทำให้เกิดความสำเร็จในการศึกษาของผู้วิจัย

ญาดา อัจจิกุล

สารบัญ

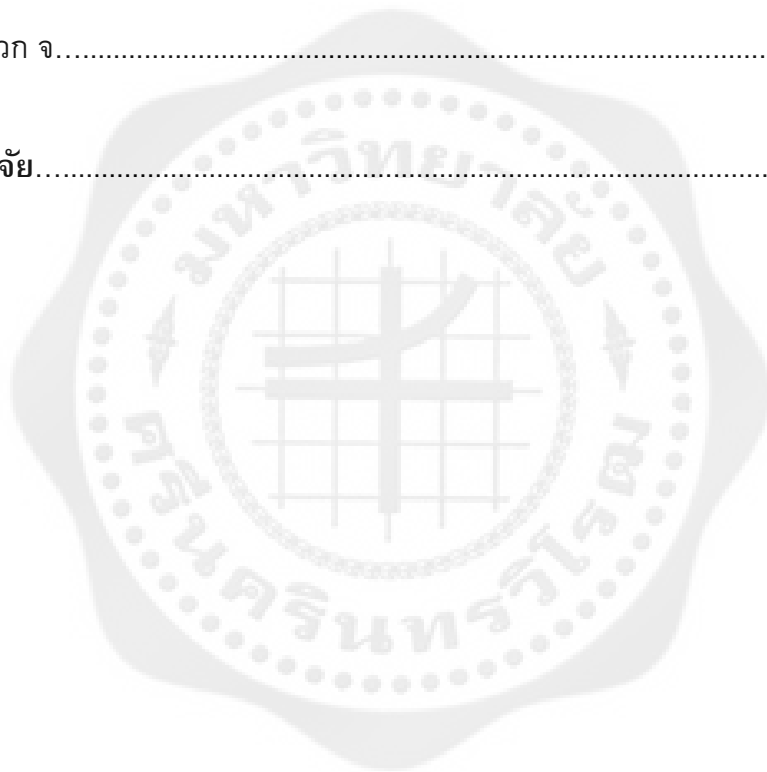
บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
ความสำคัญของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามปฏิบัติการ	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการให้อภัย	12
ความหมายของการให้อภัย	12
แนวคิดเกี่ยวกับการให้อภัย	13
แนวคิดทางตะวันตก	13
แนวคิดทางพระพุทธศาสนา	16
ความสำคัญของการให้อภัย	17
พัฒนาการของวัยรุ่นกับการให้อภัย	18
การวัดการให้อภัย	20
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตามแนวทางพระพุทธศาสนา	23
โยนิโสมนสิการ	24
ความหมายของโยนิโสมนสิการ	24
การวัดการคิดแบบโยนิโสมนสิการ	27
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการกับการให้อภัย	32
กัลยาณมิตร	33
ความหมายของกัลยาณมิตร	33
ความสำคัญของกัลยาณมิตร	34
คุณสมบัติของกัลยาณมิตร	34
ประเภทของกัลยาณมิตร	35

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
การวัดความมีกัลยาณมิตร.....	39
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีกัลยาณมิตรกับการให้อภัย	40
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	41
สมมติฐานในการวิจัย	43
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	44
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	44
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	45
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	53
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	53
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	54
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง	55
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน.....	57
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	73
สรุปผลการวิจัย.....	75
อภิปรายผล	76
ข้อเสนอแนะ	82
บรรณานุกรม.....	84

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก.....	92
ภาคผนวก ก.....	93
ภาคผนวก ข.....	95
ภาคผนวก ค.....	108
ภาคผนวก ง.....	124
ภาคผนวก จ.....	134
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	136

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง.....	45
2 จำนวนข้อ คำอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดที่ใช้ในการวิจัยทั้งรายฉบับและรายด้าน.....	52
3 จำนวนและร้อยละของคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	55
4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการให้อภัย การคิดแบบโยนิโสมนสิการ และความมี กัลยาณมิตรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น.....	56
5 ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างกันของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา (Intercorrelation matrix) ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	58
6 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter multiple regression analysis) เพื่อศึกษา ความสามารถของการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม ใน การทำนายการให้อภัยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	61
7 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) เพื่อ ค้นหาตัวแปรการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ดีที่สุด และตัวแปรความมีกัลยาณมิตรที่ดีที่สุด ในการทำนายการให้อภัยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	62
8 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter multiple regression analysis) เพื่อศึกษา ความสามารถของการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม ใน การทำนายการให้อภัยผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	63
9 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) เพื่อ ค้นหาตัวแปรการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ดีที่สุด และตัวแปรความมีกัลยาณมิตรที่ดีที่สุด ในการทำนายการให้อภัยผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	64
10 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter multiple regression analysis) เพื่อศึกษา ความสามารถของการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม ใน การทำนายการให้อภัยสถานการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	66
11 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) เพื่อค้นหาตัวแปรการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ดีที่สุด และตัวแปรความมีกัลยาณมิตรที่ดี ที่สุด ในการทำนายการให้อภัยสถานการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น.....	67

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง

หน้า

12 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter multiple regression analysis) เพื่อศึกษาความสามารถของการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม ในการทำนายการให้อภัยโดยรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	68
13 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) เพื่อค้นหาตัวแปรการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ดีที่สุด และตัวแปรความมีกัลยาณมิตรที่ดีที่สุดในการทำนายการให้อภัยโดยรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น.....	70
14 สรุปผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติและแบบขั้นตอน (Enter and Stepwise multiple regression analysis) เพื่อค้นหาการคิดแบบโยนิโสมนสิการและความมีกัลยาณมิตรที่ส่งผลต่อการให้อภัยรายด้านและการให้อภัยโดยรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น.....	71
15 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดการให้อภัยทั้งฉบับ	96
16 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดการให้อภัย (ด้านการให้อภัยตนเอง).....	98
17 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดการให้อภัย (ด้านการให้อภัยผู้อื่น).....	99
18 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดการให้อภัย (ด้านการให้อภัยสถานการณ์)	100
19 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดการคิดทั้งฉบับ.....	101
20 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดการคิด (การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย).....	102
21 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดการคิด (การคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ)	102
22 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดการคิด (การคิดแบบสามัญลักษณ์).....	102

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
23 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation) และ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดการคิด (การคิดแบบอริยสัจ)	102
24 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation) และ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดการคิด (การคิดแบบบรรณธรรมสัมพันธ์)	103
25 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation) และ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดการคิด (การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก).....	103
26 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation) และ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดการคิด (การคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม).....	103
27 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation) และ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดการคิด (การคิดแบบเร้ากุศล)	103
28 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation) และ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดการคิด (การคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน).....	104
29 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation) และ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดฉันกับบุคคลรอบข้าง (ผู้ปกครองของฉัน).....	104
30 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation) และ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดฉันกับบุคคลรอบข้าง (ครูของฉัน).....	105
31 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation) และ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดฉันกับบุคคลรอบข้าง (เพื่อนของฉัน)	106
32 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation) และ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดฉันกับบุคคลรอบข้าง (สื่อในชีวิตประจำวันของฉัน).....	107

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	42
-----------------------------	----

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

วัยรุ่นเป็นสมาชิกกลุ่มหนึ่งที่สำคัญของสังคมที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพสังคมไทย เนื่องด้วยวัยรุ่นเป็นสัดส่วนของประชากรกลุ่มใหญ่กลุ่มหนึ่ง อีกทั้งคนกลุ่มนี้มีบทบาทในฐานะเป็นผู้รับผิดชอบสังคมในอนาคตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ หากวัยรุ่นได้รับความเอาใจใส่ มีความรู้ความสามารถและความประพฤติดีอยู่ในกรอบของศีลธรรมจรรยาที่ดี ก็จะเป็นวัยรุ่นที่มีคุณภาพ แต่ในขณะเดียวกัน หากไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ใกล้ชิด ก็มีความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาได้สูง เพราะวัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ซึ่งเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและอาจทำให้วัยรุ่นปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ทัน โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์นับว่าเป็นพัฒนาการที่มีความสำคัญ เนื่องจากวัยรุ่นมีอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ง่าย มีความรู้สึกสับสน มีลักษณะอารมณ์ที่รุนแรงและขาดการควบคุมอารมณ์ มีการตัดสินใจหุนหันพลันแล่นขาดการยั้งคิด และมักจะแสดงออกทางอารมณ์อย่างเปิดเผย ด้วยลักษณะอารมณ์เช่นนี้ จึงมักทำให้เกิดความขัดแย้งกับผู้อื่นได้ง่าย ซึ่งลักษณะอารมณ์ของวัยรุ่นที่มักส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ได้แก่ ความวิตกกังวล ความอิจฉา ความกลัว ความโกรธ ความรู้สึกผิด และอารมณ์หนึ่งซึ่งมักก่อให้เกิดปัญหาทางพฤติกรรมหรือความรุนแรงในวัยรุ่นก็คือ ความโกรธ (วิทยากร เชิงกุล, 2552) โดยจะเห็นได้จากข่าวที่วัยรุ่นก่อเหตุทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกายกันจนถึงขั้นเสียชีวิต เช่น นักเรียนชั้น ม. 2 ถูกรุ่นพี่ ม.3 ทำร้ายร่างกายจนกระทั่งเสียชีวิตในเวลาต่อมา โดยมีสาเหตุจากความหึงหวง (ผู้จัดการออนไลน์, 2558) หรือ นักเรียนม.3 กว่า 30 คนยกพวกตะลุมบอนกันบริเวณสถานีรถไฟฟ้ามหานคร สายเฉลิมรัชมงคล เนื่องจากไม่พอใจที่มีเพื่อนในกลุ่มแย่งจีบผู้หญิงคนเดียวกัน และสถิติจากการแจ้งเหตุนักเรียนทะเลาะวิวาทของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พบว่า อายุเฉลี่ยของนักเรียนที่ก่อเหตุทะเลาะวิวาทอยู่ที่ 15 -18 ปี (สุภาพร อาจเดช, 2555) เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าวัยรุ่นมักมีอารมณ์ที่รุนแรงก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาทกันได้ง่าย

การระงับหรือขจัดความโกรธให้หายไปได้นั้น การให้อภัยเป็นวิธีการที่ดีอย่างหนึ่งที่ช่วยให้คนเราก้าวข้ามความโกรธได้ (พระไพศาล วิสาโล, 2551) ทั้งยังส่งผลให้ความสัมพันธ์ที่ไม่ลงรอยกันกลายเป็นความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและช่วยให้เกิดการสานสัมพันธ์กันต่อไปได้ เพราะการให้อภัยเกิดจากความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมที่ไม่พยายาบท ไม่ต้องการแก้แค้น ต่อบุคคลที่ทำร้ายเราทั้งทางร่างกาย หรือ จิตใจ สอดคล้องกับที่พระราชสังวรญาณ หลวงพ่อพุทธ ฐานิโย (สถาบันสื่อธรรม, ม.ป.ป.) ได้ให้ความหมายการให้อภัยว่าเป็นทานชนิดหนึ่ง คือ การให้ ซึ่งหมายรวมว่าเป็นการยกโทษ การไม่ถือโทษโกรธเคืองกับผู้ที่สร้างความปวดร้าวใจ สร้างความทุกข์ สร้างความเสียหายกับเรา การให้อภัยสร้างความสงบไม่มีเวรมีกรรมต่อกัน อีกทั้งการให้อภัยเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ที่ให้อภัยเอง เพราะการให้อภัยคือการปลดปล่อยตนเองจากอดีตที่เจ็บปวดเพื่อเริ่มต้นชีวิตใหม่

ผลดีอีกประการคือ ผู้ที่สามารถให้อภัยผู้อื่นได้ง่าย จะมีความเป็นปฏิกิริยาน้อย ไม่หลงตัวเอง ไม่ชอบครุ่นคิดวนเวียน ไม่เรื่องมาก ทำให้กังวลและซึมเศร้าน้อยกว่า ป่วยเป็นโรคประสาทน้อยกว่า มีลักษณะที่เข้าอกเข้าใจผู้อื่นมากกว่าผู้ที่ให้อภัยได้ยากหรือไม่ยอมให้อภัยผู้อื่น การให้อภัยจึงเป็นเหมือนภูมิคุ้มกันโรคทางจิต เพิ่มสุขภาพจิตที่ดีสำหรับตัวผู้ให้อภัยนั่นเอง (Worthington & Scherer, 2004) ทั้งนี้มีงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่ได้ศึกษาการให้อภัยกับการมีสุขภาพจิตพบผลว่าการให้อภัยส่งผลให้ผู้ให้อภัยมีสุขภาพทางจิตที่ดีอีกด้วย เช่น งานวิจัยของนันทรัตน์ พรหมเมฆประทาน (2556) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรักษาศีล 5 การภาวนา การให้อภัย และสุขภาพจิต โดยมีการให้อภัยเป็นตัวแปรสื่อ พบว่า การให้อภัยมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกกับสุขภาพจิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนในต่างประเทศมีงานวิจัยหลายชิ้นที่มีผลการศึกษาว่า การให้อภัยสามารถลดความโกรธ ความซึมเศร้า ความวิตกกังวล ความเครียด และความกลัวลงได้ (Maltby et al., 2007; Harris et al., 2006) นอกจากนี้ยังพบว่า การให้อภัยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความรู้สึกผาสุก (Well-being) อีกด้วย (Toussaint & Webb, 2005 ; Wuthnow, 2000)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการให้อภัยเป็นพฤติกรรมที่สำคัญและเป็นที่ยิ่งปรารถนาให้เกิดขึ้นกับทุก ๆ วัย โดยเฉพาะวัยรุ่นเพราะเป็นวัยที่มีอารมณ์เชิงลบหรือการไม่ให้อภัยได้ง่าย ทั้งนี้ การที่จะส่งเสริมพฤติกรรมที่ยิ่งปรารถนาให้เกิดขึ้นได้ ต้องทำความเข้าใจกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องให้มากยิ่งขึ้น โดยในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจศึกษาปัจจัยทางพุทธศาสนา เนื่องจากในหลักพุทธธรรมได้กล่าวว่า การดำเนินชีวิตของเรา คือ การประกอบกิจกรรมหรือทำการต่าง ๆ โดยแสดงออกเป็นพฤติกรรมทั้งทางกาย วาจา หรือเป็นการคิดภายในใจนั้นควรดำเนินไปอย่างถูกต้องดีงาม ซึ่งการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงามนั้น จะต้องรู้จักคิด หรือ คิดเป็น เพราะเป็นปัจจัยที่ชักนำไปสู่ความเข้าใจ ความคิดเห็นทัศนคติ ค่านิยมที่ถูกต้องดีงาม เกื้อกูลแก่ชีวิตและสังคม สอดคล้องกับความเป็นจริง เมื่อรู้เข้าใจ คิดเห็นดีงาม ถูกต้องตามความเป็นจริงแล้ว การคิด การพูด การกระทำ การแสดงออก ก็ถูกต้องดีงาม นำไปสู่การดับทุกข์ แก้ไขปัญหาได้ ซึ่งทางพุทธศาสนาเรียกว่ากระบวนการนี้ว่า สัมมาทิฏฐิ อันเป็นแก่นของกระบวนการทางการศึกษา ซึ่งสัมมาทิฏฐิจะเกิดขึ้นได้ด้วยปัจจัย 2 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยภายนอก เรียกว่า ปรโตโฆสะ แปลว่า เสียงจากผู้อื่น การกระตุ้นหรือชักจูงจากภายนอก ในรูปแบบของการถ่ายทอด หรือการรับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมทางสังคม โดยผู้ที่ทำหน้าที่ปรโตโฆสะที่ดีเรียกว่า กัลยาณมิตร 2) ปัจจัยภายใน เรียกว่า โยนิโสมนสิการ คือ การทำในใจโดยแยบคาย หมายถึง การคิดถูกวิธี ความรู้จักคิด หรือคิดเป็น ทั้งนี้ ปัจจัยโยนิโสมนสิการเป็นแกนกลาง หรือส่วนที่ขาดไม่ได้ในการศึกษา การปฏิบัติธรรม และการประพฤติดนในคุณธรรมต่าง ๆ ที่สำเร็จผล โดยมีปัจจัยปรโตโฆสะที่ช่วยประคับประคอง ชี้ช่องทาง และปลุกเร้าให้เกิดโยนิโสมนสิการได้ แต่โดยปกติแล้วคนที่ไม่ต้องอาศัยปรโตโฆสะและใช้โยนิโสมนสิการเพียงอย่างเดียว พบว่ามีแต่อัจฉริยบุคคล เช่น พระพุทธเจ้า เป็นต้น ดังนั้น คนทั่วไปหรือคนส่วนใหญ่ ยังต้องอาศัยหรือต้องมีกัลยาณมิตรที่ดีเพื่อช่วยชี้ช่องทางที่ถูกต้อง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2556) เช่นเดียวกับกลุ่มวัยรุ่นที่มีประสบการณ์ชีวิตน้อย (สุภาพร อาจเดช, 2555) จึงยังมีความจำเป็นต้องอาศัยปรโตโฆสะ เพื่อชักนำชี้แนะช่องทางที่ถูกต้องให้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าโยนิโสมนสิการและกัลยาณมิตรเป็นปัจจัยพื้นฐานของ

การศึกษา การปฏิบัติธรรม และการประพัตติตนตามหลักคุณธรรม เพื่อนำไปสู่การดำเนินชีวิตหรือพฤติกรรมที่ถูกต้องดีงาม ซึ่งการให้อภัยเป็นพฤติกรรมที่ดีงามประการหนึ่งที่ควรศึกษาและพัฒนาโดยใช้ปัจจัยดังกล่าวข้างต้น

จากการทบทวนงานวิจัยในประเทศไทยที่ผ่านมา พบว่ามีการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้อภัยของวัยรุ่น ในตัวแปรที่ใกล้เคียงกับโยนิโสมนสิการและกัลยาณมิตร ดังเช่น งานวิจัยของ ญาณกร นิลพุ่ม (2553) ที่ได้ศึกษาอิทธิพลของการสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียนที่มีต่อการให้อภัยของวัยรุ่น ซึ่งการสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียนมีความหมายใกล้เคียงกับตัวแปรกัลยาณมิตร นั่นคือ การได้รับความช่วยเหลือ คำแนะนำสั่งสอน ทั้งในรูปของข้อมูลข่าวสาร วัตถุสิ่งของ และจิตใจ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทรจากแหล่งหรือบุคคลที่ดี ซึ่งจากการศึกษาพบว่า การได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียนด้านอารมณ์ ด้านสิ่งของและบริการ มีอิทธิพลต่อการให้อภัยของวัยรุ่น ทั้งนี้ ยังมีงานวิจัยของอะเคื้อ กุลประสูติติก, ไพรัตน์ วงษ์นาม, ดลดาว ปุรณานนท์ และ สมศักดิ์ ลีลา (2557) ที่ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับการให้อภัยของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ภาคกลาง ซึ่งศึกษาโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับการให้อภัย 2 ระดับ ได้แก่ ระดับนักเรียนและระดับสาขาวิชา พบว่า ตัวแปรระดับนักเรียน คือ การครุ่นคิด มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบกับการให้อภัย ซึ่งการครุ่นคิดในงานวิจัยดังกล่าวนี้ หมายถึง ความคิดซ้ำ ๆ ที่มีต่อสิ่งที่เป็นลบหรืออารมณ์ทางลบ ทำให้รบกวนต่อการทำกิจกรรมที่ดำเนินไป และยากที่จะควบคุมไม่ให้คิด โดยการคิดลักษณะนี้เป็นการคิดที่ขัดแย้งกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่เป็นการคิดอย่างถูกวิธี มีระเบียบ มีเหตุผล ตามสภาวะที่เป็นจริง เพื่อให้เกิดความดีงามและแก้ปัญหาได้ ส่วนตัวแปรระดับสาขาวิชา คือ บรรยายากการเรียนการสอน ส่งผลทางตรงเชิงบวกกับการให้อภัย โดยบรรยายากการเรียนการสอนนั้นหมายรวมถึง สภาพแวดล้อมในห้องเรียน พฤติกรรมของผู้สอน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนและผู้เรียนกับผู้เรียนด้วย ซึ่งมีความสอดคล้องกับความมีกัลยาณมิตรของครู เพื่อน และสิ่งแวดล้อมทางสังคมทั้งหลายที่ดีงาม เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการพัฒนาปัญญาของบุคคลในเรื่องของการให้อภัย ดังนั้นจากงานวิจัยที่กล่าวมา สามารถกล่าวได้ว่าการให้อภัยในวัยรุ่นมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งจากปัจจัยภายในบุคคล เช่น การครุ่นคิด และจากปัจจัยภายนอกบุคคล เช่น การสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียน บรรยายากการเรียนการสอน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมที่กล่าวว่าการพัฒนาตนไปสู่การดำเนินชีวิตหรือพฤติกรรมที่ดีงาม ต้องอาศัยปัจจัยภายในหรือโยนิโสมนสิการ และปัจจัยภายนอกที่เรียกว่า ปรโตโมสะหรือกัลยาณมิตร นั่นเอง

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่ศึกษาการให้อภัยในกลุ่มตัวอย่างอื่นคือ การศึกษาของอิสระ บุญญะฤทธิ์ (2555) เรื่องบทบาทของเมตตาและกระบวนการทางปัญญาที่มีผลต่อการให้อภัยในพยาบาลไทย โดยเป็นการศึกษาบนหลักพุทธธรรมเช่นกัน ซึ่งผลการวิจัยพบว่าความเมตตา มีอิทธิพลทางบวกต่อการให้อภัย และโยนิโสมนสิการและการรับรู้กัลยาณมิตรมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการให้อภัยโดยผ่านตัวแปรสมาธิภูมิ แต่อย่างไรก็ตาม งานวิจัยดังกล่าวเป็นการศึกษาในกลุ่มพยาบาลเท่านั้น จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดคำถามว่า ปัจจัยโยนิโสมนสิการและปัจจัยกัลยาณมิตรจะมีผลต่อ

การให้อภัยของวัยรุ่นหรือไม่ และในการคิดแบบโยนิโสมนสิการแต่ละแบบ อันประกอบด้วย การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย การคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ การคิดแบบสามัญลักษณ์ การคิดแบบอริยสัจ การคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก การคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม การคิดแบบเร้ากุศล และการคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน จะมีผลต่อการให้อภัยของวัยรุ่นมากน้อยเพียงใด และการคิดแบบใดที่ส่งผลต่อการให้อภัยของวัยรุ่นมากที่สุด ทั้งนี้ผู้วิจัยไม่ได้นำการคิดแบบวิภาษวาทมาศึกษาด้วย เนื่องจากการคิดแบบวิภาษวาทเป็นการคิดที่รวมการคิดแบบต่าง ๆ มาใช้ร่วมกัน ดังนั้นหากศึกษาการคิดโดยรวมทั้ง 9 แบบแล้ว ก็เป็นการศึกษาการคิดแบบวิภาษวาทได้เช่นกัน และในส่วนของกัลยาณมิตร พระพรหมคุณาภรณ์ (2549) ได้กล่าวว่ากัลยาณมิตรไม่ได้จำกัดอยู่เพียงเพื่อนที่ดีอย่างเดียวเท่านั้น แต่หมายรวมถึงอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมทางสังคม เช่น พ่อแม่ ครูอาจารย์ เพื่อนที่คบหา หนังสือ สื่อมวลชน วัฒนธรรมที่น่าชักจูงไปในทางที่ดีงาม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม คือ ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร ความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร และความมีสื่อเป็นกัลยาณมิตร เพื่อศึกษาว่ามีผลต่อการให้อภัยของวัยรุ่นมากน้อยเพียงใด เนื่องจากผู้ปกครอง ครู และเพื่อน เป็นบุคคลแวดล้อมที่มีความใกล้ชิดและมีอิทธิพลต่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของวัยรุ่น ส่วนสื่อเป็นสิ่งแวดล้อมหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อบุคคลทุกเพศ ทุกวัย ในสังคมยุคโลกาภิวัตน์

จากข้อมูลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ความมีกัลยาณมิตร และการให้อภัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เนื่องจากเป็นช่วงวัยแรกเริ่ม (Puberty) ที่ต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน อาจทำให้เกิดความสับสน ไม่มั่นคง เกิดอารมณ์ที่แปรปรวนได้ง่าย และก่อให้เกิดพฤติกรรมปัญหามากกว่าวัยอื่น ซึ่งการทะเลาะวิวาทส่วนใหญ่เกิดขึ้นในช่วงวัยรุ่นตอนต้น และถึงจุดสูงสุดในช่วงอายุ 15-17 ปี (ประณต เค้าฉิม, 2549) ทั้งนี้ผลการวิจัยที่ได้สามารถใช้เป็นข้อมูลสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เช่น ผู้ปกครอง ครู ในการอบรมเลี้ยงดูหรือการจัดการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการพัฒนาการให้อภัยของนักเรียนวัยรุ่นตอนต้น

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาอำนาจในการทำนายของการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ คือ การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย การคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ การคิดแบบสามัญลักษณ์ การคิดแบบอริยสัจ การคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก การคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม การคิดแบบเร้ากุศล และการคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม คือ ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร ความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร และความมีสื่อเป็นกัลยาณมิตร ที่มีต่อการให้อภัยตนเอง การให้อภัยผู้อื่น การให้อภัยสถานการณ์ และการให้อภัยโดยรวม และศึกษาตัวแปรที่มีบทบาทสำคัญต่อการให้อภัยรายด้านและการให้อภัยโดยรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานคร

ความสำคัญของการวิจัย

ทำให้ทราบว่าการคิดแบบโยนิโสมนสิการแบบใด หรือความมีกัลยาณมิตรจากกลุ่มใด ที่มีความสำคัญต่อการให้อภัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อนำผลการวิจัยมาปรับใช้หรือเป็นแนวทางในการอบรมแนะนำ ผู้ปกครอง ครู หรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง ในการจัดรูปแบบการสอนหรือการอบรมเลี้ยงดูให้เอื้อต่อการคิดแบบโยนิโสมนสิการ หรือการปฏิบัติตนเป็นกัลยาณมิตรที่ดี เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาปัจจัยที่มีผลต่อการให้อภัยของนักเรียนอย่างยั่งยืนตามหลักพุทธธรรม

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรในการวิจัย

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานคร รวมทั้งหมด 130,007 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560)

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 583 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างหลายขั้นตอน และมีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากหลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis) ซึ่งกำหนดไว้ว่าขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมกับการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณด้วยวิธี enter ควรใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน ต่อ 1 ตัวแปรอิสระ และสำหรับวิธี stepwise ควรใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 คน ต่อ 1 ตัวแปรอิสระ (Hair et al., 1998) ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ ศึกษาทั้งวิธี enter และ stepwise โดยมีตัวแปรอิสระทั้งหมด 13 ตัวแปร ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 650 คน ทั้งนี้ หลังจากเก็บข้อมูลพบว่า มีแบบวัดที่มีคำตอบครบถ้วน สมบูรณ์จำนวน 583 ฉบับ ซึ่งคิดเป็น 89.69% ของขนาดกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1.1 การคิดแบบโยนิโสมนสิการ ประกอบด้วยตัวแปรย่อย ดังนี้

1.1.1 การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย

1.1.2 การคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ

1.1.3 การคิดแบบสามัญลักษณ์

- 1.1.4 การคิดแบบอริยสัจ
- 1.1.5 การคิดแบบบรรณธรรมสัมพันธ์
- 1.1.6 การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก
- 1.1.7 การคิดแบบคุณค่าแท้ – คุณค่าเทียม
- 1.1.8 การคิดแบบเร้ากุศล
- 1.1.9 การคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน
- 1.2 ความมีกัลยาณมิตร ประกอบด้วยตัวแปรย่อย ดังนี้
 - 1.2.1 ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร
 - 1.2.2 ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร
 - 1.2.3 ความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร
 - 1.2.4 ความมีสื่อเป็นกัลยาณมิตร
- 2. ตัวแปรตาม ได้แก่ การให้อภัย ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรย่อย ดังนี้
 - 2.1 การให้อภัยตนเอง
 - 2.2 การให้อภัยผู้อื่น
 - 2.3 การให้อภัยสถานการณ์

นิยามปฏิบัติการ

1. การให้อภัย หมายถึง ความเต็มใจของนักเรียนที่จะละทิ้งความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรมเชิงลบ ได้แก่ ความโกรธ ความเกลียด ความกลัว การหลบหลีกและความต้องการแก้แค้น ต่อตนเอง บุคคลอื่นหรือสถานการณ์ที่อยู่เหนือการควบคุมที่เป็นสาเหตุของความชุ่นเคืองใจ และแทนที่ด้วยการมีความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรมเชิงบวกหรือเป็นกลาง คือ การมีความเข้าใจ การมีการยอมรับ การมีความหวังและการให้ออกาสกับสิ่งที่ก่อให้เกิดความชุ่นเคืองใจได้มากขึ้น รวมถึงให้ความปลอดภัย หรือแม้แต่ให้ความรักต่อบุคคลนั้น โดยมี 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1.1 การให้อภัยตนเอง (Forgive of Self) คือ ระดับการตอบสนองด้านความคิด ความรู้สึก และ พฤติกรรมของนักเรียนต่อการปฏิบัติมิชอบของตนเอง โดยการตอบสนองนี้จะเปลี่ยนจากด้านลบให้เป็นด้านบวกหรือเป็นกลาง

1.2 การให้อภัยผู้อื่น (Forgive of Others) คือ ระดับการตอบสนองด้านความคิด ความรู้สึก และ พฤติกรรมของนักเรียนต่อการปฏิบัติมิชอบของผู้อื่น โดยการตอบสนองนี้จะเปลี่ยนจากด้านลบให้เป็นด้านบวกหรือเป็นกลาง

1.3 การให้อภัยสถานการณ์ (Forgive of Situations) คือ ระดับการตอบสนองด้าน ความคิด ความรู้สึก และ พฤติกรรมของนักเรียนต่อสถานการณ์ที่ทำให้นักเรียนเกิดความ ยากลำบาก เช่น ความเจ็บป่วย ภัยพิบัติ เศรษฐกิจ โดยนักเรียนไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ เหล่านี้ได้ โดยการตอบสนองนี้จะเปลี่ยนจากด้านลบให้เป็นด้านบวกหรือเป็นกลาง

สำหรับการวัดการให้อภัย วัดได้จากแบบวัดการให้อภัยที่ปรับปรุงจากแบบวัดการให้อภัย ้วยรุ่น ของ รัก ชุณหากัญจน์ (2556) โดยลักษณะแบบประเมินแต่ละข้อมีลักษณะคำตอบเป็นมาตรา ส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 7 ระดับ คือ ไม่จริงเลย ส่วนใหญ่ไม่จริง ไม่ค่อยจริง จริงพอกๆกับไม่จริง จริงบ้าง ค่อนข้างจริง จริงที่สุด จำนวน 43 ข้อ นักเรียนที่ตอบได้คะแนนจากแบบวัดมากกว่า แสดงว่าเป็นนักเรียนที่มีการให้อภัยมากกว่านักเรียนที่ตอบได้คะแนนจากแบบวัดน้อยกว่า

2. การคิดแบบโยนิโสมนสิการ หมายถึง การคิดพิจารณาสิ่งต่างๆ ของนักเรียนตาม ความเป็นจริงของสิ่งเหล่านั้น โดยสืบหาเหตุผลไปตามลำดับมีขั้นตอน แยกแยะองค์ประกอบจน มองเห็นแหล่งที่มาและความสัมพันธ์ที่สืบทอดของเหตุปัจจัย และการพิจารณาทั้งด้านดีและด้านเสีย ของสิ่งทั้งหลาย ตริตrongให้รู้จักสิ่งที่ดียิ่งขึ้น โดยไม่เอาความรู้สึกส่วนตัวเข้าไปตัดสิน รวมถึงเป็นการ คิดในทางส่งเสริมความดีงาม มีประโยชน์ โดยนักเรียนมีวิธีคิด ดังนี้

2.1 การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย หมายถึง การพิจารณาปรากฏการณ์ที่เป็นผลให้ รู้จักสภาวะที่เป็นจริง หรือพิจารณาปัญหา หาหนทางแก้ไข โดยนักเรียนค้นหาสาเหตุและปัจจัย ต่างๆที่สัมพันธ์ส่งผลสืบทอดกันมาได้

2.2 การคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ หมายถึง การคิดแบบมุ่งให้มองและให้รู้จัก สิ่งทั้งหลายตามสภาวะของมันเอง โดยนักเรียนต้องจำแนกแยกแยะและจัดหมวดหมู่หรือประเภทไป พร้อมกัน หรือสามารถคิดแบบวิเคราะห์ได้

2.3 การคิดแบบสามัญลักษณะ หมายถึง การมองอย่างรู้เท่าทันความเป็นไปของสิ่ง ทั้งหลายว่าเมื่อเกิดขึ้นก็ต้องดับไป ไม่เที่ยงแท้ และไม่อาจเป็นไปตามความปรารถนาของนักเรียนได้ เมื่อรู้เท่าทันแล้วต้องยอมรับ และแก้ไขหรือทำไปตามเหตุปัจจัยโดยสอดคล้องกับความเป็นจริง

2.4 การคิดแบบอริยสัจ หมายถึง การคิดตามเหตุและผลของนักเรียน โดยสืบสาว จากผลไปหาเหตุ แล้วแก้ไขและทำการที่ต้นเหตุ หรือคิดแบบมุ่งตรงต่อสิ่งที่ต้องปฏิบัติ โดยไม่ พุ่งชานออกไปในเรื่องอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับปัญหา ทั้งนี้ นักเรียนยังสามารถปฏิบัติเป็นขั้นตอน 4 ขั้น ได้ คือ 1) ขั้นทุกข์ หมายถึง นักเรียนรู้ เข้าใจอย่างชัดเจนว่าปัญหาที่เกิดขึ้นคืออะไร 2) ขั้นสมุทัย หมายถึง นักเรียนวิเคราะห์หาต้นเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นได้ 3) ขั้นนิโรธ หมายถึง นักเรียนพ้นจาก ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ 4) ขั้นมรรค หมายถึง นักเรียนมีแนวทางในการแก้ไขปัญหที่ตรงกับต้นเหตุของ ปัญหาได้

2.5 การคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ หมายถึง การพิจารณาของนักเรียนให้เข้าใจถึง ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการกับความมุ่งหมาย หรือทำตามหลักการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้ตรง ตามความมุ่งหมายไม่กลายเป็นการกระทำที่คลาดเคลื่อนหรือมลาย

2.6 การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก หมายถึง การมองสิ่งทั้งหลายของ นักเรียนตามความเป็นจริง ซึ่งเน้นการยอมรับความจริงตามที่สิ่งนั้น ๆ เป็นอยู่ทุกแง่ทุกด้าน ทั้งด้าน ดีด้านเสียหรือทั้งคุณและโทษ อีกทั้งยังสามารถมองเห็นทางออกหรือจุดหมาย และรู้ว่าจุดหมายนั้นคือ อะไร

2.7 การคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม หมายถึง การคิดของนักเรียนที่มุ่งให้เข้าใจ และเลือกสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นคุณค่าแท้และเป็นประโยชน์แก่ชีวิตอย่างแท้จริง

2.8 การคิดแบบเร้ากุศล หมายถึง การคิดของนักเรียนที่เป็นไปในทางที่ดีงามและเป็นประโยชน์

2.9 การคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน หมายถึง การตั้งสติระลึกอยู่กับสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นกับนักเรียนในปัจจุบันเท่านั้น ไม่คิดเกาะติดอดีตหรือเลื่อนลอยไปตามอนาคต แต่เป็นการคิดด้วยปัญญาทั้งเรื่องในขณะนี้ เรื่องที่ล่วงไปแล้ว หรือเรื่องในกาลภายหน้า ก็จัดเข้าในการอยู่กับปัจจุบัน อีกทั้งอยู่กับความตระหนักรู้ภาวะที่เป็นจริงในการทำกิจหน้าที่

สำหรับการวัดการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียน วัดได้จากแบบวัดการคิดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยศึกษาแนวทางในการสร้างสถานการณ์และข้อคำถามจากวิธีคิดตามหลักพุทธธรรมของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2556) และแบบวัดเหตุผลในการคิดของชลธิดา ศรีภักดี (2558) ลักษณะของแบบวัดเป็นแบบเลือกตอบ จำนวน 23 ข้อ แต่ละข้อมีสถานการณ์คำถามที่สามารถเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของนักเรียน และมีคำตอบ 5 ตัวเลือก จากนั้นให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุด โดยตัวเลือกสุดท้ายจะเป็นช่องว่างให้นักเรียนสามารถเขียนอธิบายคำตอบได้ หากไม่พบตัวเลือกที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียน นักเรียนที่ตอบได้คะแนนจากแบบวัดมากกว่า แสดงว่าเป็นนักเรียนที่มีการคิดแบบโยนิโสมนสิการมากกว่านักเรียนที่ตอบได้คะแนนจากแบบวัดน้อยกว่า

3. ความมีกัลยาณมิตร หมายถึง การที่นักเรียนมีเพื่อนและบุคคลแวดล้อมที่ดี มีความเพียบพร้อมที่จะแนะนำสั่งสอน สนับสนุน ช่วยเหลือ ชักจูง ชี้ช่องทาง หรือเป็นแบบอย่างที่ถูกต้องดีงาม ด้วยความบริสุทธิ์ใจ เพื่อให้ดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง โดยผู้ที่มีความใกล้ชิดและมีอิทธิพลต่อนักเรียน ได้แก่ ผู้ปกครอง ครู เพื่อน และสื่อ ดังนี้

3.1 ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร หมายถึง นักเรียนมีผู้ปกครองที่มีคุณลักษณะของกัลยาณมิตรที่ดี ดังนี้

- ผู้ปกครองมีความเข้าใจจิตใจ ให้ความสนิทสนม เป็นกันเอง ทำให้นักเรียนมีความสุขและสบายใจ เมื่อมีปัญหาอยากเข้าไปปรึกษา
- ผู้ปกครองมีความประพฤติที่ดีเหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ของตนเอง ทำให้นักเรียนรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย
- ผู้ปกครองมีความรอบรู้และเป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนอยู่เสมอ เป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรม และทำให้นักเรียนอยากทำตาม
- ผู้ปกครองตักเตือนโดยใช้เหตุผล น่ารักฟัง สามารถพูดให้คำปรึกษาหรือแนะนำแนวทางให้แก่เด็กได้
- ผู้ปกครองพร้อมจะรับฟังคำปรึกษาหรือข้อคำถาม และอดทนฟังได้ทั้งคำติชมจากคนรอบข้าง
- ผู้ปกครองอบรมสั่งสอนนักเรียนในเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย หรือให้เข้าใจได้อย่าง

ลึกซึ้งยิ่งขึ้น และสามารถนำไปปฏิบัติได้

- ผู้ปกครองไม่ชักนำให้ทำเรื่องเสื่อมเสียใด ๆ และชักชวนนักเรียนให้ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่สังคม

3.2 ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร หมายถึง นักเรียนมีครูที่มีคุณลักษณะของกัลยาณมิตรที่ดี ดังนี้

- ครูมีความความเข้าใจจิตใจ ให้ความเป็นกันเอง ทำให้นักเรียนมีความสุขและสบายใจ เมื่อมีปัญหาอยากเข้าไปปรึกษา

- ครูมีความประพฤติที่ดีเหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ของตนเอง ทำให้นักเรียนรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย

- ครูมีความรอบรู้ทางวิชาการ เป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรม และทำให้นักเรียนอยากทำตาม

- ครูตักเตือนโดยใช้เหตุผลน่ารับฟัง ชักนำและให้กำลังใจนักเรียนให้ดีขึ้นได้

- ครูพร้อมจะรับฟังคำปรึกษาซักถาม รู้เท่าทันและอดทนฟังได้ทั้งคำติชมจากคนรอบข้าง

- ครูอบรมสั่งสอนนักเรียนในเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย หรือให้เข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง

ยิ่งขึ้น และสามารถนำไปปฏิบัติได้

- ครูดูแลไม่ให้นักเรียนทำเรื่องเสื่อมเสียใด ๆ และส่งเสริมให้ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่สังคม

3.3 ความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร หมายถึง นักเรียนมีเพื่อนที่มีคุณลักษณะของกัลยาณมิตรที่ดี ดังนี้

- เพื่อนมีความเข้าใจจิตใจ ให้ความสนิทสนม เป็นกันเอง ทำให้นักเรียนมีความสุขและสบายใจ เมื่อมีปัญหาอยากเข้าไปปรึกษา

- เพื่อนมีความประพฤติที่ดีเหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ของตนเอง ทำให้นักเรียนรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย

- เพื่อนมีความรอบรู้และเป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนอยู่เสมอ เป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรม ทำให้นักเรียนอยากทำตาม

- เพื่อนตักเตือนโดยใช้เหตุผล น่ารับฟัง สามารถพูดให้คำปรึกษาหรือแนะนำแนวทางให้แก่เพื่อนได้

- เพื่อนอยู่เคียงข้าง คอยรับฟังคำปรึกษาและข้อคำถาม และอดทนฟังได้ทั้งคำติชมจากคนรอบข้าง

- เพื่อนอธิบายเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย หรือให้นักเรียนเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น และสามารถนำไปปฏิบัติได้

- เพื่อนไม่ชักนำให้ทำเรื่องเสื่อมเสียใด ๆ และชักชวนนักเรียนให้ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่สังคม

3.4 ความมีสื่อเป็นกัลยาณมิตร หมายถึง นักเรียนมีสื่อที่มีคุณลักษณะของกัลยาณมิตรที่ดี ดังนี้

- สื่อมีความเข้าถึงจิตใจ มีความน่าสนใจ ทำให้นักเรียนมีความสุขและสบายใจเมื่อได้ใช้หรือรับสื่อนั้น
- สื่อมีความประพจน์หรือจรรยาบรรณที่ดี ทำให้นักเรียนรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย
- สื่อให้ความรู้อันเป็นประโยชน์ต่อนักเรียน มีเนื้อหาที่เป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรม ทำให้นักเรียนอยากทำตาม
- สื่อสามารถสื่อสาร ตักเตือนโดยใช้เหตุผล น่ารักฟัง และให้คำปรึกษาหรือแนะนำแนวทางให้แก่นักเรียนได้
- สื่อมีช่องทางให้แสดงความเห็น ชักถามข้อสงสัย หรือรับฟังคำปรึกษา และอดทนฟังได้ทั้งคำติชมจากผู้ชม
- สื่อมีวิธีการนำเสนอความรู้ให้นักเรียนเข้าใจได้ง่าย หรือเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น และสามารถนำไปปฏิบัติได้
- เนื้อหาในสื่อไม่ชักนำให้ทำเรื่องเสื่อมเสียใดๆ และคอยชักชวนให้ทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่สังคม

สำหรับการวัดการมีกัลยาณมิตร วัดได้จากแบบวัดฉันกับบุคคลรอบข้าง เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยนำข้อคำถามบางส่วนมาจากแบบสอบถามการมีกัลยาณมิตรของ ชลธิดา ศรภักดี (2558) และได้สร้างข้อคำถามเพิ่มเติมขึ้นเอง ทั้งนี้ ลักษณะของแบบวัดเป็นมาตราประมาณค่า (Rating scale) 6 ระดับ คือ จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง และไม่จริงเลย จำนวน 58 ข้อ นักเรียนที่ตอบได้คะแนนจากแบบวัดในแต่ละด้านมากกว่า แสดงว่าเป็นนักเรียนที่มีกัลยาณมิตรใน ด้านนั้นมากกว่านักเรียนที่ตอบได้คะแนนจากแบบวัดในด้านนั้นน้อยกว่า

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. การให้อภัย

1.1 ความหมายของการให้อภัย

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการให้อภัย

1.2.1 แนวคิดทางตะวันตก

1.2.2 แนวคิดทางพระพุทธศาสนา

1.3 ความสำคัญของการให้อภัย

1.4 พัฒนาการของวัยรุ่นกับการให้อภัย

1.5 การวัดการให้อภัย

2. การศึกษาตามแนวทางพระพุทธศาสนา

2.1 โยนิโสมนสิการ

2.1.1 ความหมายของโยนิโสมนสิการ

2.1.2 การวัดการคิดแบบโยนิโสมนสิการ

2.1.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการกับการให้อภัย

2.2 กัลยาณมิตร

2.2.1 ความหมายของกัลยาณมิตร

2.2.2 ความสำคัญของกัลยาณมิตร

2.2.3 คุณสมบัติของกัลยาณมิตร

2.2.4 ประเภทของกัลยาณมิตร

2.2.5 การวัดความมีกัลยาณมิตร

2.2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีกัลยาณมิตรกับการให้อภัย

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. สมมติฐานในการวิจัย

1. การให้อภัย

1.1 ความหมายของการให้อภัย

ในการศึกษาความหมายของการให้อภัย ได้มีผู้ให้ความหมายในลักษณะที่เป็นแรงจูงใจที่ลดความรู้สึกหรือการกระทำที่ไม่ดีต่อบุคคลที่มาทำร้ายหรือทำให้ชุ่นเคืองและเพิ่มความรู้สึกหรือการกระทำที่ดีต่อกัน ดังเช่น McCullough, Worthington & Rachal (1997) ได้ให้ความหมายของการให้อภัยไว้ว่า เป็นรูปแบบการเปลี่ยนแปลงแรงจูงใจทางสังคม โดยบุคคลจะลดแรงจูงใจที่จะโต้ตอบหรือหลีกเลี่ยงจากบุคคลที่ทำให้ชุ่นเคือง และเพิ่มแรงจูงใจที่จะกลับมาคืนดีกันและมีมิตรภาพที่ดีต่อบุคคลที่ทำให้ชุ่นเคือง ในทำนองเดียวกันกับ Worthington (1998) ได้กล่าวว่า การให้อภัย หมายถึงแรงจูงใจที่จะลดการหลีกเลี่ยง ความโกรธ และความต้องการแก้แค้นบุคคลที่มาทำร้าย การให้อภัยยังเพิ่มการประนีประนอมใกล้เคียงกันถ้าการกระทำนั้นไม่ผิดต่อบรรทัดฐาน และยังมีนักวิชาการที่มองว่าการให้อภัยเป็นความรู้สึกหรือการกระทำโดยตรง ในลักษณะที่ลดความรู้สึกหรือการกระทำที่ไม่ดีให้เป็นทางบวกหรือเป็นกลาง ดังเช่น Enright & Coyle (1998) กล่าวว่า การให้อภัย หมายถึง ความยินดีที่จะละทิ้งความไม่พอใจ ชุ่นเคืองใจ การตัดสินทางลบ และไม่ตอบโต้บุคคลที่มาทำร้ายตน และยังคงมีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ เมตตา และยังรักบุคคลนั้น เช่นเดียวกันกับ Thompson (2005) ได้กล่าวว่า การให้อภัย หมายถึง การรับรู้ของบุคคลที่มีต่อการกระทำผิด ซึ่งเปลี่ยนการตอบสนองต่อผู้กระทำผิด การกระทำผิด และผลสืบเนื่องที่ติดตามมาจากการกระทำผิดนั้น จากในทางลบให้เป็นทางบวกหรือกลางๆ โดยแหล่งของการกระทำผิดหรือเป้าหมายของการให้อภัยอาจเป็นตนเอง บุคคลอื่น กลุ่มบุคคลอื่น หรือสถานการณ์ที่อยู่เหนือการควบคุมของใคร เช่น การป่วยไข้ เคราะห์ร้าย หรือภัยพิบัติ ก็ได้ และในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542) ได้ให้ความหมายของคำว่า อภัย คือ ความไม่มีภัย ความไม่ต้องกลัว เมื่อนำมาใช้กับคำว่า ให้อภัย จึงมีความหมายว่า เป็นการยกโทษให้ ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของการให้อภัยในพจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ (ประยุทธ์ ปยุตโต, 2543) ว่าการให้อภัย คือ การให้ความไม่มีภัยหรือให้ความปลอดภัย และพระราชสังวรญาณ หลวงพ่อพุทธ ฐานิโย (สถาบันลือธรรม, ม.ป.ป.) ยังกล่าวถึงว่าการให้อภัยว่าเป็นการให้ทานชนิดหนึ่ง และมีความหมายว่าเป็นการยกโทษ การไม่ถือโทษโกรธเคืองกับผู้ที่สร้างความปวดร้าวใจ สร้างความทุกข์สร้างความเสียหายกับเรา และมีผลให้เกิดความสงบไม่มีเวรมีกรรมต่อกัน

จากความหมายของการให้อภัยที่ได้กล่าวมา ในงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยสรุปความหมายของการให้อภัย คือ ความเต็มใจที่จะละทิ้งความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรมเชิงลบต่อตนเอง บุคคลอื่น หรือสถานการณ์ที่อยู่เหนือการควบคุมที่เป็นสาเหตุของความชุ่นเคืองใจ และแทนที่ด้วยการมีอารมณ์ความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรมเชิงบวกหรือเป็นกลางมากขึ้น

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการให้อภัย

1.2.1 แนวคิดทางตะวันตก

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า มีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการให้อภัยไว้หลายท่าน ดังนี้ โรเบิร์ต ดี. เอนไรท์ นักจิตวิทยาการศึกษา ผู้ได้รับการยกย่องเป็นบิดาแห่งการวิจัยการให้อภัย (McCullough et al., 2000) เป็นบุคคลที่ศึกษาการให้อภัยเป็นระยะเวลานาน โดยในช่วงแรกศึกษาถึงทิศทางการพัฒนาการให้เหตุผลเกี่ยวกับการให้อภัยทั้งเด็กและผู้ใหญ่ตามแนวทฤษฎีจริยธรรมของ Kohlberg เป็นการเชื่อมโยงการพัฒนาเหตุผลของการให้อภัย ที่เป็นทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจ โดยเน้นว่าการพัฒนาการให้อภัยระหว่างบุคคลจะต้องมีรากฐานจากความเมตตา (Kindness) ความกรุณา (Benevolence) และความเสียสละ (Sacrifice) อย่างไรก็ตาม เอนไรท์เชื่อว่าลักษณะที่มีความจำเป็นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อการให้อภัยมี 3 ประการ คือ ความคิด ความรู้สึก พฤติกรรม ถ้าบุคคลนั้นจะเกิดการให้อภัยได้ บุคคลนั้นต้องมีการเตรียมพร้อมทางอารมณ์ ความคิด และพฤติกรรมเพื่อการให้อภัยก่อนที่บุคคลนั้นจะได้รับผลของการให้อภัย ซึ่งเอนไรท์และกลุ่มศึกษาพัฒนาการมนุษย์ (Enright and Human Development Study Group) ได้นำรูปแบบขั้นพัฒนาการจริยธรรมไปประยุกต์เป็นขั้นพัฒนาการการให้อภัยระหว่างบุคคล โดยนำไปใช้ในแนวทางของจิตวิทยาคลินิกและจิตวิทยาการศึกษา

ตามแนวคิดของจิตวิทยาคลินิก เอนไรท์ได้ให้ความหมายไว้ว่า การให้อภัย คือ การตอบสนองอย่างเมตตาของบุคคลหนึ่งที่มีต่อบุคคลที่ทำให้เจ็บปวดอย่างไม่ยุติธรรม โดยเอาชนะอารมณ์ความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรมในทางลบได้ แล้วแทนที่ด้วยการมีอารมณ์ความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรมทางบวกมากขึ้น หรือให้ความเห็นอกเห็นใจ ความกรุณา กระทั่งความรักกับบุคคลนั้น (Al-Mabuk, Enright & Cardis, 1992 ; Enright & Coyle, 1998)

Enright และ Rique (2004) ได้กล่าวถึงการให้อภัยโดยสรุปไว้ ดังนี้

- 1) การให้อภัยเกิดขึ้นระหว่างบุคคลเท่านั้น ไม่สามารถเกิดขึ้นระหว่างบุคคลกับสิ่งไม่มีชีวิต
- 2) การให้อภัยเกิดขึ้นตามหลังของระดับความลึกของการเจ็บปวดที่บุคคลได้รับจากผู้อื่น
- 3) การให้อภัยเกิดขึ้นพร้อมกับความรู้สึกถึงความยุติธรรมและความถูกต้อง แต่การให้อภัยแตกต่างจากความยุติธรรม
- 4) การให้อภัยต้องใช้เวลา
- 5) การให้อภัยเป็นอิสระ เป็นทางเลือกที่ไม่มีเงื่อนไข
- 6) การให้อภัยไม่ควรเรียกร้องถึงเจตนาหรือการตระหนักถึงความเป็นจริงของความเจ็บปวดจากผู้ที่ทำให้ผิด
- 7) การให้อภัยขึ้นอยู่กับระดับความเจ็บปวด

8) การให้อภัยเป็นอรรถาธิบาย ที่อธิบายได้นั้นคือเหตุการณ์ที่เป็นลักษณะเฉพาะที่สามารถพิสูจน์ได้ว่าไม่ยุติธรรม

9) การให้อภัยแตกต่างจากการประนีประนอม การให้อภัยเป็นส่วนหนึ่งของการประนีประนอม แต่การประนีประนอมไม่จำเป็นสำหรับการให้อภัย

10) การให้อภัยไม่ใช้การลืมนั่น

11) การให้อภัยไม่ใช้การลบเลือนความผิด เป็นการจัดการที่ดีที่สุดที่มีต่อผู้ที่กระทำผิด ทำให้เกิดการตัดสินใจทางบวก ทั้งในด้านความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรมที่มีต่อผู้กระทำผิด

McCullough และคณะ (McCullough et al., 1997) ได้เสนอว่าการให้อภัยเป็นการเปลี่ยนแปลงแรงจูงใจที่เกิดขึ้น เมื่อบุคคลที่ถูกกระทำผิดต้องการที่จะ 1) ลดความคิดแค้นที่มีต่อผู้กระทำผิด 2) ลดความหึงเหินต่อผู้กระทำผิดและ 3) เพิ่มความรู้สึกปรองดองและปรารถนาดีต่อผู้กระทำผิด ต่อมา McCullough, Rachal, Sandage, Worthington, Browns & Hight (1998) ได้บอกถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการให้อภัยไว้ดังนี้

1) ปัจจัยทางปัญญาและสังคม (Social-cognitive determinants) เป็นปัจจัยที่สนใจตัวแปรเชื่อมโยงระหว่างความสัมพันธ์ด้านความคิดและความรู้สึกของผู้ถูกกระทำและผู้กระทำผิด ดังเช่น ตัวแปรความรู้สึกเห็นอกเห็นใจที่มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับการให้อภัย ซึ่ง McCullough ได้ชี้ว่าเป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้เกิดการให้อภัย และตัวแปรการคิดใคร่ครวญเกี่ยวกับเหตุการณ์ ซึ่งจะเป็นสิ่งเร้ากระตุ้นให้บุคคลรู้สึกเครียด และบางครั้งผู้ได้รับการกระทำผิดอาจแสดงความก้าวร้าวเมื่อการกระทำผิดนั้นส่งผลไปทำลายการรับรู้คุณค่าแห่งตน (Self-esteem)

2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของการกระทำผิดนั้น (Offense-related determinants) เป็นปัจจัยที่แสดงถึงความเป็นมาของเหตุการณ์ ที่ส่งผลต่อการให้อภัยของผู้ได้รับการกระทำผิด เช่น ตัวแปรความรุนแรงของเหตุการณ์ นั่นคือ ถ้าเหตุการณ์ยิ่งถูกรับรู้ว่ามี ความรุนแรงมาก ผู้ถูกกระทำก็จะให้อภัยได้น้อยลง และตัวแปรการขอโทษ คือ ถ้าผู้กระทำผิดแสดงความขอโทษ ผู้ถูกกระทำก็จะให้อภัยได้มากขึ้น เพราะการขอโทษเป็นตัวแปรที่ทำให้ผู้ได้รับการกระทำผิดเกิดความเข้าใจ (empathy) ต่อผู้กระทำผิด

3) ปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างผู้ถูกกระทำกับผู้กระทำผิด (Relational determinants) เป็นปัจจัยที่มีแนวคิดจากทฤษฎีการพึ่งพาอาศัยกัน (Kelly & Thaubault, 1987, อ้างถึงใน McCullough et al., 1998) ซึ่งอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงแรงจูงใจที่เกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์และการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างผู้ได้รับการกระทำผิดและผู้กระทำผิด นั่นคือ บุคคลจะให้อภัยมากขึ้น ถ้าความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนั้นมีความพึงพอใจ ความใกล้ชิด และมีพันธะผูกพันกันสูง McCullough และคณะ ได้แบ่งตัวแปรในปัจจัยนี้ออกเป็น 7 ประเด็น ได้แก่ 1) ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด 2) การมีความสัมพันธ์กันเป็นระยะเวลานาน 3) ความสัมพันธ์ที่กำลังจะพัฒนามากขึ้น 4) ความสัมพันธ์แบบคดริวมหมู่ 5) การแบ่งปันเรื่องราวในอดีตร่วมกัน 6) ผู้ได้รับการกระทำผิดตีความเหตุการณ์ว่าทำให้เกิดผลดีกับตน 7) ผู้กระทำผิดพยายามจะแสดงการรับผิดชอบและแก้ไขผลทางลบที่เกิดขึ้นนั้น ซึ่งตัวแปรทั้ง 7 ตัวแปรนี้ เป็นตัวส่งเสริมให้บุคคลให้อภัยได้มากขึ้น

4) ปัจจัยบุคลิกภาพ (Personality – level determinants) เป็นปัจจัยส่วนบุคคลที่สัมพันธ์กับการให้อภัย เช่น บุคลิกภาพแบบเห็นพ้อง (agreeableness) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการให้อภัยสูง หรือบุคลิกภาพที่มีการตอบสนองต่อความโกรธ เจตคติต่อการแก้แค้น ก็จะมี ความสัมพันธ์ทางลบต่อการให้อภัย

Thompson และคณะ (Thompson et al., 2005) นักศึกษาปริญญาเอก สาขาจิตวิทยาคลินิก มหาวิทยาลัยแคนซัส ร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา Charles Richard Snyder ได้ศึกษาโครงการ The Heartland Forgiveness Project และจากผลการวิเคราะห์การวิจัยโครงการนี้ทั้ง 6 การศึกษาที่ตีพิมพ์ในวารสาร Journal of Personality ในปี 2005 ทั้งสองท่านจึงนำข้อสรุปผลมาสร้างเป็นมาตรวัดการให้อภัย Heartland Forgiveness Scale (HFS) อันเป็นมาตรวัดบุคลิกภาพการให้อภัยที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน โดยให้นิยามว่า การให้อภัย คือ ระดับการตอบสนองทางร่างกาย วาจา ใจของบุคคลต่อการปฏิบัติมิชอบที่เกิดขึ้นจากตนเอง ผู้อื่น และสถานการณ์ที่เหนือการควบคุมของบุคคล และแบ่งองค์ประกอบการให้อภัยออกเป็น 3 ด้านคือ

1) การให้อภัยตนเอง (Forgive of Self) คือ ระดับการตอบสนองทางกาย วาจา ใจของบุคคลต่อการปฏิบัติมิชอบของตนเอง โดยการตอบสนองนี้จะเปลี่ยนจากด้านลบให้เป็นด้านบวกหรือเป็นกลาง

2) การให้อภัยผู้อื่น (Forgive of Others) คือ ระดับการตอบสนองทางกาย วาจา ใจของบุคคลต่อการปฏิบัติมิชอบของผู้อื่น โดยการตอบสนองนี้จะเปลี่ยนจากด้านลบให้เป็นด้านบวกหรือเป็นกลาง

3) การให้อภัยสถานการณ์ที่อยู่นอกเหนือการควบคุม (Forgive of Situations) คือ ระดับการตอบสนองทางกาย วาจา ใจของบุคคลต่อสถานการณ์ที่ทำให้บุคคลเกิดความยากลำบาก เช่น ความเจ็บป่วย ภัยพิบัติ เศรษฐกิจ โดยบุคคลไม่สามารถควบคุมสถานการณ์เหล่านี้ได้ โดยการตอบสนองนี้จะเปลี่ยนจากด้านลบให้เป็นด้านบวกหรือเป็นกลาง

การให้อภัยสถานการณ์ที่อยู่นอกเหนือการควบคุม แม้จะมีผู้ให้ความเห็นว่าคนเราไม่สามารถให้อภัยสถานการณ์ได้ เพราะสถานการณ์ไม่ได้มีเจตนามาปฏิบัติมิชอบกับเรา แต่ Thompson (Thompson et al., 2005) เห็นว่าบุคคลมักตำหนิและให้อภัยบุคคลอื่นทั้งที่รู้ว่าการกระทำนั้นเกิดขึ้นโดยไม่เจตนาเช่นกัน และยังกล่าวว่า สถานการณ์บางอย่างเป็นที่มาหรือสาเหตุของความไม่พอใจ โดยไม่สามารถระบุได้ว่าเป็นความผิดของตนเองหรือผู้อื่น ทำให้เกิดการตอบสนองทางลบ ทั้งความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรม บุคคลอาจโทษสถานการณ์ หากรับรู้สถานการณ์เป็นสาเหตุ เช่น เมื่อสิ่งแวดล้อมตอมนั้นทำให้เกิดความเจ็บปวดหรืออุบัติเหตุ บุคคลอาจรับรู้สถานการณ์นั้นเป็นรูปธรรม เช่น “ เกิดอะไรขึ้นกับชีวิตฉัน ” “โลกนี้ไม่ยุติธรรมเลย ” “โชคชะตาเวรกรรม ” ตามทฤษฎีแล้วเป็นไปได้ที่บุคคลจะแสดงเจตนาในการให้อภัยต่อสถานการณ์ที่เขาเชื่อมั่นว่าเป็นสาเหตุของการเจ็บปวด ดังนั้น ถ้าบุคคลรับรู้ถึงเจตนาของการกระทำผิดนั้น บุคคลก็จะเกิดการให้อภัยทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และสถานการณ์

จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การให้อภัยเป็นกระบวนการระหว่างบุคคลและภายในบุคคล เกิดขึ้นได้จากการที่บุคคลเปลี่ยนความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมเชิงลบ ให้กลายเป็นบวกหรือกลางๆต่อสิ่งที่เข้ามาทำให้เราเกิดความคับข้องใจหรือเจ็บปวด ซึ่งสิ่งเหล่านั้นอาจมีสาเหตุได้จากการกระทำของตนเอง หรือการกระทำจากผู้อื่น หรือจากสถานการณ์ที่อยู่ นอกเหนือการควบคุมจากผู้ใด และมีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการให้อภัยหลาย ๆ ปัจจัย เช่น ปัจจัยทาง ปัญญาและสังคม ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของการกระทำผิด ปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้ถูกกระทำและผู้กระทำผิด และปัจจัยบุคลิกภาพของผู้ถูกกระทำ

1.2.2 แนวคิดทางพระพุทธศาสนา

ทางพระพุทธศาสนากล่าวถึงการให้อภัย คือ อภัยทาน มีความหมายว่า การยกโทษ ไม่ถือโทษกับผู้ที่สร้างความปวดร้าวใจ สร้างความทุกข์ สร้างความเสียหายให้กับเรา หรือเวลาใคร มาทำอะไรให้โกรธเคืองก็ไม่ถือโทษโกรธเคือง เพราะการให้อภัยทำให้ใจสงบ ไม่มีเวร ไม่มีผูกกรรม กับใคร

พระธรรมโกศาจารย์ พุทธทาสภิกขุ (สถาบันลือธรรม, ม.ป.ป.) ได้แสดงแนวคิด เกี่ยวกับลักษณะของการให้อภัยว่า ลักษณะของการให้อภัยประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) การให้อภัยทางกาย คือ เมื่อผู้ที่มาทำให้เรารู้สึกโกรธหรือขุ่นเคืองใจมาขอขมา แล้วเราก็ตอบรับไว้ การรับไว้ หรือการยอมรับนี้ ถือเป็นการให้อภัยทางกาย 2) การให้อภัยทางวาจา คือ การบอกอโหสิกรรม เมื่อ ผู้ที่มาขอรับการอภัย มาขอโทษ แล้วเราได้กล่าวคำให้อภัย หรือแม้แต่ไม่มีผู้มาขอโทษ แต่ถ้าเรา เปลี่ยนวาจาในการให้อภัย ยอมที่จะอภัย การกล่าวอโหสิกรรม ถือเป็นการให้อภัยทางวาจา 3) การให้อภัยทางใจ คือ การที่บุคคลละทิ้งความโกรธ ความอาฆาตจองเวร ความรู้สึกโกรธเกลียด ที่มีต่อ บุคคลที่ทำให้เรารู้สึกเจ็บปวด ถือว่าเป็นการให้อภัยทางใจ

แนวคิดเรื่องการให้อภัย ถือเป็นหลักธรรมสำคัญที่ว่าด้วยทานหรือการให้ อันเป็น หลักธรรมขั้นต้นของบุญกิริยาวัตถุ 3 อันประกอบด้วย ทาน ศีล และภาวนา ซึ่งการให้อภัยนั้น สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (2553) กล่าวว่า เป็นการบำเพ็ญ เพียรเพื่อละโทษะกิเลส และเป็นการเจริญเมตตาพรหมวิหารธรรม

ในทางพระพุทธศาสนาสอนให้มองว่าทุกคนเป็นเพื่อนร่วมเกิด แก่ เจ็บ ตาย เช่นเดียวกัน จึงสอนให้บุคคลพร้อมที่จะให้แก่ผู้อื่น คือ การให้วัตถุ ให้ธรรม รวมถึงการให้อภัย มุ่งเน้นเพื่อลดละการเห็นแก่ตัว เพื่อพัฒนาหรือขัดเกลาจิตใจ ในอรรถกถาจริยาปิฎกหรือคัมภีร์ที่ อธิบายความหรือคำที่ยากในพระไตรปิฎกให้เข้าใจง่ายขึ้น ได้จัดอภัยทานแยกออกจากธรรมทาน เป็นอีกข้อหนึ่งต่างหาก ส่วนในมังคลัตถปิณี ซึ่งเป็นหนังสือที่ท่านพระสิริมังคลาจารย์เป็นผู้แต่ง ได้ รับรองแล้วว่าอยู่ในชั้นหนังสือที่แต่งดีเยี่ยมเรื่องหนึ่งได้จัดให้อภัยทานอยู่ร่วมกับธรรมทาน ซึ่งธรรม ทานแบ่งออกเป็น 2 ประเภท (พระครูพิสัยปรีดิกิจ (แก่่น), 2553) คือ

1) วิทยาทาน คือ การให้ความรู้ ซึ่งแบ่งได้เป็นความรู้ทางโลกและความรู้ทาง ธรรม การให้ความรู้ทางโลก คือ การสั่งสอนให้เกิดความรู้ความสามารถในเชิงศิลปะวิทยาการเพื่อ

นำไปประกอบสัมมาอาชีพเลี้ยงชีวิต ส่วนการให้ความรู้ทางธรรมจัดเป็นธรรมทานแท้ เปรียบได้กับการให้ขุมทรัพย์หรือประทีปไว้เป็นเครื่องส่องทางชีวิต ให้ดำเนินไปในทางถูกต้องดีงาม

2) อภัยทาน คือ การให้ความปลอดภัย ความไม่มีภัยแก่ตนและผู้อื่น ไม่ถือโทษโกรธเคืองในการล่วงเกินของผู้อื่น ไม่มีเวร ไม่ผูกเวรกับผู้ใด ทั้งยังมีจิตเมตตาปรารถนาดีต่อผู้อื่นเป็นนิตย์ การให้อภัยเป็นการให้ที่ไม่ต้องลงทุนอะไรเลย เป็นการให้ที่ง่าย แต่คนเราทำได้ยากเพราะมีกิเลสอยู่ในใจ ต้องอาศัยการฟังธรรม ประพฤติธรรมบ่อย ๆ จนเกิดความเข้าใจแจ่มแจ้ง ผู้ที่ได้รับประโยชน์มากที่สุดก็คือตนเอง เพราะทุกครั้งที่เราให้อภัยได้จะรู้สึกปลอดโปร่ง เบาอกสบายใจ สดชื่นแจ่มใส มีความสุขดังพุทธพจน์ “สพฺพทานํ ธมฺมทานํ ชินาติ : การให้ธรรมะ ชนะการให้ทั้งปวง”

ท่านพุทธทาสภิกขุ (2533) ได้แยกประเภทของอภัยทานเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทที่ 1 คือ การให้อภัยโทษ การขมาโทษ หรือยอมรับการขมาโทษ ประเภทที่ 2 คือ การไม่เบียดเบียน ไม่ประทุษร้ายใคร ตั้งแต่สัตว์เดรัจฉานขึ้นมาถึงมนุษย์ จนกระทั่งเทวดาหรือพรหม และประเภทที่ 3 คือ การแผ่เมตตาจิตอยู่เป็นปกติ ทุกวัน ทุกคืน ทุกลมหายใจเข้าออก

หลักธรรมที่เป็นพื้นฐานแนวคิดของการให้อภัย คือ แนวคิดพรหมวิหารธรรม หมายถึง ธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐหรือผู้มีจิตใจยิ่งใหญ่กว้างขวางดังพระพรหม 4 ประการ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เมตตา คือ ความตั้งใจปรารถนาดีต่อกัน ไม่คิดอาฆาตพยาบาทปรารถนาให้บุคคลอื่น สัตว์อื่นมีความสุขโดยไม่มุ่งหวังสิ่งตอบแทน กรุณา คือ ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์ ส่วนมุทิตานั้นเป็นการแสดงความชื่นชมยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นมีความสุข ไม่อิจฉาริษยา และอุเบกขานั้นคือ การตระหนักรู้ว่าทุกสิ่งล้วนเกิดตามเหตุ บุคคลจะได้รับผลดีหรือชั่วตามเหตุที่ได้กระทำมา จะเห็นได้ว่าพรหมวิหารธรรมนั้นเป็นการพัฒนาจิตใจอย่างสมบูรณ์ ถือเป็นหลักธรรมในการปฏิบัติของอภัยทาน มีเมตตาเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นในจิตใจ จนเป็นสภาวะจิตที่มีคุณภาพดี คิดเกื้อกูลด้วยประโยชน์สุข ปราศจากความเห็นแก่ตัว ความลำเอียง ความเกลียดชัง และการเบียดเบียนกัน (พระครูพิสัยปริยัติกิจ (แก่น), 2553)

จากการศึกษาแนวคิดของการให้อภัย สรุปได้ว่าการให้อภัยทั้งในแนวคิดตะวันตกและทางพระพุทธศาสนามีความหมายที่เหมือนกัน คือ การไม่ถือโทษโกรธเคืองกับผู้ที่ล่วงเกินหรือกระทำผิดต่อเรา ทั้งในด้านความรู้สึก ความคิด และการแสดงออกทางพฤติกรรม พร้อมกับมีความปรารถนาดีหรือความรู้สึกเป็นกลางที่จะมอบให้

1.3 ความสำคัญของการให้อภัย

Enright & North (1998) กล่าวว่า “การให้อภัยเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการดำรงอยู่ของมนุษย์ต่อไป” หากไม่มีการให้อภัย อารมณ์ต่างๆ อย่างเช่น ความโกรธ ความขุ่นเคืองใจ และความเจ็บปวด คงเข้ามามีอิทธิพลอย่างมากต่อการดำเนินชีวิต และกลายเป็นวงจรแห่งการแก้แค้นและความรุนแรง อีกทั้ง การให้อภัยยังส่งผลให้ความสัมพันธ์ที่มีความขัดแย้งหรือไม่ลงรอยกันกลายเป็นความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และช่วยให้เกิดการสานสัมพันธ์กันต่อไปได้ เช่น ในสังคมไทยเรามักได้ยินกันบ่อยครั้งกับคำพูดที่ว่า “เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร” หรือ “แพ้เป็นพระ ชนะเป็นมาร” เพราะ

เป็นคำที่เรามักใช้ปลอบใจตนเอง เป็นแง่คิด เป็นเหตุผลที่ไขว่คว้าปัญหาการกระทบกระทั่ง ปัญหาความขัดแย้งบางอย่างในชีวิตประจำวันที่เราไม่ต้องการให้เกิดความรุนแรงบานปลาย และเสียหายแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย ซึ่งหมายความว่าเราเชื่อโดยสามัญสำนึกว่าการให้อภัยเป็นวิธีที่ดีอย่างหนึ่งในการแก้ปัญหาความขัดแย้งต่างๆในชีวิตประจำวัน (สุรพศ ทวีศักดิ์, 2550) สอดคล้องกับ Emmon (2005) มองว่าการให้อภัยเป็นหนึ่งในหลาย ๆ ทางที่สามารถจัดการอารมณ์ทางลบได้ McCullough (2000) กล่าวว่า การให้อภัยไม่ใช่การเก็บกด หรือการพยายามลืมความเจ็บปวด แต่เป็นการจำได้และยอมรับอย่างเข้าใจ การให้อภัยที่แท้จริงจะเป็นการปลดปล่อยให้เราเป็นอิสระจากบุคคลหรือสถานการณ์ที่เจ็บปวดเหล่านั้น ทั้งนี้ Worthington & Scherer (2004) ได้กล่าวว่า ผู้ที่สามารถให้อภัยผู้อื่นได้ง่าย จะมีความเป็นปฏิปักษ์น้อย ไม่หลงตัวเอง ไม่ชอบครุ่นคิดวนเวียน เป็นคนที่มีนิสัยพุดง่าย ไม่เรื่องมาก ทำให้กังวลและซึมเศร้าน้อยกว่า ป่วยเป็นโรคประสาทน้อยกว่า มีลักษณะที่เข้าอกเข้าใจผู้อื่นมากกว่าผู้ที่ให้อภัยได้ยากหรือไม่ยอมให้อภัยผู้อื่น การให้อภัยจึงเป็นเสมือนภูมิคุ้มกันโรคทางจิต เพิ่มสุขภาพจิตที่ดีสำหรับตัวผู้ให้อภัยเอง เพื่อที่จะช่วยปลดปล่อยความแค้นที่ยังฝังใจ เพื่อให้จิตใจได้รับอิสรภาพและเกิดความสุขสงบทางใจ สอดคล้องกับในแง่ของศาสนาที่กล่าวว่า พระพุทธเจ้าไม่ได้สอนให้เกลียดชังจากความโกรธเกลียด แต่ท่านให้เห็นโทษของความโกรธเกลียดว่าเหมือนโรคทางใจ หายได้ก็สดชื่นได้ไม่ต่างจากคนฟื้นไข้ (ศรัณย์ ไมตรีเวช, 2556) นั่นคือ การให้อภัยส่งผลต่อผู้ให้อภัยมีสุขภาพจิตที่ดีด้วย

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการให้อภัยสามารถเป็นหลักและแง่คิดในการดำเนินชีวิตของบุคคล ที่ส่งผลดีต่อทั้งตนเอง ผู้อื่น และสามารถขยายต่อถึงความสงบสุขในสังคม อาจเป็นได้ทั้งการป้องกันและการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสังคมได้ด้วยเช่นกัน

1.4 พัฒนาการของวัยรุ่นกับการให้อภัย

วัยรุ่นเป็นวัยที่พัฒนาการมีความต่อเนื่องในชีวิตมนุษย์ระหว่างความเป็นเด็กและผู้ใหญ่ โดยเริ่มเมื่อบุคคลมีวุฒิภาวะทางเพศเป็นครั้งแรก และสิ้นสุดเมื่อบุคคลเป็นอิสระจากการควบคุมของพ่อแม่โดยมีกฎหมายรับรอง (ประณต คำฉิม, 2549) ในวัยนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน วัยรุ่นจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงนี้เพื่อพร้อมก้าวสู่การเป็นผู้ใหญ่ต่อไป โดยทั่วไปแล้ว พัฒนาการของวัยรุ่นแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ พัฒนาการทางร่างกาย พัฒนาการทางอารมณ์ พัฒนาการทางสังคม และพัฒนาการทางสติปัญญา ดังนี้ (ประณต คำฉิม, 2549 ; ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549)

1.4.1 พัฒนาการทางร่างกาย

วัยรุ่นเป็นวัยที่ร่างกายมีการเจริญเติบโตเร็ว แขนขายาว เก้งก้าง ร่างกายสูงใหญ่ทั้งขนาด น้ำหนัก สัดส่วน รวมถึงอวัยวะภายใน เช่น กระเพาะขยายใหญ่ มีหน้าอก มีสะโพก สัดส่วนเพศหญิง เช่น มีส่วนเว้าส่วนโค้ง ส่วนเพศชายจะเจริญเติบโตในรูปร่างแข็งแรงลำสัน มีลูกกระเดือก มีหนวดเครา ระบบอวัยวะสืบพันธุ์ของทั้งเพศหญิงและชายมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านขนาดและการทำหน้าที่ โดยการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกในร่างกายในช่วงเวลานี้มีผลจากการทำงานของ

ต่อมพิทูอิทารี (Pituitary) ซึ่งผลิตฮอร์โมนหลายชนิดที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่น ซึ่งผลของการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอาจส่งผลต่ออารมณ์และพฤติกรรมของวัยรุ่นได้

1.4.2 พัฒนาการทางอารมณ์

วัยรุ่นได้รับการขนานนามว่าเป็น “วัยพายุบูแคม (Storm and Stress)” หรือมีอาการที่บีบคั้น รุนแรงมากกว่าปกติ และยังมีอารมณ์ทั่วไปที่พบในวัยเด็กที่ผ่านมา ได้แก่ ความกลัว ความวิตกกังวล ความโกรธ ความอิจฉาริษยา ความรัก ความอยากรู้อยากเห็น ความโสโครเศร้า และความสุข แต่วัยรุ่นจะแสดงพฤติกรรมเหล่านี้แตกต่างจากวัยเด็กในด้านสิ่งเร้า เช่น เด็กจะมีความริษยาเพื่อนที่มีสิ่งของหรือได้รับการเอาใจใส่จากพ่อแม่มากกว่าตนเอง แต่เมื่อเป็นวัยรุ่นจะแสดงความรักเพื่อนที่มีแฟนหรือสถานภาพทางเศรษฐกิจที่สูงกว่า เป็นต้น

ลักษณะอารมณ์ของวัยรุ่นจะมีแตกต่างไปจากอารมณ์ของเด็กและอารมณ์ของผู้ใหญ่หลายประการ ลักษณะเด่น ๆ ที่สำคัญของอารมณ์วัยรุ่น มีดังต่อไปนี้

1) อารมณ์ของวัยรุ่นมีความรุนแรง

หากวัยรุ่นได้รับความกระทบกระเทือนใจ แม้เพียงเล็กน้อย ก็อาจแสดงพฤติกรรมที่รุนแรงได้ เช่น การถูกตำหนิ หรือการไม่ได้รับการยอมรับในความคิดเห็นของตน อารมณ์รุนแรงของวัยรุ่นส่วนหนึ่งมาจากการเปลี่ยนแปลงของต่อมภายในร่างกาย และอีกส่วนหนึ่งมาจากองค์ประกอบด้านสังคม อารมณ์ของวัยรุ่นจะรุนแรงมากเพียงใดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบจากสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการห้ามปรามพฤติกรรมของวัยรุ่น

2) อารมณ์ของวัยรุ่นไม่คงที่

ในวัยรุ่นตอนต้น อารมณ์ที่ไม่คงที่ที่จะเห็นได้ชัดเจนมาก อารมณ์เปลี่ยนจากความสนุกสนาน ดีใจ ภาคภูมิใจ มาเป็นความเสียใจ ผิดหวังอย่างมากได้ภายในวันเดียว เรียกว่าเปลี่ยนจากอารมณ์ที่สุดขั้วของอารมณ์หนึ่งไปสู่อารมณ์ที่สุดขั้วของอีกอารมณ์หนึ่งได้อย่างง่ายดาย

3) อารมณ์ของวัยรุ่นขาดการควบคุม

วัยรุ่นมักจะแสดงออกทางอารมณ์อย่างเปิดเผย เช่น เมื่อถูกผู้ใหญ่ลงโทษจะแสดงความไม่พอใจ ทั้งกิริยาท่าทางและคำพูดที่รุนแรงและขาดความยับยั้ง

4) อารมณ์ของวัยรุ่นเกิดเป็นอารมณ์ค้างได้

อารมณ์ค้างในวัยรุ่นเกิดจากวัยรุ่นพยายามควบคุมการแสดงออก เมื่อพยายามทำเช่นนั้นก็เหมือนกับยิ่งเก็บอัดอารมณ์นั้นไว้ มักเกิดกับวัยรุ่นที่ผิดหวัง เช่น ผิดหวังในเรื่องความรัก ก็มักจะแสดงอารมณ์ที่เศร้าหมองห่อเหี่ยว หากมีอาการค้างมาก ๆ อาจนำไปสู่การฆ่าตัวตายได้

1.4.3 พัฒนาการทางด้านสังคม

สังคมของวัยรุ่นมักจะปลีกตัวจากพ่อแม่และครู แต่จะอยู่รวมกับเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันและให้ความสำคัญกับหมู่เพื่อนเป็นหลัก ระยะเวลาปรับตัวเข้ากับกลุ่มเพื่อนเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เนื่องจากวัยรุ่นมีความต้องการที่จะเป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อนและสังคมรอบ ๆ ตัว ซึ่งกลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลมากต่อทัศนคติ ความสนใจ และพฤติกรรมการแสดงออกของวัยรุ่น วัยรุ่นมักคิด

ว่าความคิดเห็นของคนอื่น ๆ ไม่มีความสำคัญเท่ากับความเห็นของกลุ่ม และมีความต้องการให้ผู้ใหญ่ยอมรับกลุ่มเพื่อนของตนเองด้วย

1.4.4 พัฒนาการด้านสติปัญญา

วัยรุ่นมีการเจริญเติบโตของสมองอย่างเต็มที่ พัฒนาการทางด้านความคิดสติปัญญา เป็นไปอย่างรวดเร็วสามารถเข้าใจเรื่องที่เป็นนามธรรมได้ มีความคิดกว้างไกล พยายามแสวงหาความรู้ใหม่ๆ มีจินตนาการมาก มีความเชื่อมั่นในความคิดของตนเองอย่างมาก

พัฒนาการทางสติปัญญาตามแนวคิดของเพียเจท์ วัยรุ่นพัฒนาความคิดจากความคิดแบบรูปธรรม (Concrete) มาจากวัยเด็กมาสู่กระบวนการพัฒนาความคิดแบบเป็นเหตุผล เป็นรูปแบบชัดเจน (Cognitive thought phase หรือ Formal operation period) ซึ่งมีลักษณะเด่นคือ สามารถคิดอย่างมีเหตุผลโดยไม่ใช้วัตถุเป็นสื่อ มีการคิดแบบใช้ตรรกะจากเงื่อนไขที่กำหนด การคิดแบบใช้เหตุผลเชิงสัดส่วน การคิดแบบแยกตัวแปรเพื่อสรุปผล การคิดแบบใช้เหตุผลสรุปเป็นองค์รวม คาดการณ์อนาคตได้โดยมองย้อนอดีต

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่พัฒนาการมีการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เป็นวัยที่ต้องปรับตัวจากการเป็นเด็กไปสู่การเป็นผู้ใหญ่ หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อ มีโอกาสที่ต้องเผชิญกับภาวะวิกฤติได้มาก ดังนั้นในการศึกษาการให้อภัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาในกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่น เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่มีลักษณะการเกิดอารมณ์เชิงลบได้ง่าย และค่อนข้างจะมีอารมณ์รุนแรง ไม่สม่ำเสมอ เปลี่ยนแปลงได้ง่าย และมักขาดสติในการควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์ ทั้งยังมีลักษณะการตอบโต้ต่อสิ่งที่ก่อให้เกิดความชุ่นเคืองใจอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นพัฒนาการทางด้านอารมณ์ของวัยรุ่น รวมถึงพัฒนาการทางด้านสังคม วัยรุ่นจะให้ความสำคัญกับกลุ่มเพื่อนเป็นหลัก หากอยู่ในกลุ่มเพื่อนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม อาจทำให้วัยรุ่นเลียนแบบพฤติกรรมตามกลุ่มเพื่อน และส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาตามมา ส่วนด้านพัฒนาการทางสติปัญญา วัยรุ่นมีการคิดที่เป็นเหตุผลมากขึ้น แต่ยังอ่อนประสบการณ์ และมักใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล จึงทำให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมที่ขาดการยั้งคิด ดังนั้น วัยรุ่นจึงเป็นวัยที่ควรศึกษาและเข้าใจพัฒนาการด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการให้อภัยเป็นอย่างยิ่ง

1.5 การวัดการให้อภัย

จากการทบทวนเอกสารงานวิจัย พบว่ามีการศึกษาการวัดการให้อภัยแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ การวัดการให้อภัยเฉพาะเหตุการณ์และการวัดทัศนัยการให้อภัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การวัดการให้อภัยเฉพาะเหตุการณ์

การวัดการให้อภัยเฉพาะเหตุการณ์ หมายถึง การวัดการให้อภัยในบริบทที่เฉพาะเจาะจง โดยให้ผู้ถูกประเมินเลือกสถานการณ์กระทบกระทั่งที่ถูกคุกคามทำให้รู้สึกโกรธหรือผิดหวังที่ตนเองจำได้ดีที่สุดหรือเกิดขึ้นครั้งล่าสุด จากนั้นให้ประเมินความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมของตนเองที่

มีต่อผู้ที่มาทำไม่ดีกับตน ตัวอย่างของเครื่องมือวัดที่เป็นการวัดการให้อภัยเฉพาะเหตุการณ์ มีรายละเอียดดังนี้

แบบประเมินการให้อภัยของ Ward's Forgiveness Scale (McCullough, 2001 ; citing Ward, 1987, 1989) Ward ได้พัฒนาแบบประเมินตนเอง ในการประเมินการยอมให้อภัย มีจำนวนข้อคำถาม 81 ข้อคำถามที่ประเมินการให้อภัย ใน 9 มิติ เป็นเครื่องมือที่สามารถจำแนกบุคคล ได้เป็น 2 กลุ่ม คือ บุคคลที่รายงานว่า ตนเองเป็นผู้ที่ให้อภัยผู้ที่ทำให้ชุ่นเคืองใจและบุคคลที่ไม่ให้อภัยผู้ที่ ทำให้ชุ่นเคืองใจ

แบบประเมิน Transgression-Related Interpersonal Motivations (TRIM Inventory) (McCullough, 2001) เป็นเครื่องมือที่ McCullough และคณะ (1998) ได้นำแบบประเมินของ Ward มาพัฒนาขึ้นใหม่ เป็นมาตรวัดที่มีข้อคำถามทั้งหมด 12 ข้อ ภายใต้ทฤษฎีที่ว่าเมื่อบุคคลต้องเผชิญ กับเหตุการณ์ที่ทำให้เสียใจ ชุ่นเคืองใจ บุคคลจะมีการตอบสนอง 2 แบบ คือ หลีกหนีและแก้แค้น แบบประเมิน TRIM จึงประกอบด้วยการประเมิน 2 ส่วน คือ 1) การประเมินระดับแรงจูงใจหลีกเลี่ยง จากผู้กระทำผิด (การหลบหลีก) จำนวน 7 ข้อ และส่วนที่ 2) การประเมินความเสียหายที่ได้กระทำ ต่อผู้ที่กระทำผิด (การแก้แค้น) จำนวน 5 ข้อ ซึ่งการได้คะแนนในแบบประเมิน TRIM ต่ำแสดงถึง การให้อภัยสูง

แบบประเมิน Enright Forgiveness Inventory (EFI) (Subkoviak et al., 1995) พัฒนาโดย Enright และคณะ เป็นเครื่องมือที่ใช้ประเมินการให้อภัยผู้อื่น มีข้อคำถามจำนวน 60 ข้อ เป็นมาตรประมาณค่า 6 ระดับ โดยประเมินความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรมทั้งด้านบวกและด้านลบของผู้ถูกกระทำที่มีต่อผู้กระทำผิด

2) การวัดพินิสัยการให้อภัย

การวัดพินิสัยการให้อภัย หมายถึง การวัดลักษณะนิสัยส่วนบุคคลหรือบุคลิกภาพที่แสดงถึงแนวโน้มที่บุคคลจะให้อภัย ในหลาย ๆ สถานการณ์ของการถูกผู้อื่นคุกคาม (McCullough, Hoyt & Rachel, 2000) ตัวอย่างของเครื่องมือการวัดพินิสัยการให้อภัย มีรายละเอียดดังนี้

แบบวัดการให้อภัย The Willingness to Forgive Scale (WFI) พัฒนาโดย Hebel & Enright (1993) เป็นแบบวัดที่มีสถานการณ์ 15 สถานการณ์ โดยให้ผู้ตอบเลือกว่าจะตอบสนองตั้งแต่แรกหรือรอตอบสนองในตอนสุดท้าย และมีการตอบสนองในทางที่ดีหรือไม่ ซึ่งถ้ามีการให้อภัยจะเลือกตอบสนองในตอนสุดท้ายและมีการตอบสนองที่ดี

แบบวัดการให้อภัย The Multidimensional Forgiveness Inventory (MFI) พัฒนาโดย Tangney และคณะ (Tangney et al., 1999) ประกอบด้วยเรื่องราวจำนวน 16 เรื่อง แต่ละเรื่องประกอบด้วยประโยค 1 – 2 ประโยค ที่มีลักษณะคำตอบที่เป็นทางเลือกระหว่างแนวคิดของผู้ที่กระทำผิดและเหยื่อ แบบวัดนี้เป็นแบบวัดพินิสัยการให้อภัยผู้อื่น ให้อภัยตนเอง และการขอรับการให้อภัยจากผู้อื่น

แบบวัด Heartland Forgiveness Scale (HFS) ซึ่ง Thompson และคณะ (Thompson et al., 2005) ได้พัฒนาขึ้นเนื่องจากต้องการวัดพินิสัยการให้อภัยให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น โดยแบบวัดนี้

ประเมินลักษณะการให้อภัยใน 3 บริบทคือ การให้อภัยตนเอง การให้อภัยผู้อื่น และ การให้อภัยต่อสถานการณ์ ประกอบด้วยข้อคำถาม 18 ข้อ แต่ละบริบทประกอบด้วยข้อคำถาม 6 ข้อ ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาเชิงความคิดและอารมณ์ ได้แก่ การแก้แค้น การยอมรับ อารมณ์ การคิด ความหวัง และความเข้าใจ ในแต่ละข้อจะมีการประเมินคำตอบเป็นมาตรฐานประมาณค่า 7 ระดับตั้งแต่ไม่จริงที่สุด ถึง จริงมากที่สุด ซึ่งได้ทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างนักศึกษามหาวิทยาลัย Midwestern จำนวน 1,111 คน พบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องภายใน เท่ากับ .86 ทั้งนี้ ในประเทศไทยได้มีผู้วิจัยสนใจศึกษาการให้อภัยโดยใช้กรอบแนวคิดของ Thompson และคณะ (Thompson et al., 2005) คือ รัก ชุนหกาญจน์ (2556) ซึ่งได้สร้างแบบวัดการให้อภัยวัยรุ่น โดยสร้างตามกรอบแนวคิดการให้อภัยของ Thompson และคณะ (Thompson et al., 2005) รวมกับผลจากการสัมภาษณ์วัยรุ่นและวัยรุ่นหญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อมที่มีอายุระหว่าง 14-16 ปี จำนวน 40 คน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการสร้างแบบประเมินการให้อภัยสำหรับวัยรุ่น ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 49 ข้อ แต่ละข้อมีลักษณะคำตอบเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 7 ระดับ คือ ไม่จริงเลย ส่วนใหญ่ ไม่จริง ไม่ค่อยจริง จริงพอ ๆ กับไม่จริง จริงบ้าง ก่อนข้างจริง จริงที่สุด แบบวัดมีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .20 - .64 และมีค่าความเชื่อมั่นแบบสอดคล้องภายใน โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาทั้งฉบับ เท่ากับ .906 และรายด้าน ได้แก่ การให้อภัยตนเอง การให้อภัยผู้อื่น การให้อภัยสถานการณ์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ .842, .887 และ .885 ตามลำดับ ส่วนการให้คะแนน ผู้วิจัยจะใช้การรวมคะแนนตามระดับของความจริงที่ผู้ตอบได้เลือก โดยข้อคำถามเชิงบวกจะมีคะแนนตามระดับของความจริง และถ้าข้อคำถามที่มีข้อความเชิงลบจะมีการกลับคะแนน แล้วนำคะแนนที่ได้มารวมกันจะได้เป็นคะแนนการให้อภัย และสามารถแยกประมวลผลคะแนน ตามแต่ละองค์ประกอบของการให้อภัยได้

จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและแบบวัดการให้อภัยที่ผ่านมา ผู้วิจัยเห็นว่าการวัดพินินัยในการให้อภัยสามารถวัดแนวโน้มการให้อภัยของบุคคลได้หลากหลายสถานการณ์มากกว่าการวัดการให้อภัยเฉพาะเหตุการณ์ อีกทั้งมีงานวิจัยของ Wade & Worthington (Wade & Worthington, 2003 อ้างถึงจาก อิศระ บุญญะฤทธิ์, 2558) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่สามารถทำนายการไม่ให้อภัยและการให้อภัยที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสถานการณ์เฉพาะจากกลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาตรี 91 คน พบว่าตัวแปรการให้อภัยที่วัดเชิงพินินัยนั้นสามารถทำนายความแปรปรวนของการให้อภัยในสถานการณ์เฉพาะได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ Boonyarit (2013) ได้พัฒนาแบบวัดการให้อภัยในสถานการณ์เฉพาะในบริบทของความสัมพันธ์ในการทำงาน และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยการใช้การวิเคราะห์แบบจำลองเป็นตัวแปรต้นกลาง พบว่า การให้อภัยเชิงลักษณะนิสัยมีอิทธิพลทางบวกต่อการให้อภัยในสถานการณ์เฉพาะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาการวัดพินินัยในการให้อภัย โดยใช้แนวคิดของ Thompson และคณะ (Thompson et al., 2005) และใช้แบบวัดการให้อภัยที่ปรับปรุงจากแบบวัดการให้อภัยวัยรุ่น ของ รัก ชุนหกาญจน์ (2556) จำนวน 49 ข้อ เพื่อให้สอดคล้องกับนิยามการให้อภัยในการศึกษาครั้งนี้มากยิ่งขึ้น โดยลักษณะแบบประเมินแต่ละ

ข้อมีลักษณะคำตอบเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 7 ระดับ คือ ไม่จริงเลย ส่วนใหญ่ไม่จริง ไม่ค่อยจริง จริงพอๆกับไม่จริง จริงบ้าง ค่อนข้างจริง จริงที่สุด

2. การศึกษาตามแนวทางพระพุทธศาสนา

การดำเนินชีวิตที่ดีงามในทางพระพุทธศาสนา คือ การดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง นั่นคือ การที่ต้องรู้จักคิด ซึ่งการคิดเช่นนั้นจะต้องเป็นการคิดที่ถูกต้อง รู้จักคิดและคิดเป็น เพราะการคิดนับว่าเป็นแกนกลางของชีวิต หากคิดได้อย่างถูกต้องแล้ว สิ่งต่าง ๆ ทั้งหลายที่ตามมาไม่ว่าจะเป็น พุดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น หรือกล่าวโดยรวมว่าดำเนินชีวิตที่ควรเป็นได้อย่างถูกต้องทำนองคลองธรรม หรือที่เรียกว่าดำเนินชีวิตได้อย่างพอดี ในทางพุทธเรียกว่า การเดินทางสายกลาง หรือ มัชฌิมาปฏิปทา ซึ่งในกระบวนการที่นำไปสู่ทางสายกลางได้ จำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาให้รู้จักคิด จึงกล่าวได้ว่าการศึกษาคือหัวใจของการที่จะพัฒนาคนไปสู่จุดดังกล่าว ดังนั้นเป้าหมายของการพัฒนาความคิดของคนก็คือการสร้างสัมมาทิฐิ คือ มีความเข้าใจ มีความเห็นที่สอดคล้องกับความเป็นจริง (บรรจง อมรชีวิน, 2559)

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)(2556) กล่าวว่า ปัจจัยกำเนิดสัมมาทิฐิ หรืออาจเรียกว่า บุพภาคของการศึกษา ซึ่งเป็นแกนนำ เป็นต้นทาง และเป็นตัวยืนของกระบวนการแห่งการศึกษาทั้งหมด แบ่งออกเป็น 2 อย่าง คือ 1) ปัจจัยภายนอก เรียกว่า ปรโตโฆสะ แปลว่า เสียงจากผู้อื่น การกระตุ้นหรือชักจูงจากภายนอก ในรูปแบบของการถ่ายทอด หรือการรับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมทางสังคม เช่น พ่อแม่ ครูอาจารย์ เพื่อน หนังสือ สื่อมวลชน และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นบุคคลหรือสิ่ง ที่ให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง อบรมสั่งสอน แนะนำ และชักจูงไปในทางที่ดีงาม 2) ปัจจัยภายใน เรียกว่า โยนิโสมนสิการ คือ การทำใจโดยแยบคาย หมายถึง การคิดถูกวิธี ความรู้จักคิด หรือคิดเป็น

ปัจจัยทั้ง 2 อย่างที่กล่าวนี้ มีโยนิโสมนสิการเป็นแกนกลาง หรือส่วนที่ขาดไม่ได้ ผลสำเร็จหรือการบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาอย่างแท้จริงได้เพราะบุคคลเกิดโยนิโสมนสิการ และกระบวนการศึกษา การปฏิบัติที่ถูกต้องจะอาศัยหรือไม่อาศัยปัจจัยภายนอกอย่างปรโตโฆสะก็ได้ แต่ปรโตโฆสะนั้นเป็นปัจจัยที่สามารถนำไปสู่โยนิโสมนสิการและความสำเร็จทางการศึกษาที่แท้จริงได้ อย่างไรก็ตามแม้ความจริงจะเป็นเช่นนั้นแต่ผู้ที่ไม่ต้องอาศัยปรโตโฆสะเลยใช้แต่โยนิโสมนสิการอย่างเดียวมีเพียงอริยบุคคล เช่น พระพุทธเจ้า เป็นต้น ซึ่งหาได้น้อยคนส่วนใหญ่แทบทั้งหมดล้วนต้องอาศัยปรโตโฆสะ เช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ ซึ่งเป็นกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ยังมีประสบการณ์ชีวิตน้อย จำเป็นต้องอาศัยปรโตโฆสะเพื่อชักนำชี้ช่องทางให้ ดังนั้นการสร้างปรโตโฆสะที่ดีงามโดยกัลยาณมิตร จึงเป็นเรื่องที่ควรได้รับความเอาใจใส่เป็นอย่างยิ่ง

เมื่อได้ทบทวนความเข้าใจเกี่ยวกับบุพภาคของการศึกษาแล้ว ต่อจากนี้เป็นการอธิบายความหมายและวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ เพื่อจะได้ทำความเข้าใจได้อย่างชัดเจนมากขึ้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 โยนิโสมนสิการ

2.1.1 ความหมายของโยนิโสมนสิการ

ท่านพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2556) ได้อธิบายว่า โยนิโสมนสิการ ประกอบด้วย โยนิโส กับ มนสิการ โดย โยนิโส มาจากคำว่า โยนิ ซึ่งแปลว่า เหตุ ต้นเค้า แหล่งเกิด ปัญญา อูบาย วิถี ทาง ส่วนมนสิการ แปลว่า การทำในใจ การคิด คำนึง นึกถึง ใส่ใจ พิจารณา เมื่อรวมเข้าเป็น โยนิโสมนสิการ จึงแปลว่าการทำในใจโดยแยบคาย หรือคิดถูกวิธี หรือความรู้จักคิด หรือคิดเป็น หมายถึง การคิดอย่างมีระเบียบหรือคิดตามแนวทางของปัญญา คือ การรู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่งทั้งหลายตามสภาวะของสิ่งนั้นๆ โดยวิธีคิดหาเหตุปัจจัย สืบค้นถึงต้นเค้า สืบสาวให้ตลอดสาย แยกแยะสิ่งนั้นๆ เรื่องนั้นๆ ออกให้เห็นตามสภาวะ และตามความสัมพันธ์สืบทอดแห่งเหตุปัจจัยโดยไม่เอาความรู้สึกของตนเองเข้าไปจับหรือตัดสิน จึงทำให้เกิดความตั้งงามและแก้ปัญหาได้ ในคัมภีร์ชั้นอรรถกถาและฎีกา ได้ให้ความหมายแยกเป็นแ่งๆ ดังนี้

- 1) อูบายมนสิการ แปลว่า การคิดอย่างมีวิธี หรือคิดถูกวิธีที่จะเข้าใจถึงความจริง ทำให้เข้าใจความจริงของสรรพสิ่ง
- 2) ปถมนสิการ แปลว่า การคิดอย่างเป็นระเบียบ ตามเหตุผล คิดได้ต่อเนื่องเป็นลำดับ จัดลำดับได้ มีขั้นตอน ไม่ยุ่งเหยิง และสามารถชักนำความคิดเข้าสู่แนวทางที่ถูกต้อง
- 3) การณมนสิการ แปลว่า การคิดอย่างมีเหตุผล พิจารณาสืบสาวหาสาเหตุ ให้เข้าใจถึงแหล่งที่มา ซึ่งส่งผลต่อเนื่องมาตามลำดับ
- 4) อุปปาทกมนสิการ แปลว่า การคิดให้เกิดผลที่พึงประสงค์ มีเป้าหมายที่ตั้งงาม เช่น การคิดให้หายโกรธ หายกลัว การพิจารณาที่ทำให้มีสติ ให้จิตใจเข้มแข็งมั่นคง เป็นต้น

จากความหมายของการคิดแบบโยนิโสมนสิการดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า การคิดแบบโยนิโสมนสิการ หมายถึง การคิดพิจารณาสิ่งต่างๆ ของบุคคลตามความเป็นจริงของสิ่งเหล่านั้น โดยสืบหาเหตุผลไปตามลำดับ มีขั้นตอน แยกแยะองค์ประกอบจนมองเห็นแหล่งที่มาและความสัมพันธ์ที่สืบทอดของเหตุปัจจัย และการพิจารณาทั้งด้านดีและด้านเสียของสิ่งทั้งหลาย ตรองให้รู้จักสิ่งที่ดีที่ชั่ว โดยไม่เอาความรู้สึกส่วนตัวเข้าไปตัดสิน รวมถึงเป็นการคิดในทางส่งเสริมความตั้งงาม มีประโยชน์ ซึ่งการคิดพิจารณาเหล่านี้ทำให้บุคคลสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

ในส่วนของวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ พระพรหมคุณาภรณ์ (2556) กล่าวว่า คือ การนำเอาโยนิโสมนสิการมาใช้ในทางปฏิบัติ ซึ่งโดยหลักการแล้ว แบ่งได้ 2 รูปแบบ คือ 1) โยนิโสมนสิการที่มุ่งสกัดหรือกำจัดอวิชชาโดยตรง เป็นแบบที่ต้องใช้ในการปฏิบัติธรรมจนถึงที่สุด ทำให้เกิดความรู้แจ้งตามสภาวะ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการตรัสรู้ หรือเรียกว่า โยนิโสมนสิการแบบพัฒนาปัญญา และ 2) โยนิโสมนสิการที่มุ่งเพื่อสกัดหรือบรรเทาตัณหา หรือเรียกว่า โยนิโสมนสิการแบบสร้างเสริมสุขภาพจิต มักใช้เป็นข้อปฏิบัติขั้นต้นๆ มุ่งปลูกเร้าคุณธรรม สร้างเสริมคุณภาพจิต ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจตามความเป็นจริง พร้อมสำหรับการปฏิบัติขั้นสูงต่อไป อย่างไรก็ตาม โยนิโสมนสิการ

หลายวิธีใช้ประโยชน์ได้ทั้ง 2 อย่าง คือทั้งกำจัดอวิชชา และบรรเทาตัณหาไปพร้อมกัน ซึ่งวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการเท่าที่พบในบาลี พอประมวลเป็นแบบใหญ่ๆ ได้ดังนี้

1. วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย คือ การพิจารณาปัญหาหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ให้รู้สภาวะที่เป็นจริงด้วยการค้นหาสาเหตุและปัจจัยต่างๆ ที่สัมพันธ์ส่งผลสืบทอดกันมาให้เกิดผลเช่นนั้น วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยอาจปฏิบัติโดยการหาความสัมพันธ์หรือการตั้งคำถามแล้วหาคำตอบ ซึ่งวิธีคิดแบบนี้จัดเป็นวิธีโยนิโสมนสิการแบบพื้นฐาน

2. วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ คือ การคิดที่มุ่งให้มอง และให้รู้จักสิ่งต่างๆ ตามสภาวะของมันเอง ด้วยการแยกแยะองค์ประกอบ และสามารถจัดหมวดหมู่หรือประเภทไปด้วยพร้อมกัน วิธีคิดเช่นนี้สามารถเรียกได้ว่าเป็น วิธีคิดแบบวิเคราะห์

3. วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ หรือ วิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา คือ การมองแบบรู้เท่าทันความเป็นไปของสิ่งต่างๆ อย่างเข้าใจในธรรมชาติของมัน ในฐานะที่มันเป็นสิ่งซึ่งเกิดจากเหตุปัจจัยต่างๆ ประชุมกัน จะต้องเป็นไปตามเหตุปัจจัย วิธีคิดนี้ แบ่งได้เป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 รู้เท่าทันและยอมรับความจริง และขั้นที่ 2 แก้ไขและจัดการไปตามเหตุปัจจัย ไม่ใช่แก้ไขด้วยความอยากของตน

4. วิธีคิดแบบอริยสัจ หรือ คิดแบบแก้ปัญหา คือ วิธีแห่งการดับทุกข์ จัดเป็นวิธีคิดแบบหลักอย่างหนึ่ง เพราะสามารถขยายให้ครอบคลุมวิธีคิดแบบอื่นๆ ได้ทั้งหมด หลักการสำคัญของวิธีคิดแบบอริยสัจ คือ การเริ่มต้นจากปัญหาที่ประสบ โดยกำหนดรู้ ทำความเข้าใจปัญหาให้ชัดเจน แล้วสืบค้นหาสาเหตุเพื่อเตรียมแก้ไข ในเวลาเดียวกันก็กำหนดเป้าหมายของตนให้แน่ชัดว่าคืออะไร จะเป็นไปได้หรือไม่ และเป็นไปได้อย่างไร จากนั้นคิดวางวิธีปฏิบัติที่จะกำจัดสาเหตุของปัญหา โดยสอดคล้องกับการที่จะบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้

5. วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ คือ การพิจารณาให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างหลักการกับความมุ่งหมาย ซึ่งเป็นความคิดที่สำคัญมากในการลงมือปฏิบัติธรรมหรือทำการตามหลักการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ได้ผลตามเป้าหมายอย่างตรงจุดไม่คลาดเคลื่อน เลื่อนลอยหรือมวงาย

6. วิธีคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออก คือ การพิจารณาสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริงในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านดีด้านเสียหรือคุณโทษ และจะต้องมองเห็นทางออก มองเห็นจุดมุ่งหมายที่จะพ้นจากข้อบกพร่องที่เป็นปัญหาเหล่านั้น

7. วิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม คือ การพิจารณาในการเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ ทั้งหลายในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการใช้สอย การบริโภค การซื้อหา หรือการครอบครอง โดยมุ่งให้เข้าใจและเลือกเสพคุณค่าแท้ ที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิตอย่างแท้จริง หรือเพื่อประโยชน์สุขทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น เป็นขั้นฝึกหัดขัดเกลาจิตใจ หรือตัดทางไม่ให้กิเลสเข้ามาครอบงำจิตใจแล้วชักจูงพฤติกรรมต่อไป

8. วิธีคิดแบบเร้ากุศล คือ การคิดแบบสกตกันหรือบรรเทาตัณหา และเป็นข้อปฏิบัติระดับต้นๆ สำหรับส่งเสริมความเจริญงอกงามของกุศลธรรม ชักนำความคิดให้เดินไปในทางที่ดีงาม และเป็นประโยชน์

9. วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน คือ การคิด การตั้งสติระลึกอยู่กับสิ่งที่กำลังเกิดขึ้น กำลัง

กระทำในทุก ๆ ขณะ ไม่ตกอยู่ในอดีตที่จิตติดข้องวนเวียน หรือคิดฝันไปยังอนาคตที่ยังไม่เกิดขึ้น ตามแนวทางของต้นหา ซึ่งวิธีคิดแบบนี้ช่วยให้การปฏิบัติในปัจจุบันถูกต้องและได้ผลดียิ่งขึ้น

10. วิธีคิดแบบวิภาษวาท แม้ว่าวิธีคิดนี้จะไม่ใช่วิธีคิดโดยตรง แต่วิภาษวาทเป็นวิธีพูด หรือการแสดงหลักการแห่งคำสอนแบบหนึ่ง แต่ก่อนที่จะพูด ต้องคิดก่อน จึงสามารถกล่าวถึงวิภาษวาท ในระดับความคิดได้ ซึ่งมีลักษณะสำคัญคือ เป็นการมองและแสดงความจริง โดยแยกแยะออกให้เห็น แต่ละแง่ แต่ละด้านให้ครบทุกด้าน ไม่ใช่จับเอาบางแง่ขึ้นมาวินิจฉัยตีคลุมลงไปอย่างนั้นทั้งหมด ความจริงแล้ววิภาษวาทเป็นชื่อเรียกระบบความคิดของพระพุทธศาสนาทั้งหมด มีความหมาย ครอบคลุมวิธีคิดข้างต้นหลาย ๆ อย่าง วิธีคิดแบบนี้ทำให้ความคิดและการวินิจฉัยเรื่องราวต่าง ๆ ชัดเจนครบถ้วนและตรงตามความเป็นจริง

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ 9 แบบ ด้วยกัน คือ การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย การคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ การคิดแบบสามัญลักษณะ การคิดแบบอริยสัจ การคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ การคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออก การคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม การคิดแบบเร้ากุศล และการคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน เนื่องจากต้องการทราบ ผลของการคิดในทุกแบบว่าแต่ละแบบส่งผลมากน้อยเพียงใดต่อการให้อภัยของนักเรียนมัธยมศึกษา ตอนต้น แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยไม่ได้เลือกวิธีคิดแบบวิภาษวาทมาใช้ในการวิจัย เพราะวิธีคิดแบบ วิภาษวาทเป็นการคิดที่รวมการคิดแบบต่าง ๆ มาใช้ร่วมกัน ดังนั้น หากทำการศึกษาการคิดโดยรวม ทั้ง 9 แบบ จะเป็นการศึกษาการคิดแบบวิภาษวาทได้เช่นกัน

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ซึ่งทำการศึกษาการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ ผู้วิจัยได้ นิยามความหมายของการคิดทั้ง 9 แบบ ดังนี้

1) การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย หมายถึง การพิจารณาปรากฏการณ์ที่เป็นผลให้รู้จัก สภาวะที่เป็นจริง หรือพิจารณาปัญหา หาหนทางแก้ไข โดยนักเรียนค้นหาสาเหตุและปัจจัยต่างๆ ที่ สัมพันธ์ส่งผลสืบทอดกันมาได้

2) การคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ หมายถึง การคิดแบบมุ่งให้มองและให้รู้จักสิ่ง ทั้งหลายตามสภาวะของมันเอง โดยนักเรียนต้องจำแนกแยกแยะและจัดหมวดหมู่หรือประเภทไป พร้อมกัน หรือสามารถคิดแบบวิเคราะห์ได้

3) การคิดแบบสามัญลักษณะ หมายถึง การมองอย่างรู้เท่าทันความเป็นไปของสิ่ง ทั้งหลายว่าเมื่อเกิดขึ้นก็ต้องดับไป ไม่เที่ยงแท้ และไม่อาจเป็นไปตามความปรารถนาของนักเรียนได้ เมื่อรู้เท่าทันแล้วต้องยอมรับและแก้ไขหรือทำไปตามเหตุปัจจัยโดยสอดคล้องกับความเป็นจริง

4) การคิดแบบอริยสัจ หมายถึง การคิดตามเหตุและผลของนักเรียน โดยสืบสาวจาก ผลไปหาเหตุ แล้วแก้ไขและทำการที่ต้นเหตุ หรือคิดแบบมุ่งตรงต่อสิ่งที่ต้องปฏิบัติ โดยไม่พุ่งชน ออกไปในเรื่องอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับปัญหา ทั้งนี้ นักเรียนยังสามารถปฏิบัติเป็นขั้นตอน 4 ขั้นได้ คือ

ขั้นทุกข์ หมายถึง นักเรียนรู้ เข้าใจอย่างชัดเจนว่าปัญหาที่เกิดขึ้นคืออะไร

ขั้นสมุทัย หมายถึง นักเรียนวิเคราะห์หาต้นเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นได้

ขั้นนิโรธ หมายถึง นักเรียนพ้นจากปัญหาที่เกิดขึ้นได้

ชั้นมรรค หมายถึง นักเรียนมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้

5) การคิดแบบบรรทัดธรรมสัมพันธ์ หมายถึง การพิจารณาของนักเรียนให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างหลักการกับความมุ่งหมาย หรือทำตามหลักการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้ตรงตามความมุ่งหมายไม่กลายเป็นการกระทำที่คลาดเคลื่อนหรือมั่ว

6) การคิดแบบเห็นคุณค่าและทางออก หมายถึง การมองสิ่งทั้งหลายของนักเรียนตามความเป็นจริง ซึ่งเน้นการยอมรับความจริงตามที่สิ่งนั้นๆเป็นอยู่ทุกแง่ทุกด้าน ทั้งด้านดีด้านเสีย หรือทั้งคุณและโทษ อีกทั้งยังสามารถมองเห็นทางออกหรือจุดหมายและรู้ว่าจุดหมายนั้นคืออะไร

7) การคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม หมายถึง การคิดของนักเรียนที่มุ่งให้เข้าใจและเลือกสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นคุณค่าแท้และเป็นประโยชน์แก่ชีวิตอย่างแท้จริง

8) การคิดแบบเร้ากุศล หมายถึง การคิดของนักเรียนที่เป็นไปในทางที่ดีงามและเป็นประโยชน์

9) การคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน หมายถึง การตั้งสติระลึกอยู่กับสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นกับนักเรียนในปัจจุบันเท่านั้น ไม่คิดเกาะติดอดีตหรือเลื่อนลอยไปตามอนาคต แต่เป็นการคิดด้วยปัญญาทั้งเรื่องในขณะนี้ เรื่องที่ล่วงไปแล้ว หรือเรื่องในกาลภายหน้า ก็จัดเข้าในการอยู่กับปัจจุบัน อีกทั้งอยู่กับความตระหนักรู้ภาวะที่เป็นจริงในการทำกิจหน้าที่

2.1.2 การวัดการคิดแบบโยนิโสมนสิการ

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ พบว่ามีการวัดการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 3 ลักษณะ ลักษณะแรกคือ แบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ลักษณะที่สองคือ แบบวัดแบบเลือกตอบ ลักษณะที่สาม คือ แบบวัดแบบอัตนัย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) งานวิจัยที่มีการวัดการคิดแบบโยนิโสมนสิการแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ฉัตรชัย เสนแสน (2553) ได้สร้างแบบวัดที่ชื่อว่า “เกี่ยวกับความคิดของฉัน” ที่สร้างขึ้นจากนิยาม การกระทำในใจโดยแยบคาย คือ คิดถูกวิธี คิดมีระเบียบ คิดมีเหตุผล คิดเร้ากุศล จำนวน 16 ข้อ โดยแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ คือ จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย เพื่อวัดการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แบบวัดนี้มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .263 ถึง .765 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .889 ตัวอย่างคำถามมีดังนี้

0. เมื่อมีปัญหาฉันจะอยู่เฉยๆ เพราะเชื่อว่าปัญหาจะผ่านพ้นไปเอง

00. ฉันชอบแก้ปัญหาที่ละอย่าง มากกว่าแก้ปัญหาหลายอย่างไปพร้อม ๆ กัน

2) งานวิจัยที่มีการวัดการคิดแบบโยนิโสมนสิการแบบเลือกตอบ

ผจงจิต อินทสุวรรณ และคณะ (2546) ได้สร้างแบบวัดเหตุผลในการคิด เพื่อใช้วัดการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 7 วิธี คือ วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ วิธี

คิดแบบอริยสัจ วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก วิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม วิธีคิดแบบเร้า กุศล และวิธีคิดแบบวิภาษวาท ลักษณะของแบบวัดเป็นแบบเลือกตอบ จำนวน 20 ข้อ แต่ละข้อ คำถามเป็นสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน มีเนื้อหา 4 เรื่อง ได้แก่ เงิน ทรัพยากร เวลา และสิ่งของ เครื่องใช้ และมีตัวเลือก 4 ตัวเลือกให้นักเรียนตอบเพียงตัวเลือกเดียว ถ้าตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน แบบสอบถามนี้มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .57 ตัวอย่างข้อคำถาม มีดังนี้

- 1) ถ้าเดือนนี้ใช้เงินเดือนหมดก่อนสิ้นเดือน ท่านจะอย่างไรเป็นอันดับแรก
 - ก. ยืมเงินเพื่อนใช้
 - ข. โทษตัวเองที่ไม่รู้จักควบคุมการใช้เงินให้ดี
 - ค. ไม่ต้องคิดอะไร รีบเขียนจดหมายขอเงินพ่อแม่
 - ง. คิดว่าจะอะไรเป็นสาเหตุให้เงินเดือนหมดก่อนที่ควรจะเป็น

อีกทั้ง วลัยกาน ฌลาภบาง (2548) ได้สร้างแบบวัดความสามารถในการรู้จักคิดแบบ โยนิโสมนสิการ ลักษณะของแบบทดสอบเป็นข้อความที่เป็นปัญหา ข้อโต้แย้ง สถานการณ์ หรือ ข้อมูล จำนวน 4 ข้อความ ผู้ทำแบบทดสอบต้องตัดสินใจเพื่อหาคำตอบตามขั้นตอนของ กระบวนการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ข้อความละ 6 ข้อ รวมทั้งหมด 24 ข้อ แต่ละข้อมีตัวเลือก 5 ตัวเลือกให้นักเรียนเลือกตอบเพียง 1 ถ้าตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน แบบวัดนี้มีค่า อำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .20 ถึง .62 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .71 ตัวอย่างข้อคำถาม มีดังนี้

สถานการณ์ที่ 0 (ตอบคำถามข้อ 1 – 6)

ปัจจุบันผู้บริโภคสนใจสุขภาพมากขึ้น สิ่งที่เป็นตัวชี้ คือ การเกิดผลิตภัณฑ์เพื่อ สุขภาพจำนวนมากพร้อมกับการโฆษณาทุกรูปแบบ เช่น โฆษณาว่าวิตามินรวมจำเป็นเมื่อเครียด เมื่อทำกิจกรรมหนัก ๆ และเมื่อต้องการเสริม I.Q ของเด็กทั้งที่ไม่มีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์มา สนับสนุน นักโภชนาการชี้ว่า ปัญหาสำคัญของผู้บริโภคเกิดจากความต้องการ (Want) มากกว่า ความจำเป็น (Need) กล่าวคือหลงเชื่อคำโฆษณาทั้งที่เป็นเท็จและโอ้อวดสรรพคุณจนเกินจริง ผู้ที่ หลงเชื่อง่ายมักเป็นผู้ที่มีอาการเจ็บป่วยและผู้สูงอายุ อีกประการหนึ่งผู้บริโภคประสบปัญหาในการ พิจารณาคุณภาพสินค้าด้วยตนเองเพราะสินค้าหลายชนิดต้องใช้การทดสอบและการวิจัยจึงจะทราบ ได้ ซึ่งกรณีเช่นนี้ผู้บริโภคต้องคิดโดยยึดหลัก “ใช้เงินให้เป็น” มาประกอบการตัดสินใจ ผู้บริโภค จะต้องตระหนักว่าแม้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารส่วนใหญ่อาจจะไม่มีพิษโดยตรงแต่ก็มีราคาแพงและมี คุณค่าน้อย หากหลงเชื่อคำโฆษณาโดยไม่ปฏิบัติตามหลักสุขอนามัยก็จะเป็นผลเสียกับร่างกาย และทำให้สูญเสียโอกาสในการรักษาอย่างเหมาะสม

1. ข้อใดเป็นปัญหาสำคัญของสถานการณ์

- ก. การไม่รู้จักใช้เงินของผู้บริโภค

- ข. การโฆษณาสรรพคุณที่เกินจริง
- ค. ความห่วงใยสุขภาพของคนในปัจจุบัน
- ง. การบริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพตามคำโฆษณา
- จ. การตรวจสอบคุณภาพของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์
 - 2. ข้อใดเป็นสาเหตุสำคัญที่สุดที่ทำให้เกิดปัญหา
- ก. การมีความรู้น้อย
- ข. ความต้องการทดลองสิ่งใหม่
- ค. ความล่าช้าในวิธีการรักษาของแพทย์
- ง. กลยุทธ์ของการโฆษณาและการขาย
- จ. การจำหน่ายสินค้าได้โดยไม่ผิดกฎหมาย
- 3. ข้อใดเป็นทางเลือกที่ควรจะเป็นมากที่สุดที่ประชาชนควรกระทำเพื่อให้มี

สุขภาพดี

- ก. การปฏิบัติตามหลักสุขอนามัย
- ข. การหาความรู้เกี่ยวกับคุณค่าของผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร
- ค. การบริโภคผลิตภัณฑ์อาหารเสริมที่ผลิตหรือใช้วัตถุดิบในประเทศ
- ง. การขอให้รัฐแจ้งผลการตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้ประชาชนทราบอย่าง
- จ. การเรียกร้องให้รัฐควบคุมการโฆษณา การจำหน่ายและจับกุมผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้

รวดเร็ว

มาตรฐาน

4. ข้อใดเป็นวิธีรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสมที่สุดถ้าจะหาข้อมูลเกี่ยวกับคุณค่าของผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร

- ก. สอบถามจากญาติหรือเพื่อน
- ข. สัมภาษณ์ผู้บริโภคที่เป็นผู้สูงอายุ
- ค. สัมภาษณ์แพทย์ที่เป็นตัวแทนจำหน่าย
- ง. สังเกตอาการของผู้ป่วยที่ใช้ผลิตภัณฑ์
- จ. อ่านวารสารการแพทย์หรือวารสารโภชนาการ
- 5. ข้อใดเป็นข้อความที่น่าเชื่อถือและไม่ทำให้เกิดความเข้าใจผิด
- ก. ใบหน้าเนียนใส สิวฝ้าหายไป เมื่อใช้ “ยู วี ครีม” เพียงหลอดเดียว
- ข. คุณแม่ที่ฉลาดต้องไม่ลืมเสริม I.Q. ของลูกด้วยการให้กินวิตามินรวม
- ค. ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารอาจจะไม่มีพิษแต่มีราคาแพงและมีคุณค่าน้อย
- ง. สดชื่น กระปรี้กระเปร่า กินข้าวได้ ต้องดื่มยาน้ำกระชายดำ : ยาบารุงสำหรับคนทุพวิสัย
- จ. ลดรอบเอว 2 นิ้ว ใน 45 นาที ถ้าใช้เครื่องสำอาง “โกลด์เซฟสลิมมิ่ง ครีมสูตรเสริม

สลิมเซฟ”

6. ข้อใดเป็นวิธีที่เหมาะสมที่สุดที่นักศึกษาและคนในครอบครัวควรปฏิบัติเพื่อไม่ให้หลงเชื่อการโฆษณาของอาหารเสริม

- ก. ดูลากของ อย. ก่อนซื้อ
- ข. ไม่ซื้อแม้มีของแจกแถม
- ค. หาความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อาหารเสริม
- ง. ไม่ซื้อแต่บริโภคอาหารให้ครบ 5 หมู่และออกกำลังกายสม่ำเสมอ
- จ. แจ้งรายชื่อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่หลอกลวงให้คนในครอบครัวและชุมชนทราบ

3) งานวิจัยที่มีการวัดการคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยใช้แบบวัดแบบอัตนัย ดังนี้

จันทนา ศรีเทพ (2550) ได้สร้างแบบวัดความสามารถในการคิดตามแนวโยนิโสมนสิการ จำนวน 5 สถานการณ์แต่ละสถานการณ์มีข้อคำถามย่อย 9 ข้อ วัดความสามารถในการคิดตามแนวโยนิโสมนสิการ 6 วิธีคิดคือ การคิด แบบสืบสาวเหตุปัจจัย การคิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ การคิดแบบสามัญลักษณ์ การคิดแบบ อริยสัจ การคิดแบบบรรทัดธรรมสัมพันธ์ และการคิดแบบคุณโทษ และทางออก แบบวัดนี้มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .270 ถึง .730 และมีค่าความเชื่อมั่นของแต่ละวิธีคิดอยู่ระหว่าง .760 ถึง .800 ตัวอย่างข้อคำถาม มีดังนี้

สถานการณ์ ที่ 0 ครอบครัวของรัตเกล้าเป็นครอบครัวที่อบอุ่น พ่อและแม่ประกอบอาชีพข้าราชการครูทั้งคู่ เธอเรียนอยู่ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และเธอมีน้องชาย 1 คน เรียนอยู่ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 โดยโรงเรียนของเธอและน้องชายอยู่ ใกล้ กัน รัตเกล้า เป็นคนที่มีความตั้งใจในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งมาก ใจจดจ่อกับสิ่งที่ทำ ในวันหนึ่งรัตเกล้าตั้งใจทำงานประดิษฐ์ ส่งอาจารย์ ในวันรุ่งขึ้น เพื่อที่จะได้ส่งงานเป็นคนแรก เธอเริ่มทำงานตั้งแต่เช้าและทำงานขึ้นดังกล่าวอย่างตั้งใจอยู่คนเดียวที่บ้านส่วนน้องชายของเธอออกไปเที่ยวกับเพื่อนที่บ้านอยู่ใกล้ กัน ในขณะที่เธอกำลังเพลิดเพลินกับงาน ก็มีคนวิ่งมาบอกว่าน้องชายของเธอประสบอุบัติเหตุรถชน รัตเกล้าตกใจมากและรีบตามไปโรงพยาบาลทันที เมื่อไปถึงโรงพยาบาลหมอบอกว่าน้องชายของเธอ ต้องนอนพักเพื่อดูอาการอยู่ที่โรงพยาบาล 1 คืน ดังนั้นรัตเกล้าจึงต้องนอนเฝ้าน้องชายที่ โรงพยาบาล ทำให้งานประดิษฐ์ ที่เธอตั้งใจทำส่งครูในวันรุ่งขึ้นไม่เสร็จ เธอจึงรู้สึกไม่พอใจน้องชายของเธออย่างรุนแรงที่ทำให้เธอไม่ได้ส่งงานเป็นคนแรกของห้อง

จากสถานการณ์ข้างต้น ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. สิ่งใดคือสาเหตุที่ทำให้รัตเกล้ารู้สึกเคือง และผลสำคัญที่เกิดจากสาเหตุดังกล่าวคือเรื่องใด

สาเหตุที่ทำให้รัตเกล้าไม่พอใจ คือ.....

.....

ผลสำคัญที่เกิดจากสาเหตุข้างต้น คือ.....

.....

ต่อมา ชลธิดา ศรภักดี (2558) ได้สร้างแบบสอบถามวัดเหตุผลในการคิด จำนวน 18 ข้อ เพื่อวัดการคิดโยนิโสมนสิการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 9 วิธี คือ การคิดแบบสืบสาว เหตุปัจจัย การคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ การคิดแบบสามัญลักษณ์ การคิดแบบอริยสัจ การคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก การคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม การคิดแบบเร้ากุศล และการคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบอัตนัย แต่ละข้อเป็นสถานการณ์ที่สามารถเกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวัน แบบสอบถามมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อทั้งหมดอยู่ระหว่าง .290 ถึง .726 และมีค่าความเชื่อมั่นแบบแอลฟาทั้งฉบับ เท่ากับ .886 และมีค่าความเชื่อมั่นแบบแอลฟาในส่วนของแบบสืบสาวเหตุปัจจัย เท่ากับ .358 การคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ เท่ากับ .549 การคิดแบบสามัญลักษณ์ เท่ากับ .350 การคิดแบบอริยสัจ เท่ากับ .673 การคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ เท่ากับ .313 การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก เท่ากับ .538 การคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม เท่ากับ .529 การคิดแบบเร้ากุศล เท่ากับ .586 และการคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน เท่ากับ .679 ตัวอย่างแบบสอบถาม มีดังนี้

เรื่องที่๐: ทำบุญให้ทาน

ครอบครัวของนะโมนับถือและเคร่งครัดในการปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเรื่องการทำบุญ ให้ทานต่าง ๆ เมื่อมีคนมาขอให้ช่วยทำบุญ ขอบริจาค นะโมจะทำได้ด้วยความเต็มใจเสมอ โดยในแต่ละครั้ง นะโมจะทำบุญหรือบริจาคเงินจำนวนมาก เพราะเชื่อว่ายิ่งบริจาคเงินมากเท่าไรยิ่งได้บุญมากเท่านั้น แม้ว่าบางครั้ง นะโมจะไม่มีเงินก็จะหยิบยืมเงินเพื่อนมาทำบุญก่อน และทุกครั้ง ที่ทำบุญนะโมจะพนมมือขอพรให้บุญกุศลที่ได้จากการทำบุญส่งผลให้ตนเอง และครอบครัวพบแต่ความสุขความเจริญรุ่งเรือง

นักเรียนคิดเห็นอย่างไรกับการทำบุญของนะโมที่ทำบุญหรือบริจาคเงินจำนวนมาก และหยิบยืมเงินเพื่อนมาทำบุญก่อน เพราะเหตุใดจึงคิดเช่นนั้น

นักเรียนมีความคิดเห็นว่า.....

.....

เพราะ.....

.....

จากการทบทวนการวัดการคิดแบบโยนิโสมนสิการจากงานวิจัยที่ผ่านมาได้มีการสร้างแบบวัดโยนิโสมนสิการ 3 ลักษณะ คือ แบบวัดมาตรฐานค่า แบบวัดเลือกตอบ และแบบวัดอัตนัย สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้แบบวัดแบบเลือกตอบ เนื่องจากผู้วิจัยต้องการให้นักเรียนสะดวกในการตอบคำถามและประหยัดเวลาในการทำแบบวัด ทั้งนี้ ผู้วิจัยยังคงให้นักเรียนมีอิสระทางความคิด จึงเว้นที่ว่างให้นักเรียนสามารถเขียนอธิบายความคิด หากตัวเลือกที่กำหนดไม่ตรงกับความคิดของนักเรียน โดยผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดขึ้นเอง จำนวน 23 ข้อ โดยศึกษาแนวทางในการสร้างสถานการณ์และข้อคำถามจากวิธีคิดตามหลักพุทธธรรมของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

(2556) และแบบวัดเหตุผลในการคิดของชลธิดา ศรีภักดี (2558) โดยในแต่ละข้อมีสถานการณ์ที่สามารถเกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวันและมีข้อคำถามให้นักเรียนเลือกตอบ

2.1.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการกับการให้อภัย

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัย พบว่าตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการกับการให้อภัยโดยตรงยังมีน้อย ผู้วิจัยจึงศึกษาในตัวแปรที่ใกล้เคียงกับการให้อภัย นั่นคือพฤติกรรมพึงประสงค์และจิตสาธารณะ โดยมีผู้ศึกษาไว้ตามรายละเอียดดังนี้

สำหรับงานวิจัยที่ศึกษาการคิดแบบโยนิโสมนสิการกับการให้อภัยโดยตรง คือ งานวิจัยของอิสระ บุญญะฤทธิ์ (2555) ได้พัฒนาและทดสอบแบบจำลองบทบาทของตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการของเมตตาและปัญญาที่มีความสัมพันธ์กับการให้อภัยในพยาบาลไทย จำนวน 333 คน โดยพัฒนาแบบจำลองสมมุติฐานจากการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จากข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างพบว่า โยนิโสมนสิการมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการให้อภัยโดยผ่านตัวแปรสมาธิจิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สำหรับงานวิจัยที่ศึกษาในตัวแปรที่ใกล้เคียงกับการให้อภัย คือ งานวิจัยของฉัตรชัย เสนสาย (2553) ได้ศึกษาอิทธิพลของกัลยาณมิตร โยนิโสมนสิการ ความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 และปัจจัยทางจิตที่มีผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยพฤติกรรมที่พึงประสงค์ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตภายใน ได้แก่ 1) มีวินัย มีความรับผิดชอบ 2) มีความซื่อสัตย์สุจริต 3) มีความกตัญญูทักท้วง 4) มีความเมตตากรุณา โอบอ้อมอารีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และไม่เห็นแก่ตัว 5) มีความประหยัด ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า 6) ปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม จากการศึกษพบว่า พฤติกรรมพึงประสงค์ของนักเรียนได้รับอิทธิพลทางตรงจากโยนิโสมนสิการซึ่งประกอบด้วยตัวแปรสังเกต คือ คิดถูกวิธี คิดมีระเบียบ คิดมีเหตุผล และคิดเร่าฤกส มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ .061 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 สอดคล้องกับ ชลธิดา ศรีภักดี (2558) ที่ได้ศึกษาการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ อันประกอบด้วย การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย การคิดแบบแยกแยะ ส่วนประกอบ การคิดแบบสามัญลักษณ์ การคิดแบบอริยสัจ การคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก การคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม การคิดแบบเร่าฤกส และการคิดแบบอยู่กับปัจจุบันว่าส่งผลต่อการมีจิตสาธารณะซึ่งเป็นหนึ่งในพฤติกรรมพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 จังหวัดลำพูน ทั้งในโรงเรียนระบบปกติและโรงเรียนวิถีพุทธหรือไม่ โดยผลการวิจัยพบว่าการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออกเป็นตัวแปรที่มีผลต่อจิตสาธารณะของนักเรียนในระบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย การคิดแบบอริยสัจ และการคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออกเป็นตัวแปรที่มีผลต่อจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนวิถีพุทธอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากงานวิจัยที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงคาดการณ์ว่า การคิดแบบโยนิโสมนสิการมีอิทธิพลและสามารถทำนายการให้อภัยของนักเรียนได้

2.2 กัลยาณมิตร

2.2.1 ความหมายของกัลยาณมิตร

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2556) กล่าวว่า ปรโตโฆสะ แปลว่า เสียงจากผู้อื่น หรือเสียงบอกจากผู้อื่น ได้แก่ การรับถ่ายทอด หรืออิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมทางสังคม เช่น พ่อแม่ ครูอาจารย์ เพื่อนที่คบหา หนังสือ สื่อมวลชน และวัฒนธรรม ซึ่งให้ข่าวสารที่ถูกต้อง สั่งสอนอบรม แนะนำชักจูง หรือเป็นตัวอย่างไปในทางที่ดีงาม บุคคลผู้มีความประพฤติเหมาะสม สามารถทำหน้าที่ปรโตโฆสะที่ดี มีคุณภาพสูง เรียวกัลยาณมิตรนั่นเอง

ในกระบวนการพัฒนาปัญญา ความมีกัลยาณมิตรนี้ จัดว่าเป็นระดับความเจริญปัญญาในขั้นศรัทธา ส่วนในระบบการศึกษา ความมีกัลยาณมิตรมีความหมายครอบคลุมทั้งตัวบุคคลผู้อบรมสั่งสอน เช่น พ่อแม่ ครู อาจารย์ เป็นต้น และคุณสมบัติของผู้สอน ทั้งหลักการ วิธีการ อุปกรณ์ต่างๆในการสอน การจัดดำเนินการต่างๆเพื่อให้การศึกษาได้ผลดี ตลอดจนหนังสือ สื่อมวลชน บุคคลตัวอย่าง เช่น มหาบุรุษ หรือผู้ประสบความสำเร็จโดยชอบธรรม และสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดีงาม เป็นประโยชน์ ก็เป็นองค์ประกอบในกระบวนการพัฒนาปัญญาได้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2549)

พระมหาสุวิชัย วิราม (2545) ได้กล่าวว่า กัลยาณมิตร คือ มิตรที่ดีงาม ทำให้เจริญแก่ผู้คบหา ได้แก่ ผู้สมบูรณ์ด้วยการมีศีล ทำจัดทุกข์ นำประโยชน์เกื้อกูลมาให้เพื่อนและผู้อื่น จึงวิเคราะห์ได้ว่า บุคคลใดเป็นมิตร มีการอุปการะช่วยเหลือคนอื่น บุคคลนั้นได้ชื่อว่ากัลยาณมิตร สอดคล้องกับพระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) (2548) ที่กล่าวว่า กัลยาณมิตร แปลว่า มิตรดี คือ มิตรแท้ผู้ปรารถนาดีต่อเพื่อนด้วยไมตรีจิต ทั้งนี้ สมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฺฒนมหาเถระ) (2536) ยังได้ขยายความหมายของกัลยาณมิตร หรือเพื่อนที่ดีว่า คือ เพื่อนมิตรทั้งหลายซึ่งเป็นผู้ทรงปัญญาสามารถที่จะให้คำแนะนำอบรมสั่งสอนได้ถูกต้อง รวมถึงพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546) ได้ให้ความหมายของกัลยาณมิตรว่า คือ เพื่อนดี เพื่อนแท้ เพื่อนผู้หวังดี ส่วนพระมหาเกรียงไกร บัวจันอัด (2546) ได้สรุปความหมายของกัลยาณมิตรตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทและพุทธศาสนาเถรวาท โดยสรุปว่า กัลยาณมิตร หมายถึง บุคคลหรือสิ่งที่จะเกื้อกูล สนับสนุน ส่งเสริม เป็นแบบอย่างที่ดีในการพัฒนาชีวิต ในการบรรลุถึงเป้าหมาย สุนทรวิวัฒน์ (2546) กล่าวว่า กัลยาณมิตร เป็นหลักธรรมที่มุ่งเน้นความปลอดโปร่งใจไม่บีบคั้น เน้นการมีน้ำใจ ช่วยเหลือเกื้อกูล สร้างความกระฉ่างแจ่มในแนวทางที่ถูกต้องด้วยการยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน

จากการอธิบายความหมายของกัลยาณมิตรตามที่กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่า กัลยาณมิตร หมายถึง เพื่อนและบุคคลแวดล้อมที่ดี มีความเพียบพร้อมที่จะแนะนำสั่งสอน สนับสนุนช่วยเหลือ ชักจูง ชี้ช่องทาง หรือเป็นแบบอย่างที่ดีถูกต้องดีงาม ด้วยความบริสุทธิ์ใจ เพื่อให้ดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง

2.2.2 ความสำคัญของกัลยาณมิตร

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2538) ได้กล่าวว่า กัลยาณมิตรมีความสำคัญต่อการฝึกฝนอบรมอย่างถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต และการมีกัลยาณมิตรมีความสำคัญ 5 ข้อ ดังนี้

- 1) การคบคนดีมีปัญญา หรือที่เรียกว่าสัตบุรุษ จะนำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ป้องกันความเสื่อมหรือสิ่งไม่ดีไม่ให้เกิดขึ้น
- 2) การมีกัลยาณมิตรทำให้บรรลุนิพพานมรรคมีกัตตะ (ประโยชน์โลกนี้)
- 3) การมีกัลยาณมิตรทำให้เกิดการเจริญปัญญาและพัฒนาตนเอง
- 4) การมีกัลยาณมิตรทำให้คนพึ่งตนเองได้
- 5) การมีและเป็นกัลยาณมิตรเป็นคุณสมบัติข้อแรกที่ต้องต่อการพัฒนาทุกด้าน

จากความสำคัญของกัลยาณมิตรจะเห็นว่าการมีกัลยาณมิตรสำคัญต่อชีวิต จะช่วยส่งเสริมให้บุคคลเกิดความเจริญรุ่งเรือง เสริมสร้างปัญญาและคุณธรรมที่งดงาม สามารถพัฒนาตนเองในทุก ๆ ด้าน อีกทั้งยังสร้างประโยชน์ให้กับผู้อื่นได้อีกด้วย

2.2.3 คุณสมบัติของกัลยาณมิตร

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2549) ได้กล่าวว่ากัลยาณมิตรเป็นบุคคลที่คนอื่นควรเข้าไปคบหาเสวนาเพราะเป็นคนดี ซึ่งการเป็นคนดีควรมีธรรมของสัตบุรุษที่เรียกว่า สัปปริสธรรม 7 ประการ ดังนี้

- 1) ฐัมมัญญตา (รู้หลักและรู้จักเหตุ) คือ รู้หลักความจริงของธรรมชาติ รู้หลักการกฎเกณฑ์ แบบแผนหน้าที่ ซึ่งจะเป็นเหตุให้การกระทำสำเร็จตามความมุ่งหมาย
- 2) อัถธัญญตา (รู้ความมุ่งหมายและรู้จักผล) คือ รู้ความหมายและความมุ่งหมายของหลักธรรมหรือหลักการ กฎเกณฑ์ หน้าที่ รู้ผลที่ประสงค์ของกิจที่ทำ
- 3) อัถตัญญตา (รู้จักตน) คือ รู้ฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความถนัด ความสามารถ และคุณธรรม ฯลฯ ของตนตามความเป็นจริง เพื่อประพฤติปฏิบัติได้เหมาะสมและเกิดผลดี
- 4) มัตตัญญตา (รู้จักประมาณ) คือ รู้จักความพอเหมาะพอดี
- 5) กาลัญญตา (รู้จักกาล) เช่น รู้ว่าเวลาไหนควรทำอะไร
- 6) ปรีสัชฌัญญตา (รู้จักชุมชน) คือ รู้จักถิ่น รู้จักมารยาท ระเบียบวินัย ขนบธรรมเนียม ข้อควรรู้ของชุมชน นั้น ๆ
- 7) ปุคคลัญญตา (รู้จักบุคคล) คือ รู้ความแตกต่างระหว่างบุคคล จากลักษณะนิสัย ความสามารถและคุณธรรม เพื่อปฏิบัติต่อผู้อื่นได้ถูกต้อง

นอกจากคุณลักษณะตามสัปปริสธรรม 7 ประการข้างต้นแล้ว ในแง่ทำหน้าที่ต่อผู้อื่น ผู้เป็นกัลยาณมิตรสมควรมีคุณสมบัติพิเศษจำเพาะสำหรับการทำหน้าที่อีกส่วนหนึ่งที่เรียกว่า กัลยาณมิตรธรรม 7 ประการ ซึ่งพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2549) ได้กล่าวว่ากัลยาณมิตรธรรม อันเป็นองค์คุณของกัลยาณมิตร หรือเป็นคุณสมบัติของมิตรดีหรือมิตรแท้ คือท่านที่คบหรือเข้าหาแล้วจะเป็นเหตุให้เกิดความดีงามและความเจริญ กัลยาณมิตรธรรมมี 7 ประการ ดังนี้

1) ปิโย (น่ารัก) คือ เข้าถึงจิตใจ สร้างความสนิทสนม เป็นกันเอง ชวนใจให้อยากเข้าไปปรึกษาไต่ถาม

2) ครุ (น่าเคารพ) คือ มีความประพฤติดีสมควรแก่ฐานะ ทำให้เกิดความรู้สึกรับรองใจ เป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย

3) ภาวนีโย (น่าเจริญใจ) คือ มีความรู้จริง ทรงภูมิปัญญาอย่างแท้จริง และเป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนอยู่เสมอ เป็นที่น่ายกย่อง ควรเอาเป็นแบบอย่าง สามารถอ้างถึง รำลึกถึงด้วยความซาบซึ้ง มั่นใจ และภาคภูมิใจ

4) วัตตา (รู้จักพูดให้ได้ผล) คือ พูดเป็น รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไร อย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าว ตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี

5) วณักขโม (ทนต่อถ้อยคำ) คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาหรือข้อคำถามแม้จะจุกจิก ตลอดจนคำล่วงเกิน และคำตักเตือน วิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ สามารถอดทนฟังได้ ไม่เบื่อหน่าย ไม่เสียอารมณ์

6) คัมภีรญจะ กะถัง กัตตา (แถลงเรื่องล้าลึกได้) คือ กล่าวชี้แจงเรื่องต่าง ๆ ที่ลึกซึ้งซับซ้อนให้เข้าใจได้ และสอนผู้อื่นให้ได้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป

7) โน จัฏฐาเน นิโยชะเย (ไม่ชักนำในอฐาน) คือ ไม่ชักจูงไปทางเสื่อมเสียหรือไม่สมควร

หากบุคคลใดมีคุณสมบัติทั้ง 7 ประการนี้ ย่อมทำให้ผู้นั้นเป็นผู้มีคุณประโยชน์แก่ชาวโลก ดังความในพุทธภาษิตที่ตรัสสรุปไว้ว่า “มิตรเป็นที่รัก เป็นที่เคารพ เป็นที่ยกย่อง เป็นนักพูด เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ พูดถ้อยคำลึกซึ้งได้ ไม่ชักนำในอฐานะในโลกนี้ ฐานะเหล่านี้มีอยู่ในบุคคลใด บุคคลนั้นจัดว่าเป็นมิตรผู้มุ่งประโยชน์ และอนุเคราะห์ ผู้ต้องการจะคบมิตร ควรคบมิตรเช่นนั้นแม้จะถูกขับไล่ก็ตาม”

2.2.4 ประเภทของกัลยาณมิตร

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2549) ได้ขยายความเพิ่มเติมว่ากัลยาณมิตรไม่ได้จำกัดอยู่เพียงเพื่อนที่ดีอย่างในความหมายสามัญเท่านั้น แต่หมายถึงบุคคลผู้เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติที่จะสั่งสอน แนะนำ ชักจูง ชี้แจง ช่วยบอกช่องทาง หรือเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นดำเนินไปในทางที่ถูกต้อง โดยมีความหมายครอบคลุมทั้งตัวบุคคลผู้อบรมสั่งสอน เช่น พ่อ แม่ ครูอาจารย์ เป็นต้น ดังนั้นการศึกษาการมีกัลยาณมิตรจึงควรศึกษาให้ครอบคลุมในผู้ที่มีความใกล้ชิด และมีอิทธิพลต่อนักเรียน ทั้งนี้ กลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของนักเรียนมากที่สุดคือ ผู้ปกครอง ครู และเพื่อน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2540) นอกจากนี้ในปัจจุบันสื่อหรือสื่อมวลชน เป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารที่สำคัญและยังได้ส่งผลกระทบแก่เด็กและเยาวชนอย่างมาก ทั้งการเลียนแบบการสร้างค่านิยมและทัศนคติในเรื่องต่างๆ การส่งเสริมการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมทางสังคม โดยสื่อมีศักยภาพทั้งทางบวกและลบอยู่ในตัวของมันเอง (มนัสวีณี จันทะเลิศ, 2548) ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของ สิริกัญญา อินทรประเสริฐ (2557) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลของสื่อกับ

พฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและเยาวชนในกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน พบว่าความรุนแรงที่อยู่ในสื่อมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและเยาวชนอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง (ค่าสัมประสิทธิ์พ็อยู่ระหว่าง .05 – .068) และงานวิจัยของประทีป จินนี่, ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร, อุษา ศรีจินดารัตน์ และวิไลลักษณ์ ลังกา (2558) เรื่องการพัฒนาการเรียนรู้นิสิตด้วยการจัดการเรียนการสอนบนฐานทฤษฎีปัญญาสังคมผ่านสื่อวิถีทัศน์ขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (Thai PBS) โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตปริญญาตรีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 625 คน ซึ่งผลการวิจัยพบว่านิสิตปริญญาตรีที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนบนฐานทฤษฎีปัญญาสังคมผ่านสื่อวิถีทัศน์ขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (Thai PBS) มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ในด้านความเข้าใจตนเอง ด้านความเข้าใจผู้อื่น ด้านความตระหนักในลิขสิทธิ์ และด้านการสื่อสาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าหากสื่อนำเสนอพฤติกรรมที่ดีและพึงปรารถนา เช่น พฤติกรรมการให้อภัย ก็จะทำให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ดีงาม และมีค่านิยมหรือทัศนคติที่ดีต่อการให้อภัยและการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคม ซึ่งหากสื่อทำหน้าที่นำเสนอสิ่งที่ดีดังตัวอย่างข้างต้น สื่อก็สามารถเป็นกัลยาณมิตรที่ดีของนักเรียนได้ ดังคำกล่าวของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2555) ที่ว่า ความมีกัลยาณมิตรมีความหมายครอบคลุมถึงบุคคลผู้อบรมสั่งสอน เช่น พ่อแม่ ครูอาจารย์ แล้ว ยังรวมถึงหนังสือ สื่อมวลชน บุคคลตัวอย่าง เช่น ผู้ประสบความสำเร็จ สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดีงาม และเป็นประโยชน์อีกด้วย ทั้งนี้ แม้สื่อจะมีอยู่หลากหลายประเภท เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น แต่ในการศึกษาสื่อในฐานะกัลยาณมิตรของนักเรียนแล้ว ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาเพียงสื่ออินเทอร์เน็ต และโทรทัศน์เท่านั้น เนื่องจากการศึกษาของวังทราย อินทะวัน (2553) เรื่องพฤติกรรมการบริโภคสื่อประเภทต่างๆ ของวัยรุ่นในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า วัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 12-25 ปี มีการบริโภคสื่ออินเทอร์เน็ตมากที่สุด ร้อยละ 45.45 รองลงมาคือโทรทัศน์ ร้อยละ 32.95 หนังสือพิมพ์ ร้อยละ 10.91 และวิทยุ ร้อยละ 10.68 ตามลำดับ รวมถึงผลสำรวจการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปีพ.ศ. 2551-2555 พบว่าประชากรในเขตกรุงเทพมหานครใช้อินเทอร์เน็ตสูงที่สุด โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นอายุ 15-24 ปี มีสัดส่วนการใช้อินเทอร์เน็ตสูงที่สุด ร้อยละ 54.8 รองลงมาคือกลุ่มอายุ 6-14 ปี ร้อยละ 46.5 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2555) จากการศึกษาดังกล่าวจะเห็นได้ว่าสื่ออินเทอร์เน็ตเป็นสื่อที่วัยรุ่นใช้มากที่สุด แต่เนื่องจากโทรทัศน์เป็นสื่ออีกประเภทหนึ่งที่ทุกคนครอบครัวยุคใหม่ในจังหวัดกรุงเทพมหานครใช้อย่างกว้างขวางและสามารถเข้าถึงได้ง่าย ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาในสื่ออินเทอร์เน็ตและโทรทัศน์ด้วย ทั้งนี้ ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้การศึกษาในครั้งนี้ศึกษาความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม คือ ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร ความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร และความมีสื่อเป็นกัลยาณมิตร

จากการศึกษาความหมาย คุณสมบัติ และประเภทของกัลยาณมิตร ผู้วิจัยได้นิยามความมีกัลยาณมิตรของนักเรียนในการวิจัยครั้งนี้ไว้ว่า การที่นักเรียนมีเพื่อนและบุคคลแวดล้อมที่ดีมีความเพียบพร้อมที่จะแนะนำสั่งสอน สนับสนุน ช่วยเหลือ ชักจูง ชี้ช่องทาง หรือเป็นแบบอย่างที่ดี

ถูกต้องดีงาม ด้วยความบริสุทธิ์ใจ เพื่อให้ดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง โดยผู้ที่มีความใกล้ชิดและมีอิทธิพลต่อนักเรียน ได้แก่ ผู้ปกครอง ครู เพื่อน และสื่อ ดังนี้

1) ความเป็นผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร หมายถึง นักเรียนมีผู้ปกครองที่มีคุณลักษณะของกัลยาณมิตรที่ดี ดังนี้

- ผู้ปกครองมีความเข้าใจถึงจิตใจ ให้ความสนทนสนม เป็นกันเอง ทำให้นักเรียนมีความสุขและสบายใจ เมื่อมีปัญหาอยากเข้าไปปรึกษา
- ผู้ปกครองมีความประพฤติที่ดีเหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ของตนเอง ทำให้นักเรียนรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย
- ผู้ปกครองมีความรอบรู้และเป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนอยู่เสมอ เป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรม และทำให้นักเรียนอยากทำตาม
- ผู้ปกครองตักเตือนโดยใช้เหตุผล น่ารักฟัง สามารถพูดให้คำปรึกษาหรือแนะนำแนวทางให้แก่เด็กได้
- ผู้ปกครองพร้อมจะรับฟังคำปรึกษาหรือข้อคำถาม และอดทนฟังได้ทั้งคำติชมจากคนรอบข้าง
- ผู้ปกครองอบรมสั่งสอนนักเรียนในเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย หรือให้เข้าใจได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น และสามารถนำไปปฏิบัติได้
- ผู้ปกครองไม่ชักนำให้ทำเรื่องเสื่อมเสียใด ๆ และชักชวนนักเรียนให้ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่สังคม

2) ความเป็นครูเป็นกัลยาณมิตร หมายถึง นักเรียนมีครูที่มีคุณลักษณะของกัลยาณมิตรที่ดี ดังนี้

- ครูมีความเข้าใจถึงจิตใจ ให้ความสนทนสนม เป็นกันเอง ทำให้นักเรียนมีความสุขและสบายใจ เมื่อมีปัญหาอยากเข้าไปปรึกษา
- ครูมีความประพฤติที่ดีเหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ของตนเอง ทำให้นักเรียนรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย
- ครูมีความรอบรู้และเป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนอยู่เสมอ เป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรม และทำให้นักเรียนอยากทำตาม
- ครูตักเตือนโดยใช้เหตุผล น่ารักฟัง สามารถพูดให้คำปรึกษาหรือแนะนำแนวทางให้แก่เด็กได้
- ครูพร้อมจะรับฟังคำปรึกษาหรือข้อคำถาม และอดทนฟังได้ทั้งคำติชมจากคนรอบข้าง
- ครูอบรมสั่งสอนนักเรียนในเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย หรือให้เข้าใจได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น และสามารถนำไปปฏิบัติได้

- ครูดูแลไม่ให้นักเรียนทำเรื่องเสื่อมเสียใดๆ และส่งเสริมให้ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์
แก่สังคม

3) ความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร หมายถึง นักเรียนมีเพื่อนที่มีคุณลักษณะของ
กัลยาณมิตรที่ดี ดังนี้

- เพื่อนมีความเข้าถึงจิตใจ ให้ความสนทนสนม เป็นกันเอง ทำให้นักเรียนมีความสุขและสบายใจ เมื่อมีปัญหาอยากเข้าไปปรึกษา
- เพื่อนมีความประพฤติที่ดีเหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ของตนเอง ทำให้นักเรียนรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย
- เพื่อนมีความรอบรู้และเป็นผู้ฝึกฝน ปรับปรุงตนอยู่เสมอ เป็นแบบอย่างที่ดีด้าน
คุณธรรม ทำให้นักเรียนอยากทำตาม
- เพื่อนตักเตือนโดยใช้เหตุผล น่ารักฟัง สามารถพูดให้คำปรึกษาหรือแนะนำ
แนวทางให้แก่เพื่อนได้
- เพื่อนอยู่เคียงข้าง คอยรับฟังคำปรึกษาและข้อคำถาม และอดทนฟังได้ทั้งคำติ
ชมจากคนรอบข้าง
- เพื่อนอธิบายเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย หรือให้นักเรียนเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น
และสามารถนำไปปฏิบัติได้
- เพื่อนไม่ชักนำให้ทำเรื่องเสื่อมเสียใดๆ และชักชวนนักเรียนให้ทำสิ่งที่เป็น
ประโยชน์แก่สังคม

4) ความมีสื่อเป็นกัลยาณมิตร หมายถึง นักเรียนมีสื่อที่มีคุณลักษณะของ
กัลยาณมิตรที่ดี ดังนี้

- สื่อมีความเข้าถึงจิตใจ มีความน่าสนใจ ทำให้นักเรียนมีความสุขและสบายใจเมื่อได้
ใช้หรือรับสื่อนั้น
- สื่อมีความประพฤติหรือจรรยาบรรณที่ดี ทำให้นักเรียนรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้
และปลอดภัย
- สื่อให้ความรู้อันเป็นประโยชน์ต่อนักเรียน มีเนื้อหาที่เป็นแบบอย่างที่ดีด้าน
คุณธรรม ทำให้นักเรียนอยากทำตาม
- สื่อสามารถสื่อสาร ตักเตือนโดยใช้เหตุผล น่ารักฟัง และให้คำปรึกษาหรือ
แนะนำแนวทางให้แก่เพื่อนได้
- สื่อมีช่องทางให้แสดงความเห็น ชักถามข้อสงสัย หรือรับฟังคำปรึกษา และอดทน
ฟังได้ทั้ง คำติชมจากผู้ชม
- สื่อมีวิธีการนำเสนอความรู้ให้นักเรียนเข้าใจได้ง่าย หรือเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง
ยิ่งขึ้น และสามารถนำไปปฏิบัติได้

- เนื้อหาในสื่อไม่ชักนำให้ทำเรื่องเสื่อมเสียใดๆ และคอยชักชวนให้ทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่สังคม

2.2.5 การวัดความมีกัลยาณมิตร

จากการประมวลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกัลยาณมิตร พบว่างานวิจัยที่ผ่านมามีการวัดกัลยาณมิตรโดยใช้แบบวัดที่มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scale) ดังนี้

ฉัตรชัย เสนสาย (2553) ได้สร้างแบบวัดกัลยาณมิตร ที่มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 6 ระดับ คือ จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย จำนวน 42 ข้อ เพื่อใช้วัดกัลยาณมิตร 3 กลุ่ม คือ ผู้ปกครอง เพื่อน และครู และได้แบ่งแบบวัดออกเป็น 3 ชุด คือ เกี่ยวกับผู้ปกครองของฉันทัน เกี่ยวกับเพื่อนของฉันทัน และเกี่ยวกับครูของฉันทัน โดยแบบวัดชุดเกี่ยวกับผู้ปกครองของฉันทันมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .33 ถึง .75 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .87 แบบวัดชุดเกี่ยวกับเพื่อนของฉันทันมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .26 ถึง .60 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .82 และแบบวัดชุดเกี่ยวกับครูของฉันทันมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .44 ถึง .85 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .93 ตัวอย่างข้อคำถาม มีดังนี้

0. พ่อแม่ฉันทันให้ความเป็นกันเองสนิทสนมกับฉันทัน

00. เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ด้านความรู้วิชาการ

ชลธิดา ศรภักดี (2558) ได้สร้างแบบสอบถามฉันทันกับคนรอบข้างเพื่อวัดการมีกัลยาณมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 6 ระดับ คือ ไม่จริงเลย ไม่จริง ค่อนข้างไม่จริง ค่อนข้างจริง จริง จริงที่สุด จำนวน 56 ข้อ เกี่ยวกับผู้ปกครองของฉันทัน เพื่อนของฉันทัน ครูของฉันทัน และสื่อในชีวิตประจำวันของฉันทัน แบบสอบถามมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อทั้งฉบับอยู่ระหว่าง .220 ถึง .630 มีค่าความเชื่อมั่นแบบแอลฟาทั้งฉบับ เท่ากับ .947 และมีค่าความเชื่อมั่นแบบแอลฟาในส่วนผู้ปกครองของฉันทัน เท่ากับ .866, เพื่อนของฉันทัน เท่ากับ .901, ครูของฉันทัน เท่ากับ .894 และสื่อในชีวิตประจำวันของฉันทัน เท่ากับ .799 ตัวอย่างคำถาม มีดังนี้

0. ผู้ปกครองให้กำลังใจฉันทันเสมอ เมื่อฉันทันท้อแท้ (ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร)

00. เพื่อนของฉันทันทำเรื่องเสื่อมเสีย และผิดกฎระเบียบของโรงเรียน (ความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร)

000. ครูของฉันทันให้ความรักและเอาใจใส่ต่อลูกศิษย์ (ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร)

0000. เนื้อหาในสื่อทำให้ฉันทันรู้สึกตึงเครียดอยู่บ่อยครั้ง (ความมีสื่อเป็นกัลยาณมิตร)

จากการทบทวนเอกสารการวัดกัลยาณมิตรที่ผ่านมา สามารถสรุปได้ว่าในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้แบบสอบถามฉันทันกับบุคคลรอบข้าง เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยปรับปรุงจากแบบวัดกัลยาณมิตรของชลธิดา ศรภักดี (2558) โดยมีการเปลี่ยนแปลงข้อคำถาม สร้างข้อคำถามเพิ่ม และตัดข้อคำถามบางข้อออก เพื่อให้สอดคล้องกับนิยามของงานวิจัยครั้งนี้มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ มีจำนวน 42

ข้อ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ผู้ปกครองของฉัน ครูของฉัน เพื่อนของฉัน และสื่อของฉัน โดยลักษณะของแบบวัดเป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 6 ระดับ คือ จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง และไม่จริงเลย

2.2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีกัลยาณมิตรกับการให้อภัย

จากการทบทวนเอกสารงานวิจัย พบตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีกัลยาณมิตรกับการให้อภัยโดยตรงยังมีจำนวนน้อย ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาตัวแปรอื่นที่ใกล้เคียงกับการให้อภัยด้วย เช่น พฤติกรรมพึงประสงค์ พฤติกรรมบริการที่เป็นเลิศ โดยมีรายละเอียดดังนี้

สำหรับการศึกษาการมีกัลยาณมิตรกับการให้อภัยโดยตรง คือ งานวิจัยของ อิศระ บุญญะฤทธิ์ (2555) ได้พัฒนาและทดสอบแบบจำลองบทบาทของตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการของเมตตาและปัญญาที่มีความสัมพันธ์กับการให้อภัยในพยาบาลไทย จากข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง 333 คน พบว่า การรับรู้กัลยาณมิตรจากเพื่อนร่วมงานมีอิทธิพลต่อการให้อภัย โดยผ่านตัวแปรสัมมาทิฐิ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สำหรับการศึกษาในตัวแปรอื่นที่ใกล้เคียงกับการให้อภัย คือ การศึกษาของฉัตรชัย เสนแสน (2553) เรื่องอิทธิพลของกัลยาณมิตร โยนิโสมนสิการ ความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 และปัจจัยทางจิตที่มีต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน พบว่า กัลยาณมิตรซึ่งมีตัวแปรสังเกต คือ ผู้ปกครอง (ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = .87) เพื่อน (ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = .74) และครู (ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ = .91) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล .91 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนงานวิจัยของชลธิดา ศรีภักดี (2558) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 จังหวัดลำพูน พบว่าตัวแปรการมีผู้ปกครองและครูเป็นกัลยาณมิตรมีอิทธิพลต่อจิตสาธารณะของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนระบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และตัวแปรการมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตรมีอิทธิพลต่อจิตสาธารณะของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนวิถิพุทธอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 งานวิจัยของนิตา ศรีสร้อย (2551) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกัลยาณมิตรธรรมของครู กับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลนคร เขต 3 พบว่ากัลยาณมิตรธรรมของครู มีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คือ เป็นคนดี เป็นคนเก่ง และมีความสุขของนักเรียน โดยรวมและรายด้านทุกด้าน มีความสัมพันธ์กันในด้านบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนงานวิจัยของ นวชมล สังข์แก้ว (2555) ศึกษาปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิที่เกี่ยวข้องกับการเป็นพนักงานดีเด่นที่มีพฤติกรรมบริการที่เป็นเลิศ บริษัท โรงพยาบาลบำรุงราษฎร์ จำกัด (มหาชน) พบว่า พนักงานดาวเด่นที่มีพฤติกรรมบริการที่เป็นเลิศ มีเพื่อนร่วมงานที่เป็นกัลยาณมิตรสูงกว่าพนักงานทั่วไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

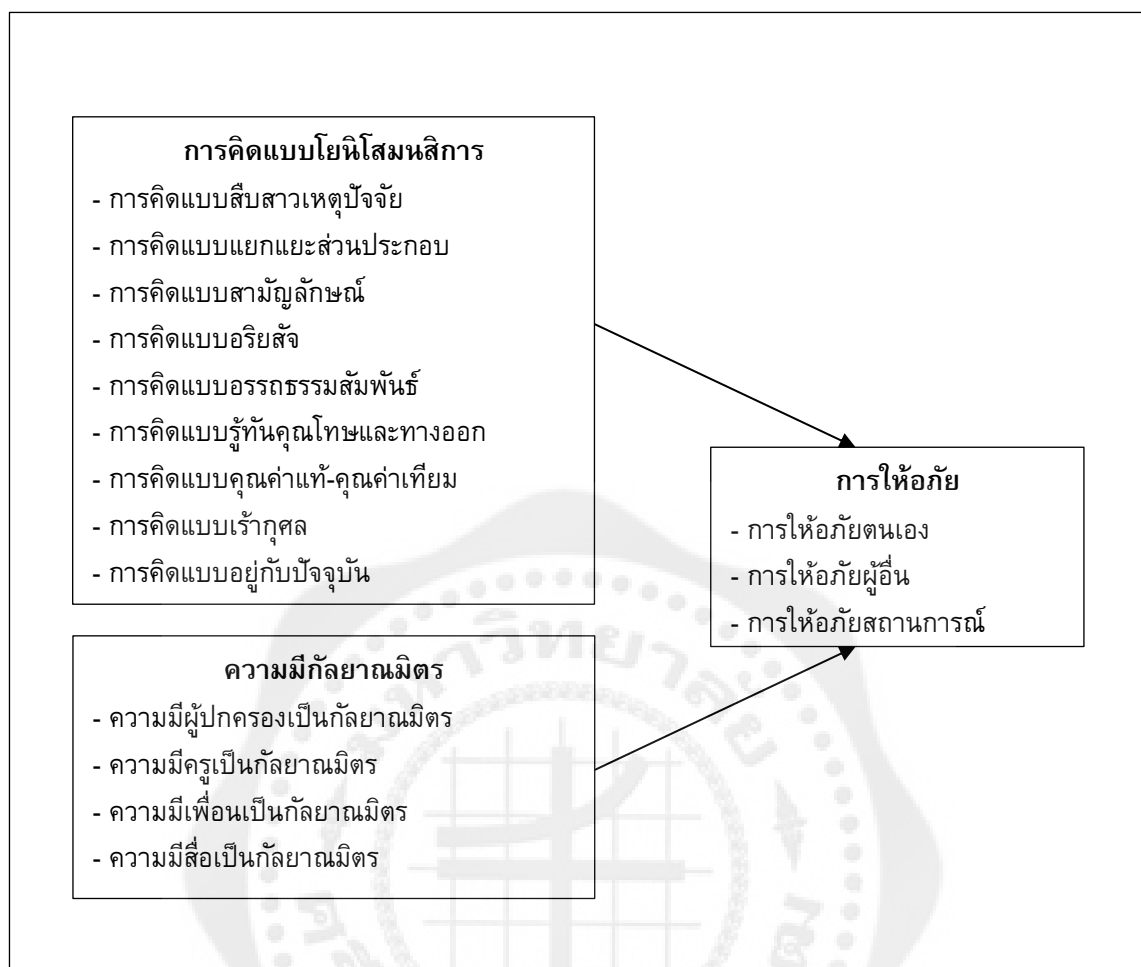
นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ศึกษาตัวแปรต้นที่ใกล้เคียงกับกัลยาณมิตร เช่น การสนับสนุนทางสังคมเพิ่มเติมด้วย โดยมีงานวิจัยของญาณกร นิลพุ่ม (2553) ได้ศึกษาอิทธิพลของการสนับสนุนทาง

สังคมและบุคลิกภาพที่มีต่อการให้อภัยของวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในช่วงชั้นที่ 4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร จำนวน 1,118 คน พบว่า การได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียนด้านอารมณ์ และ การได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียนด้านสิ่งของและบริการ สามารถมีอิทธิพลต่อการให้อภัยได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการประมวลเอกสารงานวิจัย ผู้วิจัยคาดการณ์ว่าความมีกัลยาณมิตรจากผู้ปกครอง ครู เพื่อน และสื่อ จะมีอิทธิพลและสามารถทำนายการให้อภัยของนักเรียนได้

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้อภัยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้นำหลักพุทธธรรมมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยนี้ โดยหลักพุทธธรรมได้กล่าวถึง สัมมาทิฐิ อันเป็นแก่นของกระบวนการทางการศึกษา ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้จากปัจจัย 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยภายใน เรียกว่า โยนิโสมนสิการ ได้แก่ การคิดแบบโยนิโสมนสิการอันเป็นวิธีทางแห่งปัญญาไปสู่การศึกษา และการประพฤติตนในคุณธรรมต่างๆ และปัจจัยภายนอก เรียกว่า ปรโตโฆสะ หรือ กัลยาณมิตรซึ่งเป็นบุคคลหรือสิ่งที่คอยช่วยเหลือ แนะนำ สั่งสอน และยังช่วยหนุนเสริมโยนิโสมนสิการ อันจะสามารถก้าวนำไปในกระบวนการศึกษา และการปฏิบัติธรรมที่ถูกต้อง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2556) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยของสัมมาทิฐิ ได้แก่ การคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ อันประกอบด้วย การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย การคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ การคิดแบบสามัญลักษณ์ การคิดแบบอริยสัจ การคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก การคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม การคิดแบบเร้ากุศล การคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม อันประกอบด้วย ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร ความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร ความมีสื่อเป็นกัลยาณมิตร จะส่งผลต่อการให้อภัยซึ่งเป็นพฤติกรรมที่พึงงาม ทั้งด้านความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรมของนักเรียนได้หรือไม่ โดยมีกรอบแนวคิดดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

5. สมมติฐานในการวิจัย

1. การคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ ประกอบด้วย การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย การคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ การคิดแบบสามัญลักษณ์ การคิดแบบอริยสัจ การคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก การคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม การคิดแบบเร้ากุศล การคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม ประกอบด้วย ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร ความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร ความมีสื่อเป็นกัลยาณมิตร สามารถร่วมกันทำนุบำรุงให้ก่อภัยภัยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานครได้

2. การคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม สามารถร่วมกันทำนุบำรุงให้ก่อภัยผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานครได้

3. การคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม สามารถร่วมกันทำนุบำรุงให้ก่อภัยสถานการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานครได้

4. การคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม สามารถร่วมกันทำนุบำรุงให้ก่อภัยโดยรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานครได้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานคร รวมทั้งหมดจำนวน 130,007 คน (สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 583 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างหลายขั้นตอน และมีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากหลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis) ซึ่งกำหนดไว้ว่าขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมกับการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณด้วยวิธี enter ควรใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวนอย่างน้อย 20 คน ต่อ 1 ตัวแปรอิสระ และสำหรับวิธี stepwise ควรใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 คน ต่อ 1 ตัวแปรอิสระ (Hair, et al. 1998) ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ ศึกษาทั้งวิธี enter และ stepwise โดยมีตัวแปรอิสระทั้งหมด 13 ตัวแปร ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 650 คน ทั้งนี้ หลังจากเก็บข้อมูลพบว่ามีแบบวัดที่มีคำตอบครบถ้วนสมบูรณ์จำนวน 583 ฉบับ ซึ่งคิดเป็น 89.69% ของขนาดกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด

การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) ผู้วิจัยแบ่งชั้นตามสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) ใน กรุงเทพมหานคร ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 (สพม.1) และ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 (สพม.2) โดยกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่าง เขตละ 325 คน

2) ผู้วิจัยสุ่มเลือกโรงเรียนแต่ละสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับฉลาก จำนวนเขตละ 3 โรงเรียน ได้แก่

2.1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ประกอบด้วย โรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย และโรงเรียนราชินีนาถอาจารย์ สามเสน วิทยาลัย 2

2.2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ประกอบด้วย โรงเรียนหอวัง โรงเรียนราชวินิตบางเขน และโรงเรียนโยธินบูรณะ

3) ผู้วิจัยสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างในแต่ละโรงเรียน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับฉลาก โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม ระดับชั้นละ 1 ห้องเรียน

จากขั้นตอนการสุ่มกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว ผู้วิจัยได้สรุปจำนวนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ดังตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

สพม.	โรงเรียน	จำนวนนักเรียนตามระดับชั้น			รวม
		ม.1	ม.2	ม.3	
สพม.1	โรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์	36	36	36	108
	โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย	36	36	36	108
	โรงเรียนราชินีนาถอาจารย์ สามเสน	36	36	37	109
	วิทยาลัย 2				
สพม. 2	โรงเรียนหอวัง	36	36	36	108
	โรงเรียนราชวินิตบางเขน	36	36	36	108
	โรงเรียนโยธินบูรณะ	36	36	37	109
รวมทั้งหมด		216	216	218	650

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวน 3 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 แบบวัดการให้อภัย ใช้วัดการให้อภัย

ฉบับที่ 2 แบบวัดการคิด ใช้วัดการคิดแบบโยนิโสมนสิการ

ฉบับที่ 3 แบบวัดฉันกับบุคคลรอบข้าง ใช้วัดความมีกัลยาณมิตร

รายละเอียดของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้ง 3 ฉบับ มีดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 แบบวัดการให้อภัย

ผู้วิจัยปรับปรุงโดยตัดข้อคำถามและปรับเนื้อหาบางข้อจากแบบวัดการให้อภัยวัยรุ่น ของ รักษ์ ชุณหกาญจน์ (2556) ทั้งนี้แบบวัดฉบับนี้มีจำนวน 43 ข้อ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ การให้อภัยตนเอง การให้อภัยผู้อื่น และการให้อภัยสถานการณ์ ในแต่ละด้านมีทั้งข้อคำถามทางบวกและลบ โดยแบบวัดแต่ละข้อมีลักษณะคำตอบเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 7 ระดับ คือ ไม่จริงเลย ส่วนใหญ่ไม่จริง ไม่ค่อยจริง จริงพอกๆกับไม่จริง จริงบ้าง ค่อนข้างจริง จริงที่สุด

ตัวอย่างแบบวัดการให้อภัย มีดังต่อไปนี้

ข้อ	ข้อคำถาม	ไม่จริงเลย —————> จริงที่สุด						
		1	2	3	4	5	6	7
0.	เมื่อฉันได้ทำสิ่งที่ผิดพลาดลงไป ฉันจะให้โอกาสตัวเองในการเริ่มต้นใหม่ (วัดการให้อภัยตนเอง)	1	2	3	4	5	6	7
00.	เวลามีคนอื่นมาทำให้ฉันรู้สึกไม่พอใจ ฉันจะเกลียดคนๆนั้น (วัดการให้อภัยผู้อื่น)	1	2	3	4	5	6	7
000.	ฉันมักจะพูดถึงเหตุการณ์เลวร้ายที่เกิดขึ้นด้วยความโมโห (วัดการให้อภัยสถานการณ์)	1	2	3	4	5	6	7

เกณฑ์การให้คะแนน

ผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการตรวจให้คะแนนดังนี้ ข้อคำถามทางบวกตอบ จริงที่สุด ให้ 7 คะแนน ตอบ ค่อนข้างจริง ให้ 6 คะแนน ตอบ จริงบ้าง ให้ 5 คะแนน ตอบ จริงพอกๆกับไม่จริง ให้ 4 คะแนน ตอบ ไม่ค่อยจริง ให้ 3 คะแนน ตอบ ส่วนใหญ่ไม่จริง ให้ 2 คะแนน ตอบ ไม่จริงเลย ให้ 1 คะแนน ถ้าข้อคำถามทางลบให้คะแนนกลับกัน โดยนักเรียนที่ตอบได้คะแนนจากแบบวัดมากกว่า แสดงว่าเป็นนักเรียนที่มีการให้อภัยมากกว่านักเรียนที่ตอบได้คะแนนจากแบบวัดน้อยกว่า

ทั้งนี้ เกณฑ์แปลผลมีค่าเฉลี่ยของคะแนน เป็น 5 ระดับ ดังนี้

1.0 - 2.50 หมายถึง ไม่ให้อภัย คือ เป็นบุคคลที่มีการตอบสนองต่อสิ่งที่ก่อให้เกิดความขุ่นเคืองใจในลักษณะของการไม่ให้อภัยอยู่เสมอ

2.51- 3.50 หมายถึง ค่อนข้างจะไม่ให้อภัย คือ เป็นบุคคลที่มีการตอบสนองต่อสิ่งที่ก่อให้เกิดความขุ่นเคืองใจค่อนข้างจะมาจากลักษณะของการไม่ให้อภัย และมีการให้อภัยบ้างเล็กน้อย

3.51 - 4.50 หมายถึง ให้อภัยปานกลาง คือ เป็นบุคคลที่มีการตอบสนองต่อสิ่งที่ก่อให้เกิดความขุ่นเคืองใจในลักษณะของการไม่ให้อภัยพอกๆกับมีลักษณะการให้อภัย

4.51 - 5.50 หมายถึง ค่อนข้างจะให้อภัย คือ เป็นบุคคลที่มีการตอบสนองต่อสิ่งที่ก่อให้เกิดความขุ่นเคืองใจค่อนข้างจะมาจากลักษณะของการให้อภัย และมีลักษณะของการไม่ให้อภัยอยู่บ้าง

5.51 – 7.00 หมายถึง ให้อภัย คือ เป็นบุคคลที่มีการตอบสนองต่อสิ่งที่ก่อให้เกิดความขุ่นเคืองใจในลักษณะของการให้อภัยอยู่เสมอ

ฉบับที่ 2 แบบวัดการคิด

แบบวัดการคิดเป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จำนวน 23 ข้อ โดยศึกษาแนวทางในการสร้างสถานการณ์และข้อคำถามจากวิธีคิดตามหลักพุทธธรรมของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2556) และแบบวัดเหตุผลในการคิดของชลธิดา ศรีภักดี (2558) ลักษณะของแบบวัดเป็นแบบเลือกตอบ แต่ละข้อมีสถานการณ์คำถามที่สามารถเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของนักเรียน และมีคำตอบ 5 ตัวเลือก จากนั้นให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด หากไม่มีตัวเลือกที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียน นักเรียนสามารถเขียนอธิบายได้ในตัวเลือกสุดท้าย

ตัวอย่างแบบวัดการคิด มีดังนี้

เรื่องที่ 0: กระเป๋ากับใหม่ (วัดการคิดแบบสามัญลักษณะ)

เกรซเพิ่งซื้อกระเป๋าใบใหม่มาใบหนึ่ง ซึ่งเกรซดูแลรักษากระเป๋าใบนี้เป็นอย่างดี วันหนึ่งพี่สาวของเกรซขอยืมกระเป๋าใบนี้ไปใช้ ทั้งที่พี่สาวพยายามดูแลรักษากระเป๋าอย่างดี แต่ก็ยังเกิดอุบัติเหตุจนทำให้กระเป๋าของเกรซเปื้อน

หากนักเรียนเป็นเกรซ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรต่อพี่สาว เพราะเหตุใด

- ก. โกรธ เพราะเป็นของรักของหวงของตน (0 คะแนน)
- ข. ไม่แน่ใจว่าจะรู้สึกอย่างไร ถ้าชักออกก็ไม่โกรธ แต่ถ้าชักไม่ออกจะโกรธ (1 คะแนน)
- ค. ไม่โกรธ แต่จะไม่ให้ยืมอะไรอีกแล้ว เพราะเดี๋ยวทำเสียหายอีก (0 คะแนน)
- ง. ไม่โกรธ เพราะยังไ้กระเป๋าที่ต้องเปื้อนหรือเก่าลงอยู่ดี (2 คะแนน)
- จ. อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ

เกณฑ์การให้คะแนน

ผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการตรวจให้คะแนนของวิธีคิดทั้ง 9 แบบ ดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนนวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย

ระดับคะแนน ระดับการเลือกตอบ

- 0 ไม่สามารถระบุสาเหตุของปัญหาได้
- 1 ระบุสาเหตุของปัญหาได้ แต่ยังไม่ใช้สาเหตุที่แท้จริง
- 2 ระบุสาเหตุของปัญหาได้อย่างแท้จริง

เกณฑ์การให้คะแนนวิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ

ระดับคะแนน ระดับการเลือกตอบ

- 0 ไม่สามารถคิดวิเคราะห์หรือจำแนกแยกแยะหรือจัดหมวดหมู่และประเภทของสิ่งต่างๆตามสภาวะของมันได้
- 1 สามารถคิดวิเคราะห์ได้เพียงมิติเดียว หรือจำแนกแยกแยะหรือจัดหมวดหมู่และประเภทของสิ่งต่างๆตามสภาวะของมันได้บ้าง แต่ยังไม่ถูกต้องทั้งหมด

2	สามารถคิดวิเคราะห์ได้มากกว่า 1 มิติ หรือจำแนกแยกแยะหรือจัดหมวดหมู่และประเภทของสิ่งต่างๆตามสถานะของมันได้อย่างถูกต้อง
เกณฑ์การให้คะแนนวิธีคิดแบบสามัญลักษณะ	
ระดับคะแนน	ระดับการเลือกตอบ
0	ไม่รู้เท่าทันความเป็นจริงว่าทุกสิ่งทุกอย่างไม่เที่ยงแท้ ไม่แน่นอน เปลี่ยนแปลงได้ จึงยอมรับไม่ได้
1	สามารถรู้เท่าทันความเป็นจริงว่าทุกสิ่งทุกอย่างไม่เที่ยงแท้ ไม่แน่นอน เปลี่ยนแปลงได้บ้าง เพราะยังไม่เข้าใจอย่างแท้จริง จึงยอมรับได้บ้าง
2	สามารถรู้เท่าทันความเป็นจริงว่าทุกสิ่งทุกอย่างไม่เที่ยงแท้ ไม่แน่นอน เปลี่ยนแปลงได้ด้วยความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง จึงยอมรับได้
เกณฑ์การให้คะแนนวิธีคิดแบบอริยสัจ	
ระดับคะแนน	ระดับการเลือกตอบ
0	ไม่สามารถวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุที่แท้จริงได้ จึงไม่สามารถเสนอแนวทางแก้ไขปัญหที่ตรงกับสาเหตุได้
1	สามารถวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุที่แท้จริงได้ แต่ยังไม่สามารถเสนอแนวทางแก้ไขปัญหที่ตรงกับสาเหตุได้
2	สามารถวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุที่แท้จริงได้ และสามารถเสนอแนวทางแก้ไขปัญหที่ตรงกับสาเหตุได้
เกณฑ์การให้คะแนนวิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์	
ระดับคะแนน	ระดับการเลือกตอบ
0	ไม่สามารถเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างหลักการและจุดมุ่งหมายได้ จึงไม่สามารถปฏิบัติหรือทำตามหลักการใดๆได้ตรงตามความมุ่งหมาย และกระทำสิ่งที่คลาดเคลื่อนหรือมกมาย
1	เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างหลักการและความมุ่งหมายได้บางส่วน จึงปฏิบัติหรือทำตามหลักการใดๆตรงตามความมุ่งหมายได้น้อย และยังกระทำสิ่งที่คลาดเคลื่อนหรือมกมายอยู่บ้าง
2	เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างหลักการและความมุ่งหมายได้อย่างถูกต้อง จึงปฏิบัติหรือทำตามหลักการใดๆได้ถูกต้องตรงตามความมุ่งหมาย โดยไม่กระทำสิ่งที่คลาดเคลื่อนหรือมกมาย

เกณฑ์การให้คะแนนวิธีคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก

ระดับคะแนน ระดับการเลือกตอบ

- 0 ไม่สามารถมองและยอมรับความเป็นจริงของสิ่งทั้งหลาย ตามที่สิ่งนั้นๆเป็นอยู่ในทุกด้าน ทั้งด้านดีด้านเสีย หรือ ทั้งคุณและโทษ จึงไม่สามารถเลือกทางออกที่ดีที่สุดได้
- 1 สามารถมองและยอมรับความเป็นจริงของสิ่งทั้งหลาย ตามที่สิ่งนั้นๆเป็นได้เพียงด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น จึงไม่สามารถเลือกทางออกที่ดีที่สุดได้
- 2 สามารถมองและยอมรับความเป็นจริงของสิ่งทั้งหลาย ตามที่สิ่งนั้นๆเป็นในทุกด้าน ทั้งด้านดีด้านเสีย หรือ ทั้งคุณและโทษ จึงเลือกทางออกที่ดีที่สุดได้

เกณฑ์การให้คะแนนวิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม

ระดับคะแนน ระดับการเลือกตอบ

- 0 ไม่เข้าใจและไม่สามารถแยกแยะคุณค่าแท้คุณค่าเทียมของสิ่งต่างๆได้ จึงไม่สามารถเลือกเสพคุณค่าแท้ที่เป็นประโยชน์ได้ หรือ เลือกเสพแต่คุณค่าเทียม
- 1 สามารถเข้าใจและแยกแยะคุณค่าแท้คุณค่าเทียมของสิ่งต่างๆได้บ้าง จึงเลือกเสพคุณค่าแท้ที่เป็นประโยชน์ได้บ้าง
- 2 สามารถเข้าใจและแยกแยะคุณค่าแท้คุณค่าเทียมของสิ่งต่างๆได้อย่างถูกต้อง จึงเลือกเสพคุณค่าแท้ที่เป็นประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

เกณฑ์การให้คะแนนวิธีคิดแบบเร้ากุศล

ระดับคะแนน ระดับการเลือกตอบ

- 0 ไม่สามารถชักนำความคิดไปในทางที่ดีงามและเป็นประโยชน์ได้
- 1 สามารถชักนำความคิดไปในทางที่ดีงามได้บ้าง หรือ เป็นประโยชน์ได้เพียงฝ่ายเดียว คือ ตนเองหรือผู้อื่น
- 2 มีความละเอียดลึกซึ้ง สามารถชักนำความคิดไปในทางที่ดีงามได้ทั้งหมด หรือ เป็นประโยชน์ได้ทั้งสองฝ่าย คือ ตนเองและผู้อื่น

เกณฑ์การให้คะแนนวิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน

ระดับคะแนน ระดับการเลือกตอบ

- 0 ไม่มีสติระลึกอยู่กับสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน คิดเกาะติดอดีตหรือเลื่อนลอยไปตามอนาคต และไม่ตระหนักรู้อะไรที่เป็นจริงในการทำหน้าที่
- 1 ไม่มีสติระลึกอยู่กับสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน คิดเกาะติดอดีตหรือเลื่อนลอยไปตามอนาคตอยู่บ้าง แต่ยังตระหนักรู้อะไรที่เป็นจริงในการทำหน้าที่ได้

- 2 มีสติระลึกอยู่กับสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน ไม่คิดเกาะติดอดีตหรือเลื่อนลอยไปตามอนาคต อีกทั้ง ตระหนักถึงภาวะที่เป็นจริงในการทำหน้าที่

นักเรียนที่ตอบได้คะแนนจากแบบวัดมากกว่า แสดงว่าเป็นนักเรียนที่มีการคิดแบบโยนิโสมนสิการมากกว่านักเรียนที่ตอบได้คะแนนจากแบบวัดน้อยกว่า

การแปลผลคะแนน ผู้วิจัยให้เกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยของคะแนน เป็น 3 ระดับ ดังนี้

0.00 - 0.49 หมายถึง มีการคิดแบบโยนิโสมนสิการน้อย คือ เป็นบุคคลที่คิดพิจารณาสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริงของสิ่งเหล่านั้น ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการได้ในระดับน้อย

0.50 - 1.49 หมายถึง มีการคิดแบบโยนิโสมนสิการปานกลาง คือ เป็นบุคคลที่คิดพิจารณาสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริงของสิ่งเหล่านั้น ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการได้ในระดับปานกลาง

1.50 - 2.00 หมายถึง มีการคิดแบบโยนิโสมนสิการมาก เป็นบุคคลที่คิดพิจารณาสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริงของสิ่งเหล่านั้น ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการได้ในระดับมาก

ฉบับที่ 3 แบบวัดฉันกับบุคคลรอบข้าง

ผู้วิจัยปรับปรุงโดยปรับเปลี่ยนเนื้อหาและตัดข้อความบางข้อจากแบบวัดการมีกัลยาณมิตรของ ชลธิดา ศรภักดี (2558) ทั้งนี้แบบวัดฉบับนี้มีจำนวน 58 ข้อ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ผู้ปกครองของฉัน ครูของฉัน เพื่อนของฉัน และสื่อในชีวิตประจำวันของฉัน ในแต่ละด้านจะมีทั้งข้อความทางบวกและทางลบ โดยลักษณะของแบบวัดเป็นมาตราประมาณค่า (Rating scale) 6 ระดับ คือ ไม่จริงเลย ไม่จริง ค่อนข้างไม่จริง ค่อนข้างจริง จริง และจริงที่สุด

ตัวอย่างแบบวัดฉันกับบุคคลรอบข้าง มีดังนี้

ข้อความ	ไม่จริงเลย —————> จริงที่สุด					
	1	2	3	4	5	6
ผู้ปกครองของฉัน (ผู้ปกครองที่ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด)						
0. ผู้ปกครองมีความเข้าใจฉัน ทำให้ฉันมีความสุขและสบายใจ	1	2	3	4	5	6
00. ผู้ปกครองให้ความสนิทสนมเป็นกันเองกับฉัน ทำให้ฉันอยากเข้าไปปรึกษาเมื่อมีปัญหา	1	2	3	4	5	6
ครูของฉัน (ครูที่นักเรียนใกล้ชิดมากที่สุด)						
0. ครูของฉันตักเตือนหรือชี้แจงเรื่องต่างๆ ด้วยเหตุผลน่ารับฟังให้ฉันเข้าใจได้ดี	1	2	3	4	5	6
00. ครูของฉันสามารถสอนบทเรียนยากๆ ให้ฉันเข้าใจได้ง่าย	1	2	3	4	5	6
เพื่อนสนิทที่สุดของฉัน (เพื่อนสนิทที่สุดของนักเรียน)						
0. เพื่อนของฉันเป็นนักเรียนที่ดี ทำให้ฉันรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้	1	2	3	4	5	6
00. เพื่อนเป็นแบบอย่างแก่ฉันในการพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น	1	2	3	4	5	6
สื่อในชีวิตประจำวันของฉัน (อินเทอร์เน็ต หรือโทรทัศน์ที่นักเรียนใช้บ่อยที่สุด)						
0. สื่อไม่เปิดโอกาส หรือมีช่องทางให้ผู้ชมได้แสดงความคิดเห็น หรือซักถามข้อสงสัยใดๆ	1	2	3	4	5	6
00. บุคคลในสื่อมักชักชวนผู้ชมให้ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ และเป็นสุขต่อสังคม	1	2	3	4	5	6

เกณฑ์การให้คะแนน

ผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการตรวจให้คะแนนดังนี้ ข้อคำถามทางบวกตอบ จริงที่สุด ให้ 6 คะแนน ตอบ จริง ให้ 5 คะแนน ตอบ ก่อนข้างจริง ให้ 4 คะแนน ตอบ ก่อนข้างไม่จริง ให้ 3 คะแนน ตอบ ไม่จริง ให้ 2 คะแนน ตอบ ไม่จริงเลย ให้ 1 คะแนน ถ้าข้อคำถามทางลบให้คะแนนกลับกัน โดยนักเรียนที่ตอบได้คะแนนจากแบบวัดในแต่ละด้านมากกว่า แสดงว่าเป็นนักเรียนที่มีกัลยาณมิตรใน ด้านนั้นมากกว่านักเรียนที่ตอบได้คะแนนจากแบบวัดในด้านนั้นน้อยกว่า

การแปลผลคะแนน ผู้วิจัยให้เกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยของคะแนน เป็น 3 ระดับ ดังนี้

1.00 - 2.49 หมายถึง มีกัลยาณมิตรน้อย คือ เป็นบุคคลที่มีบุคลิกแวดล้อมที่ดี คอยช่วยเหลือ สังสื่อนอบรม แนะนำชักจูง หรือเป็นตัวอย่างไปในทางที่ดี ในระดับน้อย

2.50 - 4.49 หมายถึง มีกัลยาณมิตรปานกลาง คือ เป็นบุคคลที่มีบุคลิกแวดล้อมที่ดี คอยช่วยเหลือ สังสื่อนอบรม แนะนำชักจูง หรือเป็นตัวอย่างไปในทางที่ดี ในระดับปานกลาง

4.50 - 6.00 หมายถึง มีกัลยาณมิตรมาก คือ เป็นบุคคลที่มีบุคลิกแวดล้อมที่ดี คอยช่วยเหลือ สังสื่อนอบรม แนะนำชักจูง หรือเป็นตัวอย่างไปในทางที่ดี ในระดับมาก

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดการสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นและเครื่องมือที่ผู้วิจัยได้พัฒนาหรือปรับปรุงข้อคำถาม สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ศึกษาวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำข้อมูลมานิยามตัวแปรที่ต้องการศึกษา

2. สร้างข้อคำถามให้สอดคล้องกับนิยามตัวแปร และจุดมุ่งหมายในการวิจัย

3. นำแบบวัดที่สร้างขึ้นมาหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยนำแบบวัดไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบ และนำมาหาค่า IOC เพื่อคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ .05 ขึ้นไปมาใช้ในแบบวัด

4. ปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามที่บกพร่อง ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้แบบวัดสามารถวัดได้เหมาะสมและถูกต้องตามนิยามตัวแปรนั้นๆ

5. นำแบบวัดไปทดลองใช้กับกลุ่มที่คล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 107 คน

6. นำแบบวัดที่ทดลองใช้แล้วมาหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) โดยการวิเคราะห์ดัชนีอำนาจจำแนก (Discrimination power index) ของแบบวัด และคัดเลือกข้อที่มีค่าสหสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อีกทั้งหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัด ทั้งฉบับและรายด้านโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) โดยผลของคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีรายละเอียดดังตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนข้อ ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดที่ใช้ในการวิจัยทั้งรายฉบับ
และรายด้าน

แบบวัด	จำนวนข้อ	ค่าอำนาจจำแนก	ค่าความเชื่อมั่น
แบบวัดการให้อภัย	43	.239 - .689	.927
- การให้อภัยตนเอง	11	.306 - .558	.764
- การให้อภัยผู้อื่น	19	.169 - .777	.905
- การให้อภัยสถานการณ์	13	.257 - .717	.862
แบบวัดการคิด	23	.211 - .730	.873
- สืบสาวเหตุปัจจัย	3	.510 - .590	.726
- แยกแยะส่วนประกอบ	2	.283	.436
- สัมผัสลักษณะ	2	.278	.434
- อริยสัจ	3	.436 - .456	.634
- อรรถธรรมสัมพันธ์	3	.575 - .587	.751
- รู้ทันคุณโทษและทางออก	2	.468	.634
- คุณค่าแท้-คุณค่าเทียม	3	.424 - .534	.648
- เร้ากุศล	3	.371 - .469	.616
- อยู่กับปัจจุบัน	2	.340	.506
แบบวัดฉันกับบุคคลรอบข้าง			
- ผู้ปกครอง	15	.238 - .741	.866
- ครู	15	.504 - .722	.923
- เพื่อน	15	.124 - .698	.854
- สื่อในชีวิตประจำวัน	13	.236 - .557	.744

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยดำเนินการเป็นลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการขออนุญาตทำวิจัยในมนุษย์ และขอรับใบรับรองจริยธรรมการวิจัย (หมายเลขรับรอง: 332/59X) จากนั้นผู้วิจัยจึงติดต่อขออนุญาตเข้าไปเก็บข้อมูลในแต่ละโรงเรียนด้วยตนเอง โดยกำหนดวันและเวลาที่เข้าไปเก็บข้อมูลในโรงเรียนให้ชัดเจน
2. ผู้วิจัยเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลโดยนำแบบวัดไปให้กลุ่มตัวอย่างนักเรียนในแต่ละโรงเรียนทำด้วยตนเอง ก่อนการทำแบบวัดผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ให้แก่ นักเรียนและถามความสมัครใจของนักเรียน หลังจากนั้นจึงให้นักเรียนทำแบบวัดพร้อมกันในชั้นเรียนเป็นเวลา 50 นาที
3. หลังจากได้แบบวัดกลับคืน ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ในการตอบแบบวัดพบว่า มีแบบวัดที่ตอบครบสมบูรณ์จำนวน 583 ฉบับ ผู้วิจัยจึงได้นำมาวิเคราะห์ทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

- 4.1 การวิเคราะห์สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive statistics) ได้แก่ จำนวน ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนก ตามข้อมูลพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนที่วัดตัวแปรต่าง ๆ
- 4.2 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis) โดยใช้วิธีการแบบปกติ (Enter) และแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise) ในการหาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย เพื่อทดสอบสมมติฐาน คือ การคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ ประกอบด้วย การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย การคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ การคิดแบบสามัญลักษณ์ การคิดแบบอริยสัจ การคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก การคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม การคิดแบบเร้ากุศล การคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม ประกอบด้วย ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร ความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร ความมีสื่อเป็นกัลยาณมิตร สามารถร่วมกันทำนุบำรุงให้เกื้อกูลโดยรวม และการให้เกื้อกูลจำแนกรายองค์ประกอบ คือ การให้เกื้อกูลตนเอง การให้เกื้อกูลผู้อื่น การให้เกื้อกูลสถานการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานครได้

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

n	แทน	จำนวนคนในกลุ่ม
M	แทน	ค่าเฉลี่ย
SD	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณา t - distribution
r	แทน	ค่าสหสัมพันธ์
b	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวทำนาย ซึ่งทำนายในรูปคะแนนดิบ
β	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวทำนาย ซึ่งทำนายในรูปคะแนนมาตรฐาน
a	แทน	ค่าคงที่
SE_b	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของสัมประสิทธิ์ถดถอย
SE_{cst}	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์
R	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงพหุคูณ
R^2	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของการพยากรณ์
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณา F - distribution
p	แทน	ค่าความน่าจะเป็น
*	แทน	มีนัยสำคัญที่ระดับ .05
**	แทน	มีนัยสำคัญที่ระดับ .01
***	แทน	มีนัยสำคัญที่ระดับ .001
FG	แทน	การให้อภัย
FGA	แทน	การให้อภัยตนเอง
FGB	แทน	การให้อภัยผู้อื่น
FGC	แทน	การให้อภัยสถานการณ์
YN1	แทน	การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย
YN2	แทน	การคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ
YN3	แทน	การคิดแบบสามัญลักษณ์

YN4	แทน	การคิดแบบอริยสัจ
YN5	แทน	การคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์
YN6	แทน	การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก
YN7	แทน	การคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม
YN8	แทน	การคิดแบบเร้ากุศล
YN9	แทน	การคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน
KP	แทน	ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร
KT	แทน	ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร
KF	แทน	ความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร
KS	แทน	ความมีสื่อเป็นกัลยาณมิตร

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง

ในตอนต้นที่ 1 นี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 คือ ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และส่วนที่ 2 คือ ค่าสถิติพื้นฐานของการให้อภัย การคิดแบบโยนิโสมนสิการ และความมีกัลยาณมิตรของกลุ่มตัวอย่าง มีรายละเอียดดังนี้

1) ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 583 คน โดยมีคุณลักษณะดังตาราง 3

ตาราง 3 จำนวนและร้อยละของคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

ระดับชั้น	เพศ		รวม
	ชาย	หญิง	
ม.1	66 (43.14%)	87 (56.86%)	153 (26.24%)
ม.2	68 (35.79%)	122 (64.21%)	190 (32.60%)
ม.3	95 (39.59%)	145 (60.41%)	240 (41.16%)
รวมทั้งหมด	229 (39.28%)	354 (60.72%)	583 (100%)

จากตาราง 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 583 คน แบ่งเป็นเพศชายทั้งหมด 229 คน (ร้อยละ 39.28) และเพศหญิงทั้งหมด 354 คน (ร้อยละ 60.72) หากแบ่งตามระดับชั้นเรียน มีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวนทั้งหมด 153 คน (ร้อยละ 26.24) แบ่งเป็นเพศชาย จำนวน 66 คน (ร้อยละ 43.14) เพศหญิงจำนวน 87 คน

(ร้อยละ 56.86) มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 มีจำนวนทั้งหมด 190 คน (ร้อยละ 32.6) แบ่งเป็นเพศชาย จำนวน 68 คน (ร้อยละ 35.79) เพศหญิงจำนวน 122 คน (ร้อยละ 64.21) มัธยมศึกษาปีที่ 3 มีจำนวนทั้งหมด 240 คน (ร้อยละ 40.16) แบ่งเป็นเพศชายจำนวน 95 คน (ร้อยละ 39.59) เพศหญิงจำนวน 145 คน (ร้อยละ 50.41)

2) ค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (M) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยมีผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตาราง 4

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการให้อภัย การคิดแบบโยนโสมนสิการ และความมีกัลยาณมิตรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ตัวแปร	M	SD	CV
การให้อภัยโดยรวม	4.749	0.717	0.151
- การให้อภัยตนเอง	4.595	0.709	0.154
- การให้อภัยผู้อื่น	4.830	0.917	0.190
- การให้อภัยสถานการณ์	4.760	0.906	0.190
การคิดแบบโยนโสมนสิการ	1.568	0.307	0.196
- สืบสาวเหตุปัจจัย	1.830	0.302	0.165
- แยกแยะส่วนประกอบ	1.351	0.629	0.466
- สามัญลักษณ์	1.374	0.513	0.373
- อริยสัจ	1.602	0.523	0.326
- อรรถธรรมสัมพันธ์	1.635	0.491	0.300
- รู้ทันคุณโทษและทางออก	1.471	0.408	0.277
- คุณค่าแท้-คุณค่าเทียม	1.560	0.547	0.351
- ไร้กุศล	1.468	0.586	0.399
- อยู่กับปัจจุบัน	1.439	0.427	0.297
ความมีกัลยาณมิตร	4.574	0.502	0.110
- ผู้ปกครอง	4.817	0.727	0.151
- ครู	4.769	0.699	0.147
- เพื่อน	4.472	0.817	0.183
- สื่อ	4.171	0.577	0.138

จากตาราง 4 พบว่า ในการให้อภัย ซึ่งมีช่วงคะแนนตั้งแต่ 1- 7 คะแนน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 583 คน มีคะแนนเฉลี่ยการให้อภัยโดยรวมเท่ากับ 4.749 การให้อภัยตนเองเท่ากับ 4.595 การให้อภัยผู้อื่นเท่ากับ 4.830 และการให้อภัยสถานการณ์เท่ากับ 4.760 ส่วนการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ซึ่งมีช่วงคะแนนระหว่าง 0 - 2 คะแนน นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยการคิดแบบโยนิโสมนสิการเท่ากับ 1.568 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยเท่ากับ 1.830 การคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบเท่ากับ 1.351 การคิดแบบสามัญลักษณ์เท่ากับ 1.374 การคิดแบบอริยสัจเท่ากับ 1.602 การคิดแบบบรรณธรรมสัมพันธ์เท่ากับ 1.635 การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออกเท่ากับ 1.471 การคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียมเท่ากับ 1.560 การคิดแบบเร้ากุศลเท่ากับ 1.468 และการคิดแบบอยู่กับปัจจุบันเท่ากับ 1.439 สำหรับความมีกัลยาณมิตร ซึ่งมีช่วงคะแนนระหว่าง 1 - 6 คะแนน นักเรียนมีค่าเฉลี่ยความมีกัลยาณมิตรเท่ากับ 4.574 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตรเท่ากับ 4.817 ความมีครูเป็นกัลยาณมิตรเท่ากับ 4.769 ความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตรเท่ากับ 4.472 และความมีสื่อเป็นกัลยาณมิตรเท่ากับ 4.171

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน

ก่อนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานการวิจัย ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกันของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ภายในแบบเมทริกซ์ (Intercorrelation matrix) เพื่อดูความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นว่ามีความสัมพันธ์ร่วมพหุหรือไม่ ดังตาราง 5

สหสัมพันธ์ระหว่างกันของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา (Intercorrelation matrix) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

S	FGA	FGB	FGC	YN1	YN2	YN3	YN4	YN5	YN6	YN7	YN8	YN9	KP	KT
1														
71**	1													
99**	.416**	1												
42**	.479**	.599**	1											
047	.026	.032	.058	1										
051	-.043	.085*	.037	.145**	1									
29**	.056	.257**	.182**	.105*	.173**	1								
86*	-.043	.115**	.085*	.139**	.282**	.252**	1							
82*	-.026	.106*	.075	.226**	.336**	.321**	.465**	1						
33**	.040	.148**	.104*	.089*	.261**	.203**	.307**	.432**	1					
10**	.054	.227**	.178**	.151**	.263**	.274**	.362**	.498**	.421**	1				
74**	.050	.162**	.182**	.086*	.280**	.211**	.326**	.526**	.426**	.516**	1			
62**	.098*	.127**	.170**	.124**	.216**	.278**	.291**	.394**	.300**	.439**	.531**	1		
70**	.323**	.320**	.281**	.013	.071	.059	.016	.111**	.087*	.131**	.125**	.123**	1	
15**	.302**	.268**	.228**	.017	.066	.086*	.041	.057	.100*	.192**	.153**	.193**	.433**	1
27**	.198**	.201**	.166**	.027	.087*	.147**	.105*	.189**	.108**	.180**	.164**	.188**	.315**	.408**
17**	.121**	.199**	.192**	.112**	.150**	.076	.075	.133**	.079	.107**	.117**	.088*	.240**	.272**

* มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05; ** มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01; *** มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .001

จากตาราง 5 พบผลดังนี้

1. การคิดแบบโยนิโสมนสิการ 7 แบบ ยกเว้นวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยและวิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบมีความสัมพันธ์กับการให้อภัยโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
 2. วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบันเป็นการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพียงวิธีเดียวที่มีความสัมพันธ์กับการให้อภัยตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
 3. การคิดแบบโยนิโสมนสิการ 8 แบบ ยกเว้นวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย มีความสัมพันธ์กับการให้อภัยผู้อื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
 4. การคิดแบบโยนิโสมนสิการ 6 แบบ ยกเว้นวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ และวิธีคิดแบบบรรลธรรมสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับการให้อภัยสถานการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
 5. ความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม มีความสัมพันธ์กับการให้อภัยโดยรวม การให้อภัยตนเอง การให้อภัยผู้อื่น และการให้อภัยสถานการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกตัวแปร
 6. เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ภายในตัวแปรพยากรณ์ พบว่า
 - 6.1 การคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีพิสัยค่าสหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .086 ถึง .531 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ ถึง ปานกลาง
 - 6.2 ความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีพิสัยค่าสหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .212 ถึง .433 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ ถึง ปานกลาง
 - 6.3 การคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ และ ความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีพิสัยค่าสหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .086 ถึง .193 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ
- เมื่อพิจารณาถึงภาวะเส้นตรงร่วมพหุ (Multicollinearity) ระหว่างตัวแปรทำนายด้วยกันเองพบว่าไม่มีตัวแปรทำนายใดที่มีความสัมพันธ์กันเกิน .80 จึงไม่เกิดปัญหาภาวะเส้นตรงร่วมพหุ คือ การที่ตัวแปรทำนายมีความสัมพันธ์กันเองในระดับสูง ดังนั้นจึงสามารถนำไปวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณต่อไปได้

ต่อไปนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานการวิจัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

- 1) การคิดแบบโยนิโสมนสิการทั้ง 9 แบบ และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม สามารถร่วมกันทำนายการให้อภัยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานครได้
- 2) การคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม สามารถร่วมกันทำนายการให้อภัยด้านการให้อภัยผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานครได้

3) การคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม สามารถร่วมกันทำนายการให้อภัยด้านการให้อภัยสถานการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานครได้

4) การคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม สามารถร่วมกันทำนายการให้อภัยด้านการให้อภัยโดยรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานครได้

5) ผลสรุปของการศึกษาความสามารถของการคิดแบบโยนิโสมนสิการ และความมีกัลยาณมิตรที่ส่งผลต่อการให้อภัยตนเอง การให้อภัยผู้อื่น การให้อภัยสถานการณ์ และการให้อภัยโดยรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติและแบบเป็นขั้นตอน (Enter and Stepwise multiple regression analysis)

1) การคิดแบบโยนิโสมนสิการทั้ง 9 แบบ และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม สามารถร่วมกันทำนายการให้อภัยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานครได้

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ เป็นการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติและแบบเป็นขั้นตอน (Enter and Stepwise multiple regression analysis) เพื่อค้นหาตัวแปรพยากรณ์การให้อภัยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1.1) ผลการศึกษาความสามารถของการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม ในการทำนายการให้อภัยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter multiple regression analysis)

ผู้วิจัยได้เสนอผลการศึกษาความสามารถของการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม ในการทำนายการให้อภัยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter multiple regression analysis) ดังตาราง 6

ตาราง 6 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter multiple regression analysis) เพื่อศึกษาความสามารถของการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม ในการทำนายการให้อภัยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ตัวแปร	b	SE _b	β	t	p
สืบสาวเหตุปัจจัย (YN1)	.374	.344	.043	1.088	.277
แยกแยะส่วนประกอบ (YN2)	-.393	.262	-.063	-1.499	.134
สามัญลักษณ์ (YN3)	.352	.285	.051	1.236	.217
อริยสัจ (YN4)	-.178	.223	-.036	-.801	.424
อรรถธรรมสัมพันธ์ (YN5)	-.448	.282	-.085	-1.592	.112
รู้ทันคุณโทษและทางออก (YN6)	-.027	.303	-.004	-.090	.928
คุณค่าแท้-คุณค่าเทียม (YN7)	.094	.234	.020	.401	.688
เร้ากุศล (YN8)	.213	.226	.048	.945	.345
อยู่กับปัจจุบัน (YN9)	-.268	.342	-.034	-.783	.434
ผู้ปกครอง (KP)	.162	.032	.226	5.129***	.000
ครู (KT)	.126	.035	.169	3.600***	.000
เพื่อน (KF)	.040	.028	.063	1.441	.150
สื่อ (KS)	.020	.043	.019	.467	.641
a = 26.584 ; SE _{cst} = 3.402					
R = .393 ; R ² = .154 ; F = 7.976 ; p = .000					

* มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05; ** มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01;

*** มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .001

จากตาราง 6 พบว่า ตัวแปรการคิดแบบโยนิโสมนสิการทั้ง 9 ตัวแปร และตัวแปรความมีกัลยาณมิตร 4 ตัวแปร สามารถร่วมกันทำนายการให้อภัยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานครได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .393 และมีค่ากำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .154 แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 13 ตัวสามารถร่วมกันทำนายการให้อภัยโดยรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้ร้อยละ 15.4 ทั้งนี้ ตัวแปรที่มีความสำคัญมี 2 ตัวแปร ซึ่งตัวแปรที่สำคัญอันดับแรก คือ ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .226$, $p < .001$) อันดับที่ 2 คือ ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .169$, $p < .001$)

1.2) ผลการค้นหาคำแปรการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ดีที่สุด และตัวแปรความมีกัลยาณมิตรที่ดีที่สุดในการทำนายการให้อภัยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis)

ผู้วิจัยได้เสนอผลการค้นหาคำแปรการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ดีที่สุด และตัวแปรความมีกัลยาณมิตรที่ดีที่สุดในการทำนายการให้อภัยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) ดังตาราง 7

ตาราง 7 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) เพื่อค้นหาคำแปรการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ดีที่สุด และตัวแปรความมีกัลยาณมิตรที่ดีที่สุดในการทำนายการให้อภัยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ตัวแปร	b	SE _b	β	t	p
ผู้ปกครอง (KP)	.167	.031	.233	5.410***	.000
ครู (KT)	.150	.032	.202	4.684***	.000
a = 27.767 ; SE _{cst} = 2.400					
R = .370 ; R ² = .137 ; F = 45.979 ; p = .000					

* มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05; ** มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01;

*** มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .001

จากตาราง 7 พบว่า ตัวแปรที่ดีที่สุดในการทำนายการให้อภัยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มี 2 ตัวแปร โดยตัวแปรที่สำคัญมากที่สุด คือ ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .233$, $p < .001$) อันดับที่ 2 คือ ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .202$, $p < .001$) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .370 และมีค่ากำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .137 แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 2 ตัว สามารถทำนายการให้อภัยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้ร้อยละ 13.7

2) การคิดแบบโยนิโสมนสิการทั้ง 9 แบบ และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม สามารถร่วมกันทำนายการให้อภัยผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานครได้

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ เป็นการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติและแบบเป็นขั้นตอน (Enter and Stepwise multiple regression analysis) เพื่อค้นหาตัวแปรพยากรณ์การให้อภัยผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

2.1) ผลการศึกษาความสามารถของการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ และ ความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม ในการทำนายการให้อภัยผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter multiple regression analysis)

ผู้วิจัยได้เสนอผลการศึกษาความสามารถของการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ และ ความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม ในการทำนายการให้อภัยผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter multiple regression analysis) ดังตาราง 8

ตาราง 8 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter multiple regression analysis) เพื่อ ศึกษาความสามารถของการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ และ ความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม ในการทำนายการให้อภัยผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ตัวแปร	b	SE _b	β	t	p
สืบสาวเหตุปัจจัย (YN1)	-.020	.746	-.001	-.027	.979
แยกแยะส่วนประกอบ (YN2)	-.023	.568	-.002	-.041	.968
สามัญลักษณะ (YN3)	3.083	.617	.202	4.994***	.000
อริยสัจ (YN4)	.432	.483	.039	.893	.372
อรรถธรรมสัมพันธ์ (YN5)	-1.275	.611	-.108	-2.088*	.037
รู้ทันคุณโทษและทางออก (YN6)	.490	.658	.030	.745	.457
คุณค่าแท้-คุณค่าเทียม (YN7)	1.557	.509	.147	3.061**	.002
เจ้ากุศล (YN8)	.459	.490	.046	.938	.349
อยู่กับปัจจุบัน (YN9)	-1.077	.742	-.062	-1.451	.147
ผู้ปกครอง (KP)	.347	.068	.217	5.065***	.000
ครู (KT)	.133	.076	.080	1.757	.079
เพื่อน (KF)	.053	.060	.037	.882	.378
สื่อ (KS)	.238	.093	.103	2.565*	.011

a = 28.366 ; SE_{cst} = 7.378

R = .450 ; R² = .203 ; F = 11.141 ; p = .000

* มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05; ** มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01;

*** มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .001

จากตาราง 8 พบว่า ตัวแปรการคิดแบบโยนิโสมนสิการทั้ง 9 ตัวแปร และตัวแปรความมี
 กัลยาณมิตร 5 ตัวแปร สามารถร่วมกันทำนายการให้อภัยผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขต
 กรุงเทพมหานครได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
 เท่ากับ .450 และมีค่ากำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .203 แสดงว่า ตัวแปร
 ทั้ง 13 ตัวสามารถร่วมกันทำนายการให้อภัยโดยรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้ร้อยละ
 20.3 ทั้งนี้ ตัวแปรที่มีความสำคัญมี 5 ตัวแปร ซึ่งตัวแปรที่สำคัญอันดับแรก คือ ความมีผู้ปกครอง
 เป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .217, p < .001$) อันดับที่ 2 คือ การคิดแบบสามัญลักษณ์ ($\beta = .202, p < .001$) อันดับที่ 3 คือ การคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม ($\beta = .147, p < .01$) อันดับที่ 4 คือ
 การคิดแบบบรรทัดธรรมสัมพันธ์ ($\beta = -.108, p < .05$) อันดับที่ 5 คือ ความมีสื่อเป็นกัลยาณมิตร
 ($\beta = .103, p < .05$)

**2.2) ผลการค้นหาค่าตัวแปรการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ดีที่สุด และตัวแปรความมี
 กัลยาณมิตรที่ดีที่สุด ในการทำนายการให้อภัยผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้
 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis)**

ผู้วิจัยได้เสนอผลการค้นหาค่าตัวแปรการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ดีที่สุด และตัวแปรความมี
 กัลยาณมิตรที่ดีที่สุด ในการทำนายการให้อภัยผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้การ
 วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) ดังตาราง 9

ตาราง 9 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise multiple regression
 analysis) เพื่อค้นหาค่าตัวแปรการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ดีที่สุด และตัวแปรความมีกัลยาณมิตร
 ที่ดีที่สุด ในการทำนายการให้อภัยผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ตัวแปร	b	SE _b	β	t	p
ผู้ปกครอง (KP)	.343	.067	.215	5.082***	.000
สามัญลักษณ์ (YN3)	2.834	.594	.185	4.769***	.000
คุณค่าแท้-คุณค่าเทียม (YN7)	1.327	.416	.125	3.190**	.002
สื่อ (KS)	.230	.091	.099	2.526*	.012
ครู (KT)	.164	.072	.099	2.283*	.023

a = 28.304 ; SE_{cst} = 6.248

R = .438 ; R² = .192 ; F = 27.420 ; p = .000

* มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05; ** มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01;

*** มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .001

จากตาราง 9 พบว่า ตัวแปรที่ดีที่สุดในการทำนายการให้อภัยผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มี 5 ตัวแปร โดยตัวแปรที่สำคัญมากที่สุด คือ ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .215, p < .001$) อันดับที่ 2 คือ การคิดแบบสามัญลักษณ์ ($\beta = .185, p < .001$) อันดับที่ 3 คือ การคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม ($\beta = .125, p < .01$) อันดับที่ 4 คือ ความมีสื่อเป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .099, p < .05$) อันดับที่ 5 คือ ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .099, p < .05$) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .438 และมีค่ากำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .192 แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 5 ตัว สามารถทำนายการให้อภัยผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้ร้อยละ 19.2

3) การคิดแบบโยนิโสมนสิการทั้ง 9 แบบ และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม สามารถร่วมกันทำนายการให้อภัยสถานการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานครได้

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ เป็นการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติและแบบเป็นขั้นตอน (Enter and Stepwise multiple regression analysis) เพื่อค้นหาตัวแปรพยากรณ์การให้อภัยสถานการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

3.1) ผลการศึกษาความสามารถของการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม ในการทำนายการให้อภัยสถานการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter multiple regression analysis)

ผู้วิจัยได้เสนอผลการศึกษาความสามารถของการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม ในการทำนายการให้อภัยสถานการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter multiple regression analysis) ดังตาราง 10

ตาราง 10 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter multiple regression analysis) เพื่อศึกษาความสามารถของการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม ในการทำนายการให้อภัยสถานการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ตัวแปร	b	SE _b	β	t	p
สืบสาวเหตุปัจจัย (YN1)	.509	.521	.039	.977	.329
แยกแยะส่วนประกอบ (YN2)	-.475	.397	-.051	-1.195	.233
สามัญลักษณ์ (YN3)	1.229	.432	.119	2.847**	.005
อริยสัจ (YN4)	.228	.338	.030	.674	.500
อรรถธรรมสัมพันธ์ (YN5)	-1.014	.427	-.127	-2.376*	.018
รู้ทันคุณโทษและทางออก (YN6)	.187	.460	.017	.407	.684
คุณค่าแท้-คุณค่าเทียม (YN7)	.600	.356	.084	1.688	.092
เร้ากุศล (YN8)	.767	.342	.115	2.241*	.025
อยู่กับปัจจุบัน (YN9)	.278	.519	.024	.535	.593
ผู้ปกครอง (KP)	.213	.048	.197	4.445***	.000
ครู (KT)	.058	.053	.052	1.099	.272
เพื่อน (KF)	.027	.042	.028	.649	.517
สื่อ (KS)	.176	.065	.112	2.702**	.007
a = 22.254 ; SE _{cst} = 5.158					
R = .384 ; R ² = .148 ; F = 7.590 ; p = .000					

* มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05; ** มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01;

*** มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .001

จากตาราง 10 พบว่า ตัวแปรการคิดแบบโยนิโสมนสิการทั้ง 9 ตัวแปร และตัวแปรความมีกัลยาณมิตร 5 ตัวแปร สามารถร่วมกันทำนายการให้อภัยสถานการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานครได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .384 และมีค่ากำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .148 แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 13 ตัวสามารถร่วมกันทำนายการให้อภัยโดยรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้ร้อยละ 14.8 ทั้งนี้ ตัวแปรที่มีความสำคัญมี 5 ตัวแปร ซึ่งตัวแปรที่สำคัญอันดับแรก คือ ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .197, p < .001$) อันดับที่ 2 คือ การคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ ($\beta = -.127, p < .05$) อันดับที่ 3 คือ การคิดแบบสามัญลักษณ์ ($\beta = .119, p < .01$) อันดับที่ 4 คือ การคิดแบบเร้ากุศล ($\beta = .115, p < .05$) อันดับที่ 5 คือ ความมีสื่อเป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .112, p < .01$)

3.2) ผลการค้นหาค่าตัวแปรการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ดีที่สุด และตัวแปรความมีกัลยาณมิตรที่ดีที่สุด ในการทำนายการให้อภัยสถานการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis)

ผู้วิจัยได้เสนอผลการค้นหาค่าตัวแปรการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ดีที่สุด และตัวแปรความมีกัลยาณมิตรที่ดีที่สุด ในการทำนายการให้อภัยสถานการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) ดังตาราง 11

ตาราง 11 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) เพื่อค้นหาค่าตัวแปรการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ดีที่สุด และตัวแปรความมีกัลยาณมิตรที่ดีที่สุด ในการทำนายการให้อภัยสถานการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ตัวแปร	b	SE _b	β	t	p
ผู้ปกครอง (KP)	.242	.044	.225	5.562***	.000
เร้ากุศล (YN8)	.765	.269	.114	2.844**	.005
สื่อ (KS)	.188	.063	.120	2.985**	.003
สามัญลักษณ์ (YN3)	1.229	.413	.119	2.976**	.003
a = 27.220 ; SE _{cst} = 4.149					
R = .357 ; R ² = .128 ; F = 21.144 ; p = .000					

* มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05; ** มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01;

*** มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .001

จากตาราง 11 พบว่า ตัวแปรที่ดีที่สุดในการทำนายการให้อภัยสถานการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มี 4 ตัวแปร โดยตัวแปรที่สำคัญมากที่สุด คือ ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .225$, $p < .001$) อันดับที่ 2 คือ การคิดแบบเร้ากุศล ($\beta = .114$, $p < .01$) อันดับที่ 3 คือ ความมีสื่อเป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .120$, $p < .01$) อันดับที่ 4 คือ การคิดแบบสามัญลักษณ์ ($\beta = .119$, $p < .01$) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .357 และมีค่ากำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .128 แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 5 ตัว สามารถทำนายการให้อภัยสถานการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้ร้อยละ 12.8

4) การคิดแบบโยนิโสมนสิการทั้ง 9 แบบ และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม สามารถร่วมกันทำนายการให้อภัยโดยรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานครได้

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ เป็นการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติและแบบเป็นขั้นตอน (Enter and Stepwise multiple regression analysis) เพื่อค้นหาตัวแปรพยากรณ์การให้อภัยโดยรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

4.1) ผลการศึกษาความสามารถของการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม ในการทำนายการให้อภัยโดยรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter multiple regression analysis)

ผู้วิจัยได้เสนอผลการศึกษาความสามารถของการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม ในการทำนายการให้อภัยโดยรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter multiple regression analysis) ดังตาราง 12

ตาราง 12 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter multiple regression analysis) เพื่อศึกษาความสามารถของการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม ในการทำนายการให้อภัยโดยรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ตัวแปร	b	SE _b	β	t	p
สืบสาวเหตุปัจจัย (YN1)	.863	1.295	.025	.666	.505
แยกแยะส่วนประกอบ (YN2)	-.891	.987	-.036	-.902	.367
สามัญลักษณ์ (YN3)	4.663	1.072	.172	4.348***	.000
อริยสัจ (YN4)	.481	.840	.025	.573	.567
อรรถธรรมสัมพันธ์ (YN5)	-2.738	1.061	-.131	-2.581**	.010
รู้ทันคุณโทษและทางออก (YN6)	.650	1.144	.023	.569	.570
คุณค่าแท้-คุณค่าเทียม (YN7)	2.251	.884	.120	2.547*	.011
เร้ากุศล (YN8)	1.440	.851	.082	1.692	.091
อยู่กับปัจจุบัน (YN9)	-1.068	1.290	-.035	-.828	.408
ผู้ปกครอง (KP)	.721	.119	.255	6.065***	.000
ครู (KT)	.317	.132	.108	2.409*	.016
เพื่อน (KF)	.121	.105	.048	1.151	.250

ตาราง 12 (ต่อ)

ตัวแปร	b	SE _b	β	t	p
สื่อ (KS)	.434	.162	.106	2.687**	.007
a = 77.204 ; SE _{cst} = 12.820					
R = .481 ; R ² = .231 ; F = 13.169 ; p = .000					

* มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05; ** มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01;

*** มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .001

จากตาราง 12 พบว่า ตัวแปรการคิดแบบโยนิโสมนสิการทั้ง 9 ตัวแปร และตัวแปรความมีกัลยาณมิตร 4 ตัวแปร สามารถร่วมกันทำนายการให้อภัยโดยรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานครได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .481 และมีค่ากำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .231 แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 13 ตัวสามารถร่วมกันทำนายการให้อภัยโดยรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้ร้อยละ 23.1 ทั้งนี้ ตัวแปรที่มีความสำคัญมี 6 ตัวแปร ซึ่งตัวแปรที่สำคัญอันดับแรก คือ ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .255, p < .001$) อันดับที่ 2 คือ การคิดแบบสามัญลักษณ์ ($\beta = .172, p < .001$) อันดับที่ 3 คือ การคิดแบบบรรทัดธรรมสัมพันธ์ ($\beta = -.131, p < .01$) อันดับที่ 4 คือ การคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม ($\beta = .120, p < .05$) อันดับที่ 5 คือ ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .108, p < .05$) อันดับที่ 6 คือ ความมีสื่อเป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .106, p < .01$)

4.2) ผลการค้นหาค่าตัวแปรการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ดีที่สุด และตัวแปรความมีกัลยาณมิตรที่ดีที่สุด ในการทำนายการให้อภัยโดยรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis)

ผู้วิจัยได้เสนอผลการค้นหาค่าตัวแปรการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ดีที่สุด และตัวแปรความมีกัลยาณมิตรที่ดีที่สุด ในการทำนายการให้อภัยโดยรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) ดังตาราง 13

ตาราง 13 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) เพื่อค้นหาตัวแปรการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ดีที่สุด และตัวแปรความมีกัลยาณมิตรที่ดีที่สุด ในการทำนายการให้อภัยโดยรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ตัวแปร	b	SE _b	β	t	p
ผู้ปกครอง (KP)	.733	.117	.260	6.247***	.000
สามัญลักษณ์ (YN3)	4.663	1.058	.172	4.409***	.000
ครู (KT)	.368	.125	.125	2.931**	.004
คุณค่าแท้-คุณค่าเทียม (YN7)	2.720	.814	.145	3.341***	.001
สื่อ (KS)	.450	.159	.110	2.822**	.005
อรรถธรรมสัมพันธ์ (YN5)	-1.926	.918	-.092	-2.098*	.036
a = 83.638 ; SE _{cst} = 10.983					
R = .472 ; R ² = .223 ; F = 27.546 ; p = .000					

* มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05; ** มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01;

*** มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .001

จากตาราง 13 พบว่า ตัวแปรที่ดีที่สุดในการทำนายการให้อภัยโดยรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มี 6 ตัวแปร โดยตัวแปรที่สำคัญมากที่สุด คือ ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .260$, $p < .001$) อันดับที่ 2 คือ การคิดแบบสามัญลักษณ์ ($\beta = .172$, $p < .001$) อันดับที่ 3 คือ ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .125$, $p < .01$) อันดับที่ 4 คือ การคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม ($\beta = .145$, $p < .001$) อันดับที่ 5 คือ ความมีสื่อเป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .110$, $p < .01$) อันดับที่ 6 คือ การคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ ($\beta = -.092$, $p < .05$) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .472 และมีค่ากำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .223 แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 6 ตัว สามารถทำนายการให้อภัยโดยรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้ร้อยละ 22.3

5) ผลสรุปของการศึกษาความสามารถของการคิดแบบโยนิโสมนสิการ และความมีกัลยาณมิตรที่ส่งผลต่อการให้อภัยโดยรวม การให้อภัยตนเอง การให้อภัยผู้อื่น และการให้อภัยสถานการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติและแบบเป็นขั้นตอน (Enter and Stepwise multiple regression analysis)

เพื่อให้สามารถเข้าใจภาพรวมของผลการวิเคราะห์ความสามารถของการคิดแบบโยนิโสมนสิการ และความมีกัลยาณมิตรที่ส่งผลต่อการให้อภัยทั้ง 3 ด้าน และการให้โดยรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษา โดยนำเสนอตามตาราง 14

4 สรุปผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติและแบบเป็นขั้นตอน (Enter and Stepwise multiple regression analysis) เพื่อค้นหาสมมติฐานและความมีกัลยาณมิตรที่ส่งผลต่อการให้อภัยรายด้านและการให้อภัยโดยรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ตัวแปร	β												
	YN1	YN2	YN3	YN4	YN5	YN6	YN7	YN8	YN9	KP	KT	KF	K
ตนเอง										.226***	.169***		
										.233***	.202***		
ผู้อื่น			.202***		-.108*		.147**			.217***			.10
			.185***				.125***			.215***	.099*		.09
สถานการณ์			.119**		-.127*		.115*		.	.197***			.11
			.119**				.114**			.225***			.12
โดยรวม			.172***		-.131**		.120*			.255***	.108*		.10
			.172***		-.092*		.145***			.260***	.125**		.11

* มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05; ** มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01; *** มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .001

จากตาราง 14 พบว่าตัวแปรกัลยาณมิตรที่มีอิทธิพลเด่นชัดต่อการให้อภัยทั้งตนเอง การให้อภัยผู้อื่น การให้อภัยสถานการณ์ และการให้อภัยโดยรวม คือ ความมีผู้ปกครองเป็น กัลยาณมิตร ส่วนตัวแปรความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร ไม่พบว่ามีอิทธิพลต่อการให้อภัยทั้งรายด้าน และโดยรวม ส่วนตัวแปรการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่มีอิทธิพลเด่นชัดทั้งต่อการให้อภัยผู้อื่น การให้อภัยสถานการณ์ และการให้โดยรวม คือ การคิดแบบสามัญลักษณ์ ส่วนการให้อภัยตนเองพบว่าไม่มีตัวแปรการคิดแบบโยนิโสมนสิการเข้ามามีอิทธิพล

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ สมมติฐาน และวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาอำนาจในการทำนายของการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ คือ การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย การคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ การคิดแบบสามัญลักษณ์ การคิดแบบอริยสัจ การคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก การคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม การคิดแบบเร้ากุศล และการคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม คือ ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร ความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร และความมีสื่อเป็นกัลยาณมิตร ที่มีต่อการให้อภัยตนเอง การให้อภัยผู้อื่น การให้อภัยสถานการณ์ และการให้อภัยโดยรวม และศึกษาตัวแปรที่มีบทบาทสำคัญต่อการให้อภัยรายด้านและการให้อภัยโดยรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานในการวิจัย

1. การคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ ประกอบด้วย การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย การคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ การคิดแบบสามัญลักษณ์ การคิดแบบอริยสัจ การคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก การคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม การคิดแบบเร้ากุศล การคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม ประกอบด้วย ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร ความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร ความมีสื่อเป็นกัลยาณมิตร สามารถร่วมกันทำนายการให้อภัยอภัยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานครได้

2. การคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม สามารถร่วมกันทำนายการให้อภัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานครได้

3. การคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม สามารถร่วมกันทำนายการให้อภัยสถานการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานครได้

4. การคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม สามารถร่วมกันทำนายการให้อภัยโดยรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานครได้

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรในการวิจัย

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานคร รวมทั้งหมด 130,007 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 583 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างหลายขั้นตอน (Multiple-stage Random)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยแบบวัด 3 ฉบับ คือ

1) แบบวัดการให้อภัย จำนวน 43 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นแบบแอลฟาทั้งฉบับเท่ากับ .927 ประกอบด้วย ด้านการให้อภัยตนเอง จำนวน 11 ข้อ ด้านการให้อภัยผู้อื่น จำนวน 19 ข้อ และด้านการให้อภัยสถานการณ์ จำนวน 13 ข้อ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นแบบแอลฟาเท่ากับ .764 .905 และ .862 ตามลำดับ

2) แบบวัดการคิด จำนวน 23 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นแบบแอลฟาทั้งฉบับเท่ากับ .873 ซึ่งประกอบด้วย การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย จำนวน 3 ข้อ แยกแยะส่วนประกอบ จำนวน 2 ข้อ สามัญลักษณ์ จำนวน 2 ข้อ อริยสัจ จำนวน 3 ข้อ อรรถธรรมสัมพันธ์ จำนวน 3 ข้อ รู้ทันคุณโทษและทางออก จำนวน 2 ข้อ คุณค่าแท้-คุณค่าเทียม จำนวน 3 ข้อ เร้ากุศล จำนวน 3 ข้อ และอยู่กับปัจจุบัน จำนวน 2 ข้อ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นแบบแอลฟาเท่ากับ .726 .436 .434 .634 .751 .634 .648 .616 และ .506 ตามลำดับ

3) แบบวัดฉันกับบุคคลรอบข้าง จำนวน 58 ข้อ ซึ่งประกอบด้วย ด้านผู้ปกครองของฉัน จำนวน 15 ข้อ ครูของฉัน จำนวน 15 ข้อ เพื่อนของฉัน จำนวน 15 ข้อ และสื่อในชีวิตประจำวันของฉัน จำนวน 13 ข้อ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นแบบแอลฟาเท่ากับ .866 .923 .854 และ .744 ตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการขออนุญาตทำวิจัยในมนุษย์ และขอรับใบรับรองจริยธรรมการวิจัย (รหัสโครงการ: 332/59X) จากนั้นผู้วิจัยจึงติดต่อขออนุญาตเข้าไปเก็บข้อมูลในโรงเรียนด้วยตนเอง

และการให้ข้อมูลเป็นไปโดยความสมัครใจของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้มีการลงนามยินยอมการให้ความร่วมมือ เมื่อได้ข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลมาประมวลและวิเคราะห์ผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการวิเคราะห์สถิติเชิงบรรยายและการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบปกติและแบบเป็นขั้นตอน (Enter and Stepwise multiple regression analysis)

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. การคิดแบบโยนิโสมนสิการ และความมีกัลยาณมิตรสามารถร่วมกันทำนาย การให้อภัยตนเอง การให้อภัยผู้อื่น การให้อภัยสถานการณ์ และการให้อภัยโดยรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 15.4 20.3 14.8 และ 23.1 ตามลำดับ

2. ตัวแปรการคิดแบบโยนิโสมนสิการ และตัวแปรความมีกัลยาณมิตรที่ดีที่สุดในการทำนายการให้อภัยตนเอง คือ ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .233, p < .001$) รองลงมา คือ ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .202, p < .001$) ซึ่งสามารถทำนายการให้อภัยตนเองได้ร้อยละ 13.7 การให้อภัยผู้อื่น พบตัวแปรทำนายที่สำคัญที่สุด คือ ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .215, p < .001$) อันดับที่ 2 คือ การคิดแบบสามัญลักษณ์ ($\beta = .185, p < .001$) อันดับที่ 3 คือ การคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม ($\beta = .125, p < .01$) อันดับที่ 4 คือ ความมีสื่อเป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .099, p < .05$) อันดับที่ 5 คือ ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .099, p < .05$) ซึ่งสามารถทำนายการให้อภัยผู้อื่นได้ร้อยละ 19.2 การให้อภัยสถานการณ์ พบตัวแปรทำนายที่สำคัญที่สุด คือ ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .225, p < .001$) อันดับที่ 2 คือ การคิดแบบเร้ากุศล ($\beta = .114, p < .01$) อันดับที่ 3 คือ ความมีสื่อเป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .120, p < .01$) อันดับที่ 4 คือ การคิดแบบสามัญลักษณ์ ($\beta = .119, p < .01$) ซึ่งสามารถทำนายการให้อภัยสถานการณ์ได้ร้อยละ 12.8 สำหรับการให้อภัยโดยรวมของนักเรียน พบตัวแปรทำนายที่สำคัญที่สุด คือ ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .260, p < .001$) อันดับที่ 2 คือ การคิดแบบสามัญลักษณ์ ($\beta = .172, p < .001$) อันดับที่ 3 คือ ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .125, p < .01$) อันดับที่ 4 คือ การคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม ($\beta = .145, p < .001$) อันดับที่ 5 คือ ความมีสื่อเป็นกัลยาณมิตร ($\beta = .110, p < .01$) อันดับที่ 6 คือ การคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ ($\beta = -.092, p < .05$) ซึ่งสามารถทำนายการให้อภัยโดยรวมได้ร้อยละ 22.3

การอภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการอภิปรายผลการวิจัยตามสมมติฐาน ดังต่อไปนี้

สมมติฐานวิจัยที่ 1 การคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม สามารถร่วมกันทำนุบำรุงการให้อภัยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานครได้

ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบปกติ พบว่า การคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม สามารถร่วมกันทำนุบำรุงการให้อภัยตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 15.4 ดังนั้นผลการวิจัยนี้จึงสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยที่ 1

ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน พบว่ามีตัวแปรสำคัญ 2 ตัว ที่ส่งผลต่อการให้อภัยตนเอง คือ ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร และความมีครูเป็นกัลยาณมิตร ซึ่งหมายถึงการที่นักเรียนมีผู้ปกครองและครูคอยช่วยเหลือ สั่งสอนอบรม แนะนำชักจูง หรือเป็นตัวอย่างไปในทางที่ดี ทำให้นักเรียนสามารถให้อภัยตนเองได้ ทั้งนี้อาจเพราะผู้ปกครองถือเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด มีบทบาทในการให้ความอบอุ่นมั่นคง เข้าใจและยอมรับในตัววัยรุ่น อบรมสั่งสอน และเป็นแบบอย่างในการมีพฤติกรรมต่างๆ รวมถึงครูเป็นบุคคลที่มีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน (ประนต เค้าฉิม, 2549 ; ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549) สำหรับความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร และความมีสื่อเป็นกัลยาณมิตร ซึ่งเป็นตัวแปรที่ไม่ส่งผลต่อการให้อภัยตนเองของนักเรียนนั้น อาจเนื่องด้วยเพื่อนเป็นกลุ่มคนที่อยู่ในวัยเดียวกันและมีประสบการณ์ชีวิตยังไม่มากนัก เมื่อนักเรียนต้องการความช่วยเหลือ เพื่อนอาจไม่สามารถช่วยชี้แนะหรือให้คำแนะนำแก่นักเรียนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเท่ากับผู้ปกครองและครู อีกทั้งการให้อภัยเป็นพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมที่จะต้องอาศัยผู้ที่มีภาวะทางจิตใจสูง หรือเป็นผู้ที่มีจริยธรรมเหนือกว่าในการอบรมสั่งสอน ชี้แนะ หรือเป็นแบบอย่าง ดังนั้นในการให้อภัยของวัยรุ่นจึงยังจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่อยู่ ทำให้อิทธิพลของเพื่อนในการเป็นกัลยาณมิตรไม่ได้เข้ามามีบทบาทต่อการให้อภัยตนเองของนักเรียน ในส่วนความมีสื่อเป็นกัลยาณมิตร ซึ่งในงานวิจัยนี้หมายถึงสื่อโทรทัศน์และอินเทอร์เน็ต อาจเป็นไปได้ว่า สื่อมีความหลากหลายและสามารถสื่อสารข้อมูลได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม แต่สื่ออาจไม่สามารถมีปฏิสัมพันธ์กันได้โดยตรงเหมือนกับกลุ่มบุคคลที่รู้จัก คู่สนทนา หรือใกล้ชิดได้ เช่น ไม่สามารถให้ความรู้ลึกซึ้งอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งพาได้ เป็นต้น อีกทั้งสื่อมีเนื้อหาที่หลากหลายทั้งด้านบวกและด้านลบ และอาจไม่ได้มีความเฉพาะเจาะจงในการผลิตเนื้อหาเพื่อการให้อภัยตนเองมากนัก

ผลการวิจัยนี้ยังพบว่า ไม่มีการคิดแบบโยนิโสมนสิการวิธีใดที่ส่งผลต่อการให้อภัยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อาจเนื่องมาจากนักเรียนในปัจจุบันมีแนวโน้มห่างเหินจากศาสนามากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของศูนย์วิจัยกรุงเทพโพลล์ (อ้างถึงในอะเคื้อ กุลประสูติ

ดิลก และคณะ, 2557) ได้ดำเนินการสำรวจข้อมูลในเรื่องเจาะใจวัยรุ่นผ่านผลโพลล์ เพื่อรับทราบสถานการณ์เกี่ยวกับปัญหา ความทุกข์และทางออก ผลสำรวจแสดงให้เห็นว่าวัยรุ่นไทยในปัจจุบันห่างไกลศาสนา แม้ว่าวัยรุ่นส่วนใหญ่ยังคงเชื่อว่าหลักคำสอนของศาสนาน่าจะเป็นทางออกในการแก้ปัญหาความทุกข์ของพวกเขาได้ แต่การที่วัยรุ่นไม่สามารถใช้หลักการคิดตามพุทธธรรมหรือคำสอนต่างๆ ของศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวมีความทุกข์เป็นเพราะขาดความรู้ความเข้าใจในหลักคำสอนของศาสนาอย่างถูกต้องเพียงพอที่จะนำไปใช้แก้ปัญหาของตนเองได้ และอาจเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้น มักมีอารมณ์รุนแรง ไม่คงที่ ขาดการควบคุมอารมณ์และมีความสับสนจากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ภายในร่างกาย จึงอาจยังไม่สามารถใช้สติหรือความคิดในการพิจารณาแก้ปัญหาได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องอาศัยความมีกัลยาณมิตรจากบุคคลที่ใกล้ชิดคอยช่วยเหลือ ชี้แนะ ซึ่งในผลการวิจัยนี้พบว่าความมีผู้ปกครองและครูเป็นกัลยาณมิตรจะสามารถทำให้นักเรียนให้อภัยตนเองได้ตามเหตุผลที่กล่าวไว้แล้วข้างต้น

สมมติฐานวิจัยที่ 2 การคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม สามารถร่วมกันทำนายการให้อภัยด้านการให้อภัยผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานครได้

ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบปกติ พบว่า การคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ และความมีกัลยาณมิตรสามารถ 4 กลุ่ม ร่วมกันทำนายการให้อภัยผู้อื่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 20.3 ดังนั้นผลการวิจัยนี้จึงสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยที่ 2

ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน พบว่าตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อการให้อภัยผู้อื่นมี 5 ตัวแปร โดยสามารถเรียงลำดับตัวแปรที่มีความสำคัญมากที่สุดได้ดังนี้ คือ ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร การคิดแบบสามัญลักษณ์ การคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม ความมีสื่อเป็นกัลยาณมิตร และความมีครูเป็นกัลยาณมิตร ตามลำดับ ในกลุ่มตัวแปรความมีกัลยาณมิตร จะพบว่าความมีผู้ปกครองและครูเป็นกัลยาณมิตร ส่งผลต่อการให้อภัยผู้อื่นได้เช่นเดียวกับการให้อภัยตนเอง ดังที่อภิปรายไว้ข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า ความมีกัลยาณมิตรจากบุคคลที่ใกล้ชิดเหล่านี้มีส่วนสำคัญต่อการให้อภัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นอย่างยิ่ง แต่สิ่งที่น่าสังเกตของกลุ่มตัวแปรความมีกัลยาณมิตรในงานวิจัยนี้ พบว่า ความมีสื่อเป็นกัลยาณมิตรส่งผลต่อการให้อภัยผู้อื่นของนักเรียนได้ อาจเป็นเพราะสื่อหรือสื่อมวลชนในปัจจุบัน มีเนื้อหาหรือตัวอย่างจากบุคคลในสื่อที่เกี่ยวข้องกับการให้อภัยผู้อื่นมากกว่าการให้อภัยตนเอง จึงอาจทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จนสามารถให้อภัยผู้อื่นได้ สอดคล้องกับมนัสวีนิ จันทะเลิศ (2548) ที่กล่าวว่า สื่อเป็นช่องทางการติดต่อสื่อสารที่สำคัญและส่งผลกระทบแก่เด็กและเยาวชน ทั้งการเลียนแบบ การสร้างค่านิยมและทัศนคติในเรื่องต่างๆ การส่งเสริมการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมทางสังคม ดังนั้นสื่อจึงมีอิทธิพลต่อ

พฤติกรรมต่างๆ ของนักเรียนรวมถึงการให้อภัยผู้อื่นของนักเรียนด้วย ส่วนความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร พบว่าไม่ส่งผลต่อการให้อภัยผู้อื่นเช่นเดียวกับการให้อภัยตนเอง สะท้อนให้เห็นว่าความมีกัลยาณมิตรจากเพื่อนยังไม่สามารถเข้ามามีบทบาทในการอภัยได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวัยรุ่นเป็นวัยคึกคะนอง มีอารมณ์ฉุนเฉียวรุนแรง เมื่อนักเรียนมีการโกรธหรือแค้นเคืองใจ เพื่อนอาจมีอารมณ์ร่วมรู้สึกและแสดงออกเป็นพฤติกรรมไม่ให้อภัยได้ รวมถึงนักเรียนอาจมีศรัทธาหรือความเชื่อในความมีเหตุผลในตัวผู้ปกครองและครู นักเรียนจึงสามารถดำเนินชีวิตไปตามคำสั่งสอนหรือคำแนะนำในทางที่ถูกต้องได้อย่างง่ายดาย จนเกิดเป็นการให้อภัยได้ แต่สำหรับเพื่อน ด้วยความที่เพื่อนยังมีประสบการณ์น้อยและอยู่ในวัยเดียวกัน จึงทำให้นักเรียนยังไม่มีศรัทธามากนัก ดังนั้นแม้ว่าเพื่อนจะคอยช่วยเหลือ แนะนำหรือชักจูงให้เกิดการให้อภัย แต่นักเรียนอาจยังไม่นำคำแนะนำจากเพื่อนมาช่วยสนับสนุนให้เกิดการให้อภัยผู้อื่นได้

ตัวแปรกลุ่มการคิดแบบโยนิโสมนสิการ พบว่ามี 2 ตัวแปรที่มีบทบาทสำคัญต่อการให้อภัยผู้อื่น ซึ่งแตกต่างจากการให้อภัยตนเองที่ไม่พบเลย ได้แก่ การคิดแบบสามัญลักษณ์และการคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม การคิดแบบสามัญลักษณ์ คือ การคิดของนักเรียนที่มีการรู้เท่าทันและยอมรับว่าสิ่งต่างๆ เมื่อเกิดก็ต้องดับไป ไม่เที่ยงแท้แน่นอน ไม่สามารถเป็นไปตามความปรารถนาของเราได้ เมื่อมีผู้อื่นทำให้ขุ่นเคืองใจ ก็ทำให้สามารถคิดได้ว่าสิ่งเหล่านี้เปลี่ยนแปลงได้ ไม่มีอะไรคงทนถาวร จนทำให้นักเรียนสามารถที่จะละทิ้งความรู้สึก ความคิด หรือพฤติกรรมที่ขุ่นเคืองและเกิดเป็นการให้อภัยผู้อื่นได้ ยกตัวอย่างสถานการณ์ที่ใช้ในแบบวัด เช่น นักเรียนเพิ่งซื้อกระเป๋าใบใหม่มาใบหนึ่ง ซึ่งนักเรียนดูแลรักษากระเป๋าใบนี้เป็นอย่างดี วันหนึ่งพี่สาวของนักเรียนขอยืมกระเป๋าใบนี้ไปใช้ ทั้งที่พี่สาวพยายามดูแลรักษากระเป๋าอย่างดี แต่ก็ยังเกิดอุบัติเหตุจนทำให้กระเป๋าของนักเรียนเปื้อน คำถามคือนักเรียนจะรู้สึกอย่างไรต่อพี่สาว เพราะเหตุใด ทั้งนี้ หากนักเรียนมีการคิดแบบสามัญลักษณ์มาก ก็จะมีคำตอบเช่นว่า ไม่โกรธพี่สาว เพราะถึงอย่างไรกระเป๋าก็ต้องเปื้อนหรือเก่าลงอยู่ดี เป็นต้น ตัวแปรต่อมา คือ การคิดแบบคุณค่าแท้ – คุณค่าเทียม ซึ่งเป็นการคิดที่มุ่งให้เข้าใจและเลือกเฉพาะสิ่งที่มีคุณค่า มีประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นอย่างแท้จริง (พระพรหมคุณาภรณ์, 2556) อธิบายได้ว่า หากมีผู้อื่นเข้ามาสร้างความเดือดร้อนหรือความไม่พอใจให้กับนักเรียน แต่นักเรียนมีการคิดพิจารณาถึงคุณค่าของความสัมพันธ์หรือมิตรภาพระหว่างบุคคลนั้นๆ ซึ่งเป็นคุณค่าที่ก่อให้เกิดความดีงาม ความดำรงอยู่ด้วยดีของชีวิตที่แท้จริงได้มาก นักเรียนจะสามารถมองข้ามความโกรธหรือความคิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อผู้อื่นจนกลายเป็นการให้อภัยได้ สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมที่พระพรหมคุณาภรณ์ (2556) กล่าวว่า คุณค่าแท้้นั้น นอกจากจะเป็นประโยชน์แก่ชีวิตอย่างแท้จริงแล้ว ยังเกื้อกูลแก่ความเจริญงอกงามของกุศลธรรม เช่น ความมีสติ เป็นต้น อีกทั้งยังทำให้พ้นจากอกุศลธรรม เช่น ความโลภ ความมัวเมา ความริษยา ทิฏฐิ ตลอดจนการยกตนข่มผู้อื่น

ทั้งนี้ ตัวแปรอื่น ๆ ในกลุ่มการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ได้แก่ การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย การคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ การคิดแบบอริยสัจ การคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก การคิดแบบเร้ากุศล และการคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน แม้จะไม่พบว่าส่งผลต่อการให้อภัยผู้อื่น อาจเนื่องจากนักเรียนไม่ได้นำการคิดเหล่านี้เข้ามาคิดเพื่อตัดสินใจในการ

ให้อภัย เป็นไปได้ว่า การคิดเหล่านี้เป็นวิธีที่ต้องใช้กระบวนการคิดค่อนข้างมากเพื่อที่จะแก้ไขปัญหา แต่ด้วยพัฒนาการทางอารมณ์ของวัยรุ่น ในขณะที่มีความโกรธครอบงำจิตใจ อาจทำให้วัยรุ่นขาดสติขาดการควบคุมความคิดเพื่อพิจารณาถึงสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นภายในทันทีได้ สอดคล้องกับประเด็นคำฉิม (2557) ที่กล่าวว่า เมื่อเข้าสู่ระยะพิวเบอร์ตี้ วัยรุ่นจะสูญเสียการควบคุมอารมณ์อีกเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของต่อมภายในร่างกายและองค์ประกอบด้านสังคม จึงทำให้การคิดดังกล่าวทั้ง 7 วิธี ยังไม่ส่งผลต่อการให้อภัย แต่ผู้วิจัยยังคงมีความเชื่อในหลักพุทธธรรมว่าการคิดเหล่านี้จะส่งผลต่อการให้อภัยได้ ดังคำกล่าวของสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาปรินายก (2557) ที่ได้กล่าวถึง ผู้ที่ปรารถนาจะบริหารจัดการไม่ให้โกรธง่าย ต้องฝึกตนให้เป็นผู้มีเหตุผล เคารพเหตุผล นั่นคือให้คิดหาเหตุผลเพื่อให้เกิดความเห็นอกเห็นใจผู้ที่ตนอยากจะโกรธ เมื่อเห็นอกเห็นใจด้วยเหตุผลแล้ว จะได้ไม่โกรธ จะได้ให้อภัยได้ในความผิดพลาดหรือบกพร่องของเขา ซึ่งการคิดแบบโยนิโสมนสิการในงานวิจัยนี้เป็นการคิดที่มีเหตุผล อีกทั้งมีงานวิจัยที่ได้ศึกษาถึงการคิดแบบโยนิโสมนสิการในการลดความก้าวร้าว ซึ่งความก้าวร้าวเป็นหนึ่งในพฤติกรรมบ่งชี้ว่าบุคคลยังไม่ให้อภัย โดยงานวิจัยได้ศึกษากับเยาวชนผู้กระทำผิดชาย อายุ 15-18 ปี ในบ้านกรุณา ผู้วิจัยได้ฝึกเยาวชนคิดแบบโยนิโสมนสิการ 5 แบบ ได้แก่ การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย การคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ การคิดแบบอริยสัจ การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก และการคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน พบว่าเยาวชนที่ได้รับการฝึกมีพฤติกรรมก้าวร่วมน้อยกว่าเยาวชนที่ไม่ได้รับการฝึก (วรรณดาว ศูนย์กลาง, 2550) สำหรับการวิจัยนี้ผู้วิจัยเชื่อว่า หากมีการศึกษาการคิดแบบโยนิโสมนสิการร่วมกับตัวแปรอื่น เช่น การมีสติ น่าจะพบผลที่ทำให้เกิดการให้อภัยผู้อื่นของนักเรียนได้ ดังที่สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาปรินายก (2557) กล่าวว่า การทำสติตั้งใจมั่น เป็นส่วนประกอบที่จะช่วยให้เกิดเหตุผลหรือปัญญามาถอนรากถอนโคนให้เด็ดขาด จึงควรต้องมีทั้งสติและปัญญาประกอบกันเสมอ จึงจะแก้ความโกรธได้สำเร็จ รวมถึงตัวแปรสัมมาทิฐิ ซึ่งการศึกษาในอดีตพบว่าการคิดแบบโยนิโสมนสิการมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการให้อภัยของพยาบาลไทยโดยผ่านตัวแปรสัมมาทิฐิ (อิสระ บุญญะฤทธิ์, 2555)

สมมติฐานวิจัยที่ 3 การคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม สามารถร่วมกันทำนายการให้อภัยด้านการให้อภัยสถานการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานครได้

ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบปกติ พบว่า การคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ และความมีกัลยาณมิตรสามารถ 4 กลุ่ม ร่วมกันทำนายการให้อภัยสถานการณ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 14.8 ดังนั้นผลการวิจัยนี้จึงสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยที่ 3

ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน พบว่า ตัวแปรที่มีความสำคัญที่ส่งผลต่อการให้อภัยสถานการณ์มี 4 ตัวแปร โดยตัวแปรที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร รองลงมาคือ การคิดแบบเร้ากุศล ความมีสื่อเป็นกัลยาณมิตร และการคิดแบบสามัญลักษณ์ จากผลการวิเคราะห์ทำให้เห็นได้ชัดว่าผู้ปกครองเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการให้อภัยทุกๆ ด้าน ตามเหตุผลที่ได้กล่าวไปในข้างต้น ส่วนความมีสื่อเป็นกัลยาณมิตร อาจอธิบายเพิ่มเติมได้ว่า สื่อในปัจจุบันมีช่องทางให้ผู้บริโภคสามารถแสดงความคิดเห็น หรือรับฟังคำปรึกษาได้หลายช่องทาง และสามารถสื่อสารกันได้อย่างทันท่วงที หากเรามีความซึ้งเคืองใจต่อสถานการณ์ใดๆ แล้วเราใช้สื่อเป็นช่องทางในการรับหรือส่งสาร เราก็จะสามารถเห็นมุมมองอันหลากหลายของบุคคลอื่นที่มีต่อสถานการณ์นั้นได้ด้วย เช่น สถานการณ์น้ำท่วม รถติด ที่มักเป็นปัญหาของคนในกรุงเทพฯ การเปิดรับสื่อจึงช่วยให้เราเกิดความเข้าใจต่อสถานการณ์นั้นได้อย่างเป็นเหตุเป็นผลมากขึ้น จนทำให้ความซึ้งเคืองใจที่มีเบาบางลงจนกลายเป็นการให้อภัยต่อสถานการณ์นั้นได้ สอดคล้องกับสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (2557) กล่าวว่า ผู้มีธรรมถือเหตุผลเป็นสำคัญเสมอ ไม่ว่าใครจะทำผิดมาแล้วมากน้อยเพียงไหน หากเห็นเหตุผลที่กระทำไปเช่นนั้น จักอภัยให้ได้อย่างง่ายดาย ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าความมีสื่อเป็นกัลยาณมิตรส่งผลต่อการให้อภัยสถานการณ์ของนักเรียนได้ สำหรับความมีครูเป็นกัลยาณมิตร ที่ไม่ส่งผลต่อการให้อภัยสถานการณ์ของนักเรียน อาจเป็นเพราะการให้อภัยสถานการณ์เป็นเรื่องที่อธิบายได้ยากกว่าการให้อภัยผู้อื่น เพราะเมื่อพิจารณาโดยมองถึงผู้อื่นของนักเรียนก็คือตัวบุคคลที่อยู่แวดล้อมนักเรียนเป็นไปได้ว่าบุคคลหลักจะเป็นเพื่อน พ่อแม่ พี่น้อง หรือครูคนอื่นๆ ซึ่งครูที่นักเรียนเข้าไปพูดคุยปรึกษาอาจมีความคุ้นเคยกับผู้คนเหล่านี้อยู่บ้าง จึงสามารถอธิบาย ช่วยเหลือ แนะนำชักจูงให้นักเรียนเกิดการให้อภัยได้ง่าย แต่การให้อภัยสถานการณ์เป็นสิ่งที่จับต้องได้ยากหรือมีความซับซ้อนของสถานการณ์ ต้องอาศัยกระบวนการคิดเพื่อเชื่อมโยงความเกี่ยวข้องกับสิ่งทั้งหลายที่เป็นสาเหตุ รวมถึงต้องมีเวลามากพอที่จะอธิบายให้นักเรียนได้เข้าใจ ตลอดจนแนะนำชักจูงให้นักเรียนเกิดการให้อภัยได้ อีกทั้งกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาล้วนเป็นนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ ดังนั้นจำนวนนักเรียนในโรงเรียนจึงมีมาก อาจทำให้ครูไม่สามารถให้เวลาที่จะดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึง จึงยังไม่สามารถคลายความทุกข์ใจหรือการไม่ให้อภัยสถานการณ์ของนักเรียนได้ ส่วนความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร แม้จะเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลทางทัศนคติ ความสนใจ ค่านิยม และทำให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมตามกลุ่มเพื่อน แต่การมีพฤติกรรมตามกลุ่มเพื่อนเป็นเพียงแค่ต้องการการยอมรับจากเพื่อน แต่ไม่ได้กระทำจากความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง (ประณต เค้าฉิม, 2549 ; ศรีเรือน แก้ววังवाल, 2549 ; อุบลรัตน์ เฟิงสถิตย์, 2554) ดังนั้น หากกลุ่มเพื่อนมีแนวโน้มในการให้อภัย นักเรียนอาจปฏิบัติตามเพื่อให้เป็นที่ยอมรับในกลุ่ม แต่กระบวนการคิดของนักเรียนอาจยังไม่ได้ให้อภัยอย่างแท้จริง จึงทำให้ความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตรไม่ส่งผลต่อการให้อภัย

ในกลุ่มการคิดแบบโยนิโสมนสิการ พบว่ามี 2 ตัวแปรที่ส่งผลต่อการให้อภัยสถานการณ์ ได้แก่ การคิดแบบเร้ากุศลและการคิดแบบสามัญลักษณ์ สำหรับการคิดแบบเร้ากุศลอาจเป็นเพราะการคิดเช่นนี้เปรียบได้กับการคิดในแง่ดี หรือ การคิดเชิงบวก แม้ว่าจะประสบกับ

สถานการณ์หรือโชคชะตาใดที่เลวร้ายก็สามารถคิดไปในทางที่ดี ที่เป็นประโยชน์เพื่อแก้ไขปัญหาได้ จึงทำให้ความคิด ความรู้สึกแง่ลบเบาบางลงจนสามารถให้อภัยกับสถานการณ์หรือสิ่งที่ไม่สามารถควบคุมได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนงลักษณ์ วิรัชชัย และคณะ (2559) ที่พบว่า การมองโลกทางบวกมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการควบคุมพฤติกรรมก้าวร้าว ทั้งนี้ จากงานวิจัยดังกล่าวได้นิยามการมองโลกทางบวกว่าหมายถึงการมองสถานการณ์ต่างๆไปในทางที่ดี พร้อมทั้งจะเผชิญและแก้ไขปัญหาไปในทางที่ดี ซึ่งมีความหมายใกล้เคียงกับการคิดแบบเร้ากุศล ดังนั้นจึงช่วยสนับสนุนผลการวิจัยที่พบว่า การคิดแบบเร้ากุศลส่งผลต่อการให้อภัยสถานการณ์ได้ ส่วนการคิดแบบสามัญลักษณ์สามารถอธิบายได้เช่นเดียวกับการให้อภัยผู้อื่นดังที่อภิปรายไว้ข้างต้น

สำหรับการคิดอื่นๆ ที่ไม่ส่งผลต่อการให้อภัยสถานการณ์ อาจอธิบายได้เช่นเดียวกับการให้อภัยผู้อื่นที่ผู้วิจัยให้เหตุผลไปแล้วข้างต้น

สมมติฐานวิจัยที่ 4 การคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม สามารถร่วมกันทำนายการให้อภัยโดยรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานครได้

ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบปกติ พบว่า การคิดแบบโยนิโสมนสิการ 9 แบบ และความมีกัลยาณมิตร 4 กลุ่ม สามารถร่วมกันทำนายการให้อภัยโดยรวม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 23.1 ดังนั้นผลการวิจัยนี้จึงสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยที่ 4

ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน พบว่า ตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อการให้อภัยโดยรวม มีทั้งหมด 6 ตัวแปร ได้แก่ ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร การคิดแบบสามัญลักษณ์ ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร การคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม ความมีสื่อเป็นกัลยาณมิตร และการคิดแบบบรรทัดธรรมสัมพันธ์ ตามลำดับ จากผลการวิเคราะห์ จะเห็นว่าตัวแปรดังกล่าวเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญในการให้อภัยรายด้าน เพราะการให้อภัยโดยรวมคือการรวมคะแนนของการให้อภัยทุกด้าน จึงทำให้พบตัวแปรสำคัญเป็นตัวแปรที่ครอบคลุมกับตัวแปรสำคัญของการให้อภัยรายด้าน โดยยังคงพบว่า ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตรเป็นตัวแปรที่สำคัญมากที่สุดต่อการให้อภัยโดยรวม และความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร ไม่ส่งผลต่อการให้อภัยโดยรวมเช่นเดียวกันกับการให้อภัยด้านอื่นๆ แต่สำหรับตัวแปรกลุ่มการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ในงานวิจัยนี้พบผลที่ผู้วิจัยไม่คาดคิด ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม นั่นคือ การคิดแบบบรรทัดธรรมสัมพันธ์มีอิทธิพลทางลบกับการให้อภัยโดยรวมของนักเรียน ซึ่งผู้วิจัยสันนิษฐานว่า ตัวแปรการคิดแบบบรรทัดธรรมสัมพันธ์เป็นตัวแปรกด (Suppressor Variables) ทั้งนี้เนื่องจากตัวแปรกดจะเป็นตัวแปรที่ไม่มีความสัมพันธ์หรือมีความสัมพันธ์น้อยกับตัวแปรตาม แต่จะมีความสัมพันธ์กับตัวแปรต้นหรือชุดของตัวแปรต้น (Thompson and Levine, 1997) ดังนั้นงานวิจัยนี้จะพบว่าการคิดแบบบรรทัดธรรมสัมพันธ์ มีค่า

ความสัมพันธ์กับการให้อภัยโดยรวมเท่ากับ .082 ที่ระดับนัยสำคัญ .05 หรือคิดเป็นค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (R^2) เท่ากับ 0.67% และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์กับกลุ่มตัวแปรต้นด้านการคิดแบบโยนิโสมนสิการ จะมีค่าความสัมพันธ์ที่สูงกว่าตัวแปรอื่นๆ ตั้งแต่ .226 - .526 ที่ระดับนัยสำคัญ .01 ในขณะที่ตัวแปรอื่นที่มีค่าความสัมพันธ์ต่ำกว่าตัวแปรตาม เช่น การคิดแบบอริยสัจ ก็ยังไม่เข้ามามีอิทธิพลกับตัวแปรตาม ดังนั้นผู้วิจัยจึงไม่อภิปรายผลของตัวแปรการคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์นี้สำหรับการอภิปรายเหตุผลของตัวแปรอื่นๆ ผู้วิจัยได้อภิปรายไว้ข้างต้นแล้ว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัยนี้พบว่า ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตรเป็นปัจจัยสำคัญต่อการให้อภัยมากที่สุดในกลุ่มตัวแปรกัลยาณมิตรที่ศึกษา ทั้งในด้านการให้อภัยตนเอง ผู้อื่น และสถานการณ์ ดังนั้น จึงต้องเผยแพร่ข้อมูลนี้ให้ผู้ปกครองได้รับทราบ โดยผ่านกิจกรรมจากทางโรงเรียนหรือผ่านนักเรียน เพื่อให้ผู้ปกครองตระหนักถึงความสำคัญในบทบาทการเป็นกัลยาณมิตรที่ดีของบุตร รวมถึงผลการวิจัยพบว่าครูและสื่อ มีผลต่อการให้อภัยของนักเรียนได้เช่นกัน ดังนั้นครูและผู้ผลิตรายการควรตระหนักถึงบทบาทของการเป็นกัลยาณมิตรที่ดีเพราะสามารถส่งเสริมพฤติกรรมทางบวกของวัยรุ่น เช่น การให้อภัย ได้

2. ผลการวิจัยนี้พบว่า การคิดแบบสามัญลักษณ์เป็นวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ส่งผลต่อการให้อภัยของนักเรียนมากที่สุด ดังนั้น ควรมีการส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในการคิดลักษณะนี้อย่างถูกต้องเพียงพอที่จะนำไปใช้ในการให้อภัยได้มากยิ่งขึ้น โดยผ่านการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน การจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ในการคิดแบบสามัญลักษณ์ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากในการศึกษานี้ ศึกษาเฉพาะกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นเท่านั้น จึงควรศึกษาในกลุ่มตัวอย่างนักเรียนระดับชั้นการศึกษาอื่นๆ เช่น นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือนักศึกษามหาวิทยาลัย เนื่องจากพัฒนาการของวัยรุ่นในแต่ละช่วงมีความแตกต่างกัน โดยวัยรุ่นในตอนกลางและตอนปลายจะมีภาวะอารมณ์ที่มั่นคงมากขึ้นกว่าวัยรุ่นตอนต้น รวมถึงทัศนคติที่มีต่อกลุ่มเพื่อนที่ไม่ยึดติดเรื่องจำนวนเป็นสำคัญ อีกทั้งสติปัญญาของวัยรุ่นจะมีการคิดที่เป็นเหตุผลเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น จึงควรศึกษากลุ่มวัยรุ่นให้ครอบคลุมทุกช่วงอายุ เพื่อให้ทราบถึงความสามารถของการคิดแบบโยนิโสมนสิการและความมีกัลยาณมิตรที่ส่งผลต่อการให้อภัยของกลุ่มดังกล่าวว่ามีผลการศึกษาที่แตกต่างกันหรือไม่ และเพื่อเป็นการยืนยันแนวคิดตามหลักพุทธธรรมด้วย

2. ควรศึกษาตัวแปรการคิดแบบโยนิโสมนสิการร่วมกับตัวแปรอื่น เช่น การมีสติ เพราะการมีสติควบคู่กับการคิดที่มีเหตุผล จะทำให้สามารถให้อภัยได้ ซึ่งการคิดที่มีเหตุผลเปรียบได้

กับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ เช่น การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย การคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ การคิดแบบอริยสัจ เป็นต้น

3. ควรศึกษาเชิงทดลองโดยใช้ตัวแปรการคิดแบบสามัญลักษณ์ เพื่อส่งเสริมการให้อภัยของนักเรียน เนื่องจากในงานวิจัยนี้พบว่าการคิดแบบสามัญลักษณ์เป็นวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่มีอิทธิพลต่อการให้อภัยของนักเรียนมากที่สุด

4. ควรพัฒนาโปรแกรมกัลยาณมิตรเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรให้แก่ผู้ปกครอง เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้พบว่าความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตรส่งผลต่อการให้อภัยของนักเรียนเป็นอันดับที่หนึ่ง ดังนั้นผู้ปกครองจึงเป็นบุคคลสำคัญที่ควรพัฒนากัลยาณมิตร

5. ควรทำการศึกษาปัจจัยการคิดแบบโยนิโสมนสิการ และความมีกัลยาณมิตรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมอื่นๆ เช่น หิริโอตตัปปะหรือความละอายต่อบาป เป็นต้น

บรรณานุกรม

- จันทนา ศรีเทพ. (2550). การพัฒนาเครื่องมือวัดความสามารถในการคิดตามแนวโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดตรัง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยทักษิณ, สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา.
- ฉัตรชัย เสนสาย. (2553). อิทธิพลของกัลยาณมิตร โยนิโสมนสิการ ความเชื่อใน กุศลกรรมบถ 10 และ ปัจจัย ทางจิตที่มีต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์.
- ชลธิชา ศรภักดี. (2558). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 จังหวัดลำพูน: การศึกษา บนฐานของพุทธธรรม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, คณะมนุษยศาสตร์, สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ.
- ญาณกร นิลพุม. (2553). อิทธิพลของการสนับสนุนทางสังคม และบุคลิกภาพที่มีต่อการให้อภัยของ วัยรุ่น : กรณีศึกษานักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2540). รายงานการวิจัยเรื่องความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาของ คนไทย : การปลูกฝังอบรม และคุณภาพชีวิต. กรุงเทพฯ: คณะพัฒนาสังคม สถาบัน บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวด้านจิตสังคมและการมองโลก ทางบวกกับการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการควบคุมพฤติกรรมก้าวร้าวในวัยรุ่น. วารสาร พยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, 26(2), 65-75.
- นวมล สังข์แก้ว. (2555). ปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิที่เกี่ยวข้องกับการเป็นพนักงานดีเด่นที่มีพฤติกรรม การบริการที่เป็นเลิศ บริษัท โรงพยาบาลบำรุงราษฎร์ จำกัด (มหาชน). (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ.
- นันทรัตน์ พรหมเมฆประทาน. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่าง การรักษาศีล5 การภาวนา การให้อภัย และสุขภาพจิต โดยมีการให้อภัยเป็นตัวแปรสื่อ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ.
- นิดา ศรีสร้อย. (2551). ความสัมพันธ์ระหว่างกัลยาณมิตรธรรมของครู กับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลนคร เขต 3. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยสกลนคร, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.
- บรรจง อมรชีวิน. (2559). พุทธวิธีคิดวิเคราะห์ด้วยโยนิโสมนสิการ การคิดเพื่อนำไปสู่ปัญญาวิมุตติ = Yonisomanasikara thinking. นนทบุรี: อมรินทร์.

- ประณต คำนิม. (2549). *จิตวิทยาวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประทีป จินฉ่ำ, ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร, อุษา ศรีจินดารัตน์ และ วิไลลักษณ์ ลังกา. (2558). *การพัฒนาการเรียนรู้ของนิสิตด้วยการจัดการเรียนการสอนบนฐานทฤษฎีปัญญาสังคมผ่านสื่อวีดิทัศน์ขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (Thai PBS) : รายงานการวิจัย*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประยุทธ์ ปยุตโต. (2543). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ผจงจิต อินทสุวรรณ, งามตา วรินทร์านนท์, ฉันทนา ภาคบังกช, ดวงเดือน ศาสตรภักดิ์, อ้อมเดือน สดมณี, สรณ ภู่ง และอุษา ศรีจินดารัตน์. (2546). *รายงานการวิจัย ฉบับที่ 99 การวิจัยและพัฒนาพฤติกรรมกรรมการบริโภคด้วยปัญญาของเยาวชน*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. (2544). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. (2546). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- พระครูพิสัยปริยัติกิจ (แก่น อคฺควณฺโณ). (2553). *การศึกษาวิเคราะห์วัฒนธรรมการให้เชิงพุทธในสังคมไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.
- พระธรรมกิตติวงศ์. (2548). *คำวัด*. กรุงเทพฯ : เลียงเชียง.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2538). *ธรรมานุชีวิต: พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม*. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2549). *พุทธธรรม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2556). *โยนิโสมนสิการ-วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม*. กรุงเทพฯ: ปัญญาประดิษฐ์ฐาน.
- พระไพศาล วิสาโล. (2551). *ก้าวข้ามความโกรธ*. สืบค้นจาก <http://www.visalo.org/article/paja255109.htm>
- พระมหาเกรียงไกร บัวจันฉัด. (2546). *การศึกษาเปรียบเทียบหลักคำสอนเรื่องกัลยาณมิตรกับการบรรลุมรรคในพระพุทธศาสนาเถรวาทและพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหิดล, สาขาวิชาเปรียบเทียบ.
- พระมหาสุภวิชัย วิจารณ์. (2545). *การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องกัลยาณมิตรตามหลักพุทธจริยศาสตร์ ทศณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดปากน้ำวิทยาคมและโรงเรียนสุวรรณพลับพลาวิทยาคม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหิดล, สาขาวิชาจริยศาสตร์ศึกษา.

- พุทธทาสภิกขุ. (2533). ทาน ศีล ภาวนา. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- มนัสวีณี จันทะเลิศ. (2548). รายงานการศึกษาเรื่องสื่อมวลชนเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ อิทธิพลและผลกระทบของสื่อมวลชนต่อเด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ: โครงการยุทธศาสตร์สื่อเด็ก.
- รัก ชุณหกาญจน์. (2556). การศึกษาการให้อภัยในวัยรุ่น: กรณีศึกษาการให้ความช่วยเหลือด้วยการให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาการให้อภัยสำหรับวัยรุ่นและวัยรุ่นหญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, สาขาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา.
- วรรณดาว ศูนย์กลาง. (2550). ผลของการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชนที่มีระดับสติปัญญาแตกต่างกันในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ.
- วังทราย อินทะวัน. (2553). พฤติกรรมการบริโภคสื่อประเภทต่างๆของวัยรุ่นในจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วัลนิกา ฉลากบาง. (2548). การพัฒนาความสามารถในการรู้จักคิดแบบโยนิโสมนสิการและการบริโภคด้วยปัญญาของนักศึกษาสถาบันราชภัฏสกลนคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์.
- วิทยากร เชียงกุล. (2552). จิตวิทยาวัยรุ่น : ก้าวข้ามปัญหาและพัฒนาศักยภาพด้านบวก. กรุงเทพฯ : สายธาร.
- ศรัณย์ ไมตรีเวช. (2556). การให้อภัยที่แท้จริง. สืบค้นจาก <http://forum.02dual.com/index.php?topic=7072.0>
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2549). จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย วัยรุ่น-วัยสูงอายุ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สถาบันบันลือธรรม. (ม.ป.ป.). อภัยทาน : การให้ที่ยากและยิ่งใหญ่ที่สุดของมนุษย์. กรุงเทพฯ: ธรรมสภาศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา.
- สมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฒนมหาเถระ). (2536). สัมมาทิฏฐิตามเถรธำมของท่านพระสารีบุตร. กรุงเทพฯ: มหามงกุฎราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. (2553). อภัยทาน การให้ที่ยากและยิ่งใหญ่ที่สุดของมนุษย์. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. (2557). วิธีฝึกใจไม่ให้โกรธ. นครปฐม: สาละพิมพ์การ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). สืบค้นจาก <http://www.obec.go.th/index.php>

- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2556). *สำรวจการมี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในครัวเรือน พ.ศ. 2555*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- สิริภิญญ์ อินทรประเสริฐ. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลของสื่อกับพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและเยาวชน ในกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิจัย มสส สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 10(3), 17-36.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2546). *กัลยาณมิตรนิเทศ*. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้.
- สุภาพร อาจเดช. (2555). ปัญหาการทะเลาะวิวาทของนักเรียน นักศึกษา คณะกรรมการการศึกษา สภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24. *เอกสารประกอบการประชุม ครั้งที่ 35*, 27 มิถุนายน 2555 ณ ห้องประชุมคณะกรรมการ หมายเลข 3601 ชั้น 6 อาคารรัฐสภา 3. กรุงเทพฯ.
- สุรพศ ทวีศักดิ์. (2550). ภัยวิบัติตามทัศนะของพระพุทธศาสนา. *วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 14(3), 22-37.
- สุรางค์ โคว์ตระกูล. (2544). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อะเคื้อ กุลประสูติติก, ไพรัตน์ วงษ์นาม, ดลดาว ปุณณานนท์ และ สมศักดิ์ ลีลา. (2557). ปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับการให้อภัยของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในวิทยาลัยเทคนิคสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ภาคกลาง. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร*, 9(2), 102-129.
- อิสระ บุญญะฤทธิ์. (2555). *บทบาทของเมตตาและกระบวนการทางปัญญาที่มีต่อการให้อภัยในพยาบาลไทย: การประยุกต์หลักธรรมทางพุทธศาสนา. ปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.*
- อิสระ บุญญะฤทธิ์. (2558). *การให้อภัยในความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน : การพัฒนาแบบวัดและการตรวจสอบเครือข่ายเชิงความสัมพันธ์ของตัวแปรกับสุขภาพจิตและความผาสุกในนักศึกษาไทย. เชียงใหม่: ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.*
- อุบลรัตน์ เฟื่องสถิตย์. (2552). *พัฒนาการทางด้านความคิดความเข้าใจ Cognitive Development PC 393*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Al-Mabuk, R. H., Enright, R. D., & Cardis, P. A. (1995). *Forgiveness education with parentally love-deprived late adolescents. Journal of Moral Education*, 24(4), 427-444.

- Boonyarit, I., Chuawanlee, W., Macaskill, A., & Supparerkchaisakul, N. (2013). A psychometric analysis of the workplace forgiveness scale. *Europe's Journal of Psychology*, 9(2), 319-338.
- Emmons, R. A. (2005). Emotion and religion. *Handbook of the psychology of religion and spirituality*, 235-252.
- Enright, R. D. (1994). The moral development of forgiveness. *Moral development: A compendium*, 7, 219-248.
- Enright, R. D. (1996). Counseling within the forgiveness triad: On forgiving, receiving forgiveness, and self-forgiveness. *Counseling and values*, 40(2), 107-126.
- Enright, R. D., & Coyle, C. T. (1998). Researching the process model of forgiveness within psychological interventions. *Dimensions of forgiveness: Psychological research and theological perspectives*, 139-161.
- Enright, R. D., & North, J. E. (1998). *Exploring forgiveness*. University of Wisconsin Press.
- Enright, R. D., & Rique, J. (2004). The enright forgiveness inventory sampler set manual, instrument, and scoring guide. Menlo Park, CA: Mind Garden.
- Exline, J. J., Baumeister, R. F. (2000). *Expressing forgiveness and repentance: Benefits and barriers*. In M. McCullough, K. I. Pargament, & C. E. Thoresen (Eds.), *Forgiveness: Theory, research and practice*, 133-155.
- Hair, J.F., Anderson, R.E., Tatham, R.L. and Black, W.C. (1998). *Multivariate Data Analysis (5th ed.)*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Harris, A. H., Luskin, F., Norman, S. B., Standard, S., Bruning, J., Evans, S., & Thoresen, C. E. (2006). Effects of a group forgiveness intervention on forgiveness, perceived stress, and trait anger. *Journal of clinical psychology*, 62(6), 715-733.
- Hebl, J., & Enright, R. D. (1993). Forgiveness as a psychotherapeutic goal with elderly females. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 30(4), 658.
- Heinich, R., Molenda, M., Russell, J. D., & Smaldino, S. E. (2002). *Instructional media and Technologies*. Upper Saddle River, NJ: Merrill.
- Maltby, J., Macaskill, A., & Gillett, R. (2007). The cognitive nature of forgiveness: Using cognitive strategies of primary appraisal and coping to describe the process of forgiving. *Journal of clinical psychology*, 63(6), 555-566.
- McCullough, M. E., & Pargament, K. I. (2000). The psychology of forgiveness: History, conceptual issues, and overview. In M. McCullough, K. I. Pargament, & C. E. Thoresen (Eds.), *Forgiving: Theory, research and practice*, 1-14.

- McCullough, M. E., & Worthington Jr, E. L. (1999). Religion and the forgiving personality. *Journal of personality*, 67(6), 1141-1164.
- McCullough, M. E., Rachal, K. C., Sandage, S. J., Worthington Jr, E. L., Brown, S. W., & Hight, T. L. (1998). Interpersonal forgiving in close relationships: II. Theoretical elaboration and measurement. *Journal of personality and social psychology*, 75(6), 1586.
- McCullough, M. E., Worthington, E. L., Jr., & Rachal, K. C. (1997). Interpersonal forgiving in close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*. 73, 321-336.
- McCullough, M.E., Hoyt, W.T., & Rachael, C.K. (2000). What we know (and need to know) about assessing forgiveness constructs. In McCullough M.E., Pargament K.I., Thoresen C.E. (Eds), *Forgiveness theory, research and practice* (pp. 203-227). New York: Guilford Press.
- McCullough, Michael E.; Pargament, Kenneth I.; & Thoresen, Carl E. (2001). *Forgiveness : Theory, Research, and Practice*. New York: Guildford Press.
- Subkoviak, M. J., Enright, R. D., Wu, C. R., Gassin, E. A., Freedman, S., Olson, L. M., & Sarinopoulos, I. (1995). Measuring interpersonal forgiveness in late adolescence and middle adulthood. *Journal of adolescence*, 18(6), 641-655.
- Tangney, J. P.; Fee, R.; Reinsmith, C.; Boone, A.L.; & Lee, N. (1999). Assessing Individual Difference in the Propensity to Forgive. *Paper Presented at the Annual Meeting of the American*. (pp. 112 – 128). Boston: Psychological Association.
- Thompson, L. Y., Snyder, C. R., Hoffman, L., Michael, S. T., Rasmussen, H. N., Billings, L. S., ... & Roberts, D. E. (2005). Dispositional forgiveness of self, others, and situations. *Journal of personality*, 73(2), 313-360.
- Thompson, F. T., & Levine, D. U. (1997). Examples of easily explainable suppressor variables in multiple regression research. *Multiple Linear Regression Viewpoints*, 24(1), 11-13.
- Toussaint, L., & Webb, J. R. (2005). Theoretical and empirical connections between forgiveness, mental health, and well-being. *Handbook of forgiveness*, 349-362.
- Worthington Jr, E. L. (1998). Empirical research in forgiveness: Looking backward, looking forward. *Dimensions of forgiveness: Psychological research and theological perspectives*, 321-339.
- Worthington, E. L., & Scherer, M. (2004). Forgiveness is an emotion-focused coping strategy that can reduce health risks and promote health resilience: Theory, review, and hypotheses. *Psychology & Health*, 19(3), 385-405.

Wuthnow, R. (2000). How religious groups promote forgiving: A national study. *Journal for the scientific study of religion*, 39(2), 125-139.

ภาคผนวก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิชญญา วัฒนโณ ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วีระชน พลโยธา ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. อาจารย์ ดร. นิยะดา จิตต์จรัส อดีตอาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยา
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. อาจารย์ ดร. ชัญญา ลีศัตบุพ่าย ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
5. อาจารย์ ดร. วรางคณา โสมะนันท์ ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
6. อาจารย์ ชานู รัตน์พิสิฐ ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
7. นางสาวชลธิดา ศรีภักดี เจ้าหน้าที่แผนกศูนย์เด็กพิเศษและวัยรุ่น
โรงพยาบาลสมิติเวช ศรีนครินทร์

ภาคผนวก ข
คุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตาราง15 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation)
และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดการให้อภัยทั้งฉบับ

ข้อ	Corrected Item Total Correlation
1	.380
2	.328
3	.262
4	.321
5	.239
6	.252
7	.438
8	.257
9	.319
10	.259
11	.275
12	.541
13	.255
14	.661
15	.554
16	.335
17	.365
18	.537
19	.660
20	.394
21	.469
22	.275
23	.593
24	.372
25	.601
26	.689
27	.609
28	.689
29	.674
30	.441
31	.552
32	.562

ตาราง 15 (ต่อ)

ข้อ	Corrected Item Total Correlation
33	.600
34	.531
35	.384
36	.486
37	.313
38	.655
39	.311
40	.502
41	.287
42	.574
43	.667
ความเชื่อมั่นรายฉบับ	.927

ตาราง 16 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation)
และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดการให้อภัย (ด้านการให้อภัยตนเอง)

ข้อ	Corrected Item Total Correlation
1	.558
2	.529
3	.446
4	.373
5	.371
6	.306
7	.534
8	.334
9	.445
10	.311
11	.493
ความเชื่อมั่นรายด้าน	.764

ตาราง 17 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation)
และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดการให้อภัยด้านการให้อภัยผู้อื่น

ข้อ	Corrected Item Total Correlation
12	.616
13	.169
14	.777
15	.571
16	.364
17	.380
18	.509
19	.739
20	.412
21	.560
22	.316
23	.639
24	.484
25	.618
26	.747
27	.554
28	.765
29	.704
30	.432
ความเชื่อมั่นรายด้าน	.905

ตาราง 18 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation)
และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดการให้อภัยด้านการให้อภัยสถานการณ์

ข้อ	Corrected Item Total Correlation
31	.609
32	.673
33	.691
34	.561
35	.442
36	.526
37	.320
38	.640
39	.315
40	.435
41	.257
42	.612
43	.717
ความเชื่อมั่นรายด้าน	.862

ตาราง 19 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation)
และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดการคิดทั้งฉบับ

ข้อ	Corrected Item Total Correlation
1	.211
2	.254
3	.319
4	.250
5	.297
6	.399
7	.237
8	.455
9	.589
10	.493
11	.585
12	.442
13	.730
14	.526
15	.546
16	.547
17	.561
18	.508
19	.481
20	.481
21	.452
22	.368
23	.473
ความเชื่อมั่นรายฉบับ	.873

ตาราง 20 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation)
และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดการคิด (การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย)

ข้อ	Corrected Item Total Correlation
1	.590
2	.567
3	.510
ความเชื่อมั่นรายด้าน	.726

ตาราง 21 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation)
และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดการคิด (การคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ)

ข้อ	Corrected Item Total Correlation
4	.283
5	.283
ความเชื่อมั่นรายด้าน	.436

ตาราง 22 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation)
และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดการคิด (การคิดแบบสามัญลักษณ์)

ข้อ	Corrected Item Total Correlation
6	.278
7	.278
ความเชื่อมั่นรายด้าน	.434

ตาราง 23 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation)
และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดการคิด (การคิดแบบบอริยสัจ)

ข้อ	Corrected Item Total Correlation
8	.443
9	.436
10	.456
ความเชื่อมั่นรายด้าน	.634

ตาราง 24 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดการคิด (การคิดแบบบอรรถธรรมสัมพันธ์)

ข้อ	Corrected Item Total Correlation
11	.587
12	.583
13	.575
ความเชื่อมั่นรายด้าน	.751

ตาราง 25 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดการคิด (การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก)

ข้อ	Corrected Item Total Correlation
14	.468
15	.468
ความเชื่อมั่นรายด้าน	.634

ตาราง 26 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดการคิด (การคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม)

ข้อ	Corrected Item Total Correlation
16	.534
17	.427
18	.424
ความเชื่อมั่นรายด้าน	.648

ตาราง 27 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดการคิด (การคิดแบบเร้ากุศล)

ข้อ	Corrected Item Total Correlation
19	.440
20	.371
21	.469
ความเชื่อมั่นรายด้าน	.616

ตาราง 28 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation)
และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดการคิด (การคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน)

ข้อ	Corrected Item Total Correlation
22	.340
23	.340
ความเชื่อมั่นรายด้าน	.506

ตาราง 29 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation)
และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดฉันกับบุคคลรอบข้าง (ผู้ปกครองของฉัน)

ข้อ	Corrected Item Total Correlation
1	.597
2	.581
3	.611
4	.688
5	.671
6	.631
7	.410
8	.741
9	.666
10	.257
11	.403
12	.601
13	.238
14	.421
15	.619
ความเชื่อมั่นรายด้าน	.866

ตาราง 30 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation)
และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดฉันกับบุคคลรอบข้าง (ครูของฉัน)

ข้อ	Corrected Item Total Correlation
1	.665
2	.602
3	.679
4	.663
5	.504
6	.590
7	.686
8	.661
9	.528
10	.698
11	.657
12	.629
13	.722
14	.681
15	.673
ความเชื่อมั่นรายด้าน	.923

ตาราง 31 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation)
และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดฉันกับบุคคลรอบข้าง (เพื่อนของฉัน)

ข้อ	Corrected Item Total Correlation
1	.454
2	.588
3	.536
4	.698
5	.609
6	.639
7	.480
8	.124
9	.560
10	.427
11	.524
12	.534
13	.513
14	.545
15	.488
ความเชื่อมั่นรายด้าน	.854

ตาราง 32 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation)
และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดฉันกับบุคคลรอบข้าง (สื่อในชีวิตประจำวันของฉัน)

ข้อ	Corrected Item Total Correlation
1	.305
2	.379
3	.464
4	.290
5	.557
6	.522
7	.399
8	.269
9	.366
10	.330
11	.374
12	.325
13	.236
ความเชื่อมั่นรายด้าน	.744

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

แบบวัดการให้อภัย

คำชี้แจงสำหรับการเลือกระดับคำตอบ

ให้นักเรียนอ่านข้อความในแต่ละข้อคำถาม และทำเครื่องหมาย / ตามระดับความเป็นจริง (จากระดับ 1 – 7) ที่ตรงกับการกระทำที่เป็นจริงที่สุดของนักเรียน โดยแต่ละระดับ มีความหมายดังต่อไปนี้

ระดับที่ 1	หมายถึง	ไม่จริงเลย คือ นักเรียนไม่เคยตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยข้อความนี้เลย สักครั้งเดียว
ระดับที่ 2	หมายถึง	ส่วนใหญ่ไม่จริง คือ นักเรียนแทบจะไม่เคยตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยข้อความนี้อาจมีแค่ 1 ครั้งเท่านั้น
ระดับที่ 3	หมายถึง	ไม่ค่อยจริง คือ นักเรียนอาจมีบ้างที่ตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยข้อความนี้แต่น้อยอาจมี 2-3 ครั้ง
ระดับที่ 4	หมายถึง	จริงพอ ๆ กับไม่จริง คือ นักเรียนมีการตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยข้อความนี้เท่า ๆ กับที่นักเรียนไม่มีการตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยข้อความนี้ ประมาณ 5 ใน 10 ครั้ง
ระดับที่ 5	หมายถึง	จริงบ้าง คือ นักเรียนมักมีการตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยข้อความนี้อยู่บ้าง ประมาณ 6 – 7 ครั้ง ใน 10 ครั้ง
ระดับที่ 6	หมายถึง	ค่อนข้างจริง คือ นักเรียนมักจะมีการตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยข้อความนี้เกือบทุกครั้ง
ระดับที่ 7	หมายถึง	จริงที่สุด คือ นักเรียนมีการตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ด้วยข้อความนี้เสมอในทุกครั้ง

☐ ม.1/..... ☐ ม.2/..... ☐ ม.3/.....
☐ ชาย ☐ หญิง เลขที่.....

ข้อ	ข้อคำถาม	1	2	3	4	5	6	7
การให้อภัยตนเอง (หมายถึง นักเรียนเป็นผู้กระทำให้เกิดความเดือดร้อน ความไม่พึงพอใจ ความสูญเสียต่อนักเรียนเอง)								
1	เมื่อฉันได้ทำสิ่งที่ผิดพลาดลงไป ฉันจะให้โอกาสตัวเองในการเริ่มต้นใหม่	1	2	3	4	5	6	7
2	ฉันยอมรับตนเองกับทุก ๆ สิ่งเลวร้ายที่ฉันได้ทำลงไป	1	2	3	4	5	6	7
3	ฉันมีความหวังว่าตนเองจะสามารถแก้ไขให้ผ่านพ้นความเดือดร้อนที่กำลังเกิดขึ้น เนื่องจากการกระทำของตนเองได้	1	2	3	4	5	6	7
4	เวลาที่ฉันทำอะไรแล้วก่อให้เกิดปัญหา ฉันจะทำความเข้าใจกับข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น	1	2	3	4	5	6	7
5	ฉันยอมรับข้อผิดพลาดของตนเองที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนได้	1	2	3	4	5	6	7
6	ฉันรู้สึกโกรธตนเองเมื่อฉันได้ทำสิ่งที่ผิดพลาดไป	1	2	3	4	5	6	7
7	ฉันมักจะหนีปัญหาที่ฉันก่อขึ้นเสมอ	1	2	3	4	5	6	7
8	ฉันกลัวที่จะเผชิญกับผลของการกระทำที่ไม่ดีซึ่งฉันได้ทำลงไป	1	2	3	4	5	6	7
9	เมื่อคิดถึงข้อผิดพลาดที่ฉันได้เคยทำลงไป ฉันยังรู้สึกว่ามันผิดอยู่ตลอด	1	2	3	4	5	6	7
10	ฉันอดที่จะโทษตนเองไม่ได้เมื่อนึกถึงความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น	1	2	3	4	5	6	7
11	ฉันให้อภัยตนเองกับความผิดพลาดที่ได้ทำลงไป	1	2	3	4	5	6	7
การให้อภัยผู้อื่น (หมายถึง บุคคลอื่นเป็นผู้กระทำให้เกิดความเดือดร้อน ความไม่พึงพอใจ ความสูญเสียต่อนักเรียน)								
12	เวลามีคนอื่นมาทำให้ฉันรู้สึกไม่พอใจ ฉันจะเกลียดคนๆ นั้น	1	2	3	4	5	6	7
13	ฉันรู้สึกกลัวที่จะต้องเข้าใกล้คนที่ทำให้ฉันเดือดร้อน	1	2	3	4	5	6	7
14	ทันทีที่มีโอกาสฉันจะตอบโต้กับคนที่เคยทำให้ฉันไม่พอใจอย่างสาสม	1	2	3	4	5	6	7
15	เมื่อนึกถึงคนที่เคยทำให้ฉันเดือดร้อน ความรู้สึกโกรธจะเกิดขึ้นกับฉันทันที	1	2	3	4	5	6	7
16	แม้ว่าจะมีคนทำไม่ดีกับฉัน ฉันหวังว่าเขาจะไม่ทำร้ายฉันอีก	1	2	3	4	5	6	7
17	ฉันให้อโอกาสในการแก้ตัวใหม่กับคนที่ทำให้ฉันเดือดร้อนเสมอ	1	2	3	4	5	6	7
18	ฉันไม่ชอบเห็นหน้าคนที่ทำให้ฉันรู้สึกเจ็บปวดและเดือดร้อน	1	2	3	4	5	6	7
19	ฉันจะทำทุกวิถีทางเพื่อเอาคืนกับคนที่ทำให้ฉันรู้สึกเจ็บใจ	1	2	3	4	5	6	7
20	ฉันเปิดโอกาสให้คนที่ทำไม่ดีกับฉันได้แก้ไข ชดเชยในข้อผิดพลาดที่เขาได้ทำไป	1	2	3	4	5	6	7
21	ฉันยอมรับว่าทุกคนมีโอกาสทำผิดพลาดได้ รวมถึงคนที่เคยทำร้ายฉันด้วย	1	2	3	4	5	6	7
22	ฉันเข้าใจในการกระทำของผู้อื่นถึงแม้ว่าการกระทำนั้นจะทำให้ฉันรู้สึกเจ็บปวด	1	2	3	4	5	6	7
23	ฉันรู้สึกเสียใจถ้ารู้ว่าคนที่เคยทำร้ายฉันกำลังเจอกับความเดือดร้อน	1	2	3	4	5	6	7
24	ฉันไม่สามารถพูดจาดี ๆ กับคนที่เคยทำไม่ดีกับฉันได้	1	2	3	4	5	6	7
25	ฉันทนไม่ได้ที่จะต้องอยู่กับคนที่เคยทำร้ายฉัน	1	2	3	4	5	6	7
26	ฉันรังเกียจคนที่สร้างความเดือดร้อนซึ่งทำให้ฉันรู้สึกแค้น	1	2	3	4	5	6	7
27	เพียงแค่ฉันนึกถึงคนที่ทำให้ฉันเจ็บปวด ฉันจะรู้สึกไม่พอใจมาทันที	1	2	3	4	5	6	7
28	ถ้ามีคนที่ไม่ดีต่อฉัน ฉันก็จะคิดไม่ดีกับเขาตลอดไป	1	2	3	4	5	6	7
29	ฉันจะทำทุกอย่างให้มันยากยิ่งขึ้นสำหรับใครก็ตามที่ทำให้ฉันรู้สึกเจ็บปวด	1	2	3	4	5	6	7
30	ฉันสามารถยกโทษให้กับผู้ที่ทำให้ฉันเดือดร้อน ไม่สบายกายและไม่สบายใจได้	1	2	3	4	5	6	7
การให้อภัยสถานการณ์ (หมายถึง อุปนิสัยธรรมชาติ โรคภัย ความเจ็บป่วย หรือเหตุการณ์ซึ่งไม่สามารถระบุได้ว่าเป็น ข้อผิดพลาดของผู้ใด ที่เกิดขึ้นแล้วสร้างความเดือดร้อน ความไม่พึงพอใจ ความเจ็บปวด หรือความสูญเสียต่อนักเรียน)								
31	แม้ว่าจะเป็นภัยธรรมชาติที่สร้างความเดือดร้อนให้กับฉัน ฉันยังคงรู้สึกโกรธต่อเหตุการณ์นั้น	1	2	3	4	5	6	7
32	เมื่อมีสิ่งที่ไม่ดีผิดพลาดเกิดขึ้นด้วยเหตุผลที่ไม่สามารถควบคุมได้ ฉันมักจะคิดในแง่ร้าย	1	2	3	4	5	6	7
33	ฉันยังรู้สึกเจ็บแค้นต่อเหตุการณ์แย่ ๆ ที่เกิดขึ้นแม้ว่าจะผ่านมานานแล้วก็ตาม	1	2	3	4	5	6	7
34	ฉันพยายามหาวิธีที่จะตอบโต้กับเหตุการณ์เลวร้ายที่เกิดขึ้น	1	2	3	4	5	6	7
35	เป็นเรื่องยากจริง ๆ สำหรับฉันที่จะยอมรับสถานการณ์ที่เลวร้ายซึ่งไม่เป็นความผิดของใคร	1	2	3	4	5	6	7

ข้อ	ข้อความ	1	2	3	4	5	6	7
36	ฉันรังเกียจเหตุการณ์ร้ายๆที่เกิดขึ้นซึ่งทำให้ฉันเดือดร้อน เสียโอกาสดีๆในชีวิต	1	2	3	4	5	6	7
37	แม้ว่าสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจะสร้างความเดือดร้อนให้กับฉัน ฉันมีความหวังว่าทุกอย่างจะดีขึ้น	1	2	3	4	5	6	7
38	ฉันมักจะพูดถึงเหตุการณ์เลวร้ายที่เกิดขึ้นด้วยความโมโห	1	2	3	4	5	6	7
39	ฉันพยายามหาโอกาสแก้ไขทุกอย่างเพื่อให้ผ่านพ้นสถานการณ์แย่ๆนั้นมาได้	1	2	3	4	5	6	7
40	ฉันสามารถทำความเข้าใจกับสถานการณ์ที่สร้างความเดือดร้อนให้กับฉันได้	1	2	3	4	5	6	7
41	ฉันกล้าที่จะเผชิญหน้ากับสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์เลวร้ายที่เกิดขึ้นได้	1	2	3	4	5	6	7
42	แม้ว่าสถานการณ์นั้นจะเป็นเหตุสุดวิสัย ฉันยังคงรู้สึกเกลียดสถานการณ์นั้น	1	2	3	4	5	6	7
43	ฉันรู้สึกเคียดแค้นกับเหตุการณ์แย่ๆที่เกิดขึ้น แม้ว่าฉันจะทำอะไรกับเหตุการณ์นั้นไม่ได้	1	2	3	4	5	6	7

เสร็จแล้วค่ะ! ขอบคุณสำหรับการทำแบบวัดนะคะ 😊

แบบวัดการคิดในการแก้ปัญหา

คำชี้แจง สถานการณ์และข้อคำถามต่อไปนี้ มีจำนวน 29 ข้อ ในแต่ละข้อมีคำตอบ 5 ตัวเลือก คือ ก ข ค ง และ จ ให้นักเรียนอ่านสถานการณ์และข้อคำถามแต่ละข้อ แล้วสมมุติว่าหากตนเองอยู่ในสถานการณ์ดังกล่าวนักเรียนจะมีความคิดความรู้สึก และมีแนวทางการปฏิบัติเหมือนตัวเลือกในข้อใดมากที่สุด แล้วทำเครื่องหมาย x ลงในช่องตัวเลือกข้อนั้นในกระดาษคำตอบ (หากนักเรียนตอบข้อ จ. โปรดเขียนอธิบายความคิดของนักเรียนด้วย)

กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ

****ไม่มีคำตอบใดผิดหรือถูก ขอให้ตอบตามความคิดของนักเรียน****

1. สัตว์เลี้ยง

วันเกิดของตันในปีนี้ ตันขอให้แม่ซื้อปลาทองให้ แต่แม่ไม่ยอมเพราะคิดว่าตันยังไม่มีความรับผิดชอบมากพอ เพราะการเลี้ยงสัตว์ต้องดูแลและเอาใจใส่เป็นอย่างมาก ตันอ่อนน้อมแม่และให้สัญญาว่าจะมีความรับผิดชอบและเลี้ยงดูปลาทองเป็นอย่างดี แม่จึงยอมใจอ่อน ซื้อปลาทองให้ตันเลี้ยง ในช่วง 6 เดือนแรกตันดูแลปลาทองของเขาย่างดี ทั้งให้อาหาร ทำความสะอาดและเปลี่ยนน้ำในตู้ปลาอย่างสม่ำเสมอ แต่ต่อมาตันเริ่มไม่ค่อยใส่ใจปลาของเขา น้ำในตู้ปลาก็เน่าเสีย จึงทำให้ปลาทองของเขาป่วยและตายในที่สุด เมื่อแม่ของตันรู้ ก็โกรธตันมากและจะไม่ให้เลี้ยงสัตว์ทุกชนิดอีกต่อไป

จากสถานการณ์ในข้อคำถามข้างต้น นักเรียนคิดว่าสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้ปลาตายคืออะไร

- ก. น้ำในตู้เน่าเสีย
- ข. แม่ไม่ช่วยตันดูแลปลา
- ค. ปลาทองที่ซื้อมาไม่แข็งแรงอยู่แล้ว
- ง. ตันไม่มีความรับผิดชอบ
- จ. อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ

2. สอบตก

วันหยุดสุดสัปดาห์นี้ เมษาตั้งใจว่าจะอ่านหนังสือเพื่อเตรียมตัวสอบกลางภาคในวันจันทร์ของสัปดาห์หน้า แต่ในเย็นวันศุกร์ พ่อแม่ของเมษาบอกว่าวันหยุดสุดสัปดาห์นี้ต้องไปเยี่ยมคุณยายซึ่งกำลังป่วยที่ต่างจังหวัด เมื่อไปถึงบ้านของคุณยายเมษาได้พบปะกับญาติและลูกพี่ลูกน้อง จึงได้เล่นกันอย่างสนุกสนาน ทำให้เมษาไม่ได้อ่านหนังสือเพื่อเตรียมสอบเลย เมื่อถึงวันจันทร์ ก่อนเข้าห้องสอบเพื่อน ๆ ก็ชวนกันร้องเพลง เมื่อถึงเวลาสอบจริงจึงมีแต่เสียงเพลงอยู่ในหัวของเมษา ทำให้เมษาไม่มีสมาธิในการสอบ เมื่อประกาศผลสอบจึงพบว่าเมษาสอบกลางภาคไม่ผ่าน

จากสถานการณ์ดังกล่าว นักเรียนคิดว่าสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้เมษาสอบกลางภาคไม่ผ่านคืออะไร

- ก. คุณยายไม่สบาย
- ข. ลูกพี่ลูกน้องชวนเล่น
- ค. เพื่อนร้องเพลงก่อนเข้าสอบ
- ง. ไม่ได้อ่านหนังสือเตรียมสอบ
- จ. อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ

3. งานกลุ่ม

ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มทำรายงาน โดยมีหัวข้อให้เลือก 10 หัวข้อ และมีกำหนดส่งในอีก 3 สัปดาห์ข้างหน้า เมื่อซีรวมกลุ่มได้ก็รีบเลือกหัวข้อที่ตนเองสนใจ โดยไม่ได้ถามความคิดเห็นของเพื่อนในกลุ่ม อีกทั้งยังจัดการแบ่งหัวข้อให้เพื่อนแต่ละคนโดยไม่สนใจความคิดเห็นของเพื่อนอีกเช่นกัน และนัดให้เพื่อนเอางานมาส่งตนเองในอีก 2 สัปดาห์ข้างหน้าเพื่อนำไปจัดรูปเล่ม แต่เมื่อถึงกำหนดปรากฏว่ามีเพียงซีและเพื่อนอีก 1 คนที่นำงานมาส่ง อีก 3 คนที่เหลือไม่มีงานมาส่ง โดยให้เหตุผลว่าเป็นงานที่ยากสำหรับพวกเขา ซีรู้สึกโกรธมาก และเมื่อถึงวันส่งรายงานให้ครูณกลุ่มของซีจึงไม่มีรายงานส่ง

จากสถานการณ์ข้างต้น นักเรียนคิดว่าข้อใดเป็นสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้กลุ่มของซีไม่มีงานส่ง

- ก. เพื่อนของซีไม่มีความรับผิดชอบ
- ข. ซีโกรธ

- ค. ชีไม่ฟังความคิดเห็นของเพื่อน ก่อนตัดสินใจเลือกหัวข้อและแบ่งงานให้เพื่อนทำ
- ง. มีเวลาจำกัดและรายงานที่คุณครูมอบหมายยากเกินไป
- จ. อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ

4. หักสืบ

น้ำฝน น้ำฟ้า น้ำตาล และน้ำหอมเป็นเพื่อนสนิทกันตั้งแต่เด็ก ทั้ง 4 คน อยู่ในหมู่บ้านเดียวกันและมีบ้านเรียงกัน วันหนึ่งครอบครัวของลูกหมุยย้ายเข้ามาในหมู่บ้านนี้ ลูกหมุยอยากเป็นเพื่อนกับทั้ง 4 คน แต่ลูกหมุยมีเพียงข้อมูล 9 ข้อ ดังนี้

1. บ้านสีชมพูเป็นบ้านหลังแรก
2. บ้านของน้ำฟ้าอยู่ระหว่างบ้านสีชมพูกับบ้านสีเขียว
3. คนที่อยู่บ้านสีเขียวเลี้ยงแมวเปอร์เซีย
4. น้ำตาลเลี้ยงสุนัขชื่อว่า
5. บ้านสีชมพูอยู่ติดกับบ้านสีขาว
6. น้ำฝนมีบ้านสีครีม
7. บ้านที่เลี้ยงแมวอยู่ระหว่างบ้านที่เลี้ยงนกแก้วกับบ้านที่เลี้ยงหนูแฮมเตอร์
8. บ้านของคนเลี้ยงสุนัขชื่อว่าอยู่ติดกับบ้านของน้ำฟ้า
9. บ้านของน้ำตาลอยู่ห่างจากบ้านที่เลี้ยงหนูแฮมเตอร์ไป 3 หลัง

จากข้อมูลข้างต้น ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

4.1 ใครเลี้ยงแมวเปอร์เซีย

ก. น้ำฝน	ค. น้ำฟ้า
ข. น้ำตาล	ง. น้ำหอม

4.2 บ้านของน้ำฟ้ามีสีอะไร

ก. สีชมพู	ค. สีเขียว
ข. สีขาว	ง. สีครีม

5. เรียงลำดับ

ฝน จำ อุ่ม ปริม และปอย เป็นนักเรียน 5 คน ฝนเตี้ยกว่าจำแต่สูงกว่าปอย อุ่มสูงที่สุด ปริมเตี้ยกว่าจำแต่สูงกว่าฝนเล็กน้อย

จากข้อความข้างต้น ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

6.1 ใครเตี้ยที่สุด

ก. ฝน	ข. จำ	ค. อุ่ม	ง. ปริม	จ. ปอย

6.2 ถ้าเรียงลำดับตามความสูง ใครสูงอยู่ลำดับกลาง

ก. ฝน	ข. จำ	ค. อุ่ม	ง. ปริม	จ. ปอย

6. ผลการเรียนรู้

มายเก่งวิชาภาษาอังกฤษมากและได้เกรดสี่วิชานี้มาตลอด ตรงข้ามกับภูมิที่ไม่ค่อยเก่งวิชานี้ และภูมิก็ชอบบ่นกับมายเสมอว่า “เรียนภาษาอังกฤษไม่รู้เรื่องเลย กลัวสอบไม่ผ่านจัง” มายจึงอาสาช่วยติววิชาภาษาอังกฤษให้ภูมิจนภูมิเข้าใจ สามารถทำโจทย์ต่างๆ ได้ดีขึ้น และมั่นใจว่าจะต้องสอบได้คะแนนดีแน่ๆ เมื่อผลการเรียนออก มายตกใจมากที่ตนไม่ได้เกรดสี่วิชาภาษาอังกฤษ ในขณะที่ภูมิได้เกรดสี่

หากนักเรียนเป็นมาย นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรกับภูมิ เพราะเหตุใดจึงรู้สึกเช่นนั้น

- ก. ขังใจ ว่าทำไมภูมิถึงได้คะแนนเยอะกว่า ทั้ง ๆ ที่เราติวให้
- ข. โกรธ ที่ภูมิบอกว่าไม่เก่ง แต่กลับได้คะแนนดีกว่า
- ค. ไม่เป็นไร เพื่อนอาจจะไปขยันมากกว่าเดิม นอกเหนือจากที่เราติวให้ ครั้นนี้เราทำดีที่สุดแล้ว
- ง. ไม่เป็นไร เพื่อนได้คะแนนดีกว่าก็ได้ไป แต่ครั้งหน้าไม่ติวให้แล้ว
- จ. อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ

7. กระเป๋าใบใหม่

เกรซเพิ่งซื้อกระเป๋าใบใหม่มาใบหนึ่ง ซึ่งเกรซดูแลรักษากะเป๋าใบนี้เป็นอย่างดี วันหนึ่งพี่สาวของเกรซขอยืมกระเป๋าใบนี้ไปใช้ ทั้งที่พี่สาวพยายามดูแลรักษากะเป๋าอย่างดี แต่ก็ยังเกิดอุบัติเหตุจนทำให้กระเป๋าของเกรซเปื้อน

หากนักเรียนเป็นเกรซ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรต่อพี่สาว เพราะเหตุใด

- ก. โกรธ เพราะเป็นของรักของหวงของตน
- ข. ไม่แน่ใจว่าจะรู้สึกอย่างไร ถ้าซักออกก็ไม่โกรธ แต่ถ้าซักไม่ออกจะโกรธ
- ค. ไม่โกรธ แต่จะไม่ให้ยืมอะไรอีกแล้ว เพราะเดี๋ยวทำเสียหายอีก
- ง. ไม่โกรธ เพราะยังงัยกระเป๋าก็ต้องเปื้อนหรือเก่าลงอยู่ดี
- จ. อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ

8. วิชาเรียนตอนบ่าย

บันปันนอนตึกมากเพราะอยากดูรายการโปรดตอนกลางวัน จึงทำให้เมื่อเช้าเรียนในตอนบ่ายมักจะง่วงนอนและเผลอหลับไปในคาบเรียนเสมอ

จากสถานการณ์ดังกล่าว นักเรียนคิดว่าปัญหาและสาเหตุคืออะไร และนักเรียนคิดว่าจะแก้ปัญหาได้อย่างไร

ก. ปัญหาและสาเหตุ	คือ	ง่วงนอนตอนบ่ายเพราะนอนตึก
วิธีแก้ปัญหา	คือ	ซื้อกาแฟหรือเครื่องดื่มที่มีคาเฟอีน เพื่อให้ร่างกายตื่นตัว
ข. ปัญหาและสาเหตุ	คือ	นอนตึกเพราะดูทีวี
วิธีแก้ปัญหา	คือ	ซื้อกาแฟหรือเครื่องดื่มที่มีคาเฟอีน เพื่อให้ร่างกายตื่นตัว
ค. ปัญหาและสาเหตุ	คือ	ง่วงนอนตอนบ่ายเพราะนอนตึก
วิธีแก้ปัญหา	คือ	เข้านอนแต่หัวค่ำแล้วดูรายการย้อนหลังในวันหยุดแทน
ง. ปัญหาและสาเหตุ	คือ	นอนตึกเพราะดูทีวี
วิธีแก้ปัญหา	คือ	รีบกินข้าวกลางวัน แล้วมางีบหลับก่อนถึงชั่วโมงเรียน
จ. อื่นๆ	โปรดระบุในกระดาษคำตอบ	

9. กวดวิชา

ส้มโออยากสอบเข้าม.4 ในโรงเรียนที่มีชื่อเสียงให้ได้ แต่ส้มโอก็มีความกังวล เพราะมีบางวิชาที่ส้มโอไม่ถนัด และกลัวว่าจะแข่งขันสู้กับคนอื่นไม่ได้ แต่ครอบครัวของส้มโอไม่มีเงินให้ไปเรียนกวดวิชาเหมือนเพื่อน ๆ

นักเรียนคิดว่า ปัญหาของส้มโอคืออะไร และควรแก้ปัญหาอย่างไร

ก. ปัญหาและสาเหตุ	คือ	ความกังวลว่าจะเข้าม.4 โรงเรียนดังไม่ได้ เพราะมีวิชาที่ไม่ถนัด และกลัวว่าจะแข่งขันสู้กับคนอื่นไม่ได้
วิธีแก้ปัญหา	คือ	ทบทวนอ่านหนังสือด้วยตนเอง ในส่วนที่ไม่เข้าใจก็ขอคำแนะนำ จากรุ่นพี่หรืออาจารย์
ข. ปัญหาและสาเหตุ	คือ	ความกังวลว่าจะเข้าม.4 โรงเรียนดังไม่ได้ เพราะมีวิชาที่ไม่ถนัด และกลัวว่าจะแข่งขันสู้กับคนอื่นไม่ได้
วิธีแก้ปัญหา	คือ	อ้อนวอนพ่อแม่ให้ไปยืมเงินผู้อื่น เพื่อจะได้เรียนกวดวิชาเหมือนเพื่อน
ค. ปัญหาและสาเหตุ	คือ	ไม่มีเงินเรียนกวดวิชา เพราะที่บ้านไม่มีเงิน
วิธีแก้ปัญหา	คือ	ทำงานพิเศษหลังเลิกเรียน เพื่อเก็บเงินเรียนกวดวิชาด้วยตนเอง
ง. ปัญหาและสาเหตุ	คือ	ไม่มีเงินเรียนกวดวิชา เพราะที่บ้านไม่มีเงิน
วิธีแก้ปัญหา	คือ	อ้อนวอนพ่อแม่ให้ไปยืมเงินผู้อื่น เพื่อจะได้เรียนกวดวิชาเหมือนเพื่อน
จ. อื่นๆ	โปรดระบุในกระดาษคำตอบ	

10. บ้านเช่า

ครอบครัวของนักเรียนเปิดบ้านไว้ให้เช่า โดยเป็นบ้านหลังติดกันกับบ้านของนักเรียนเอง ซึ่งบ้านของนักเรียนเลี้ยงสุนัขไว้ตัวหนึ่ง เพื่อป้องกันขโมย เมื่อมีคนเดินผ่านมันจะชอบเห่าอยู่เสมอ รวมถึงตอนกลางคืนด้วย จนทำให้ผู้เช่าบ้านเกิดความรำคาญ จนมาต่อว่านักเรียนที่บ้าน

จากสถานการณ์ดังกล่าว นักเรียนคิดว่าปัญหาคืออะไร และนักเรียนมีวิธีแก้ปัญหาอย่างไร

ก. ปัญหาและสาเหตุ	คือ	ผู้เช่าบ้านเกิดความรำคาญและต่อว่านักเรียน เพราะสุนัขเห่าเสียงดัง
วิธีแก้ปัญหา	คือ	เอาสุนัขไปปล่อยที่วัด
ข. ปัญหาและสาเหตุ	คือ	ผู้เช่าบ้านเกิดความรำคาญและต่อว่านักเรียน เพราะสุนัขเห่าเสียงดัง
วิธีแก้ปัญหา	คือ	ทำความเข้าใจกับคนข้างบ้านและพาสุนัขเข้าไปอยู่ในตัวบ้านตอนกลางคืน
ค. ปัญหาและสาเหตุ	คือ	สุนัขเห่าเสียงดัง เพราะเห็นคนเดินผ่าน
วิธีแก้ปัญหา	คือ	ใช้ตะกร้อครอบปากสุนัขตอนกลางคืน
ง. ปัญหาและสาเหตุ	คือ	ผู้เช่าบ้านเกิดความรำคาญและต่อว่านักเรียน เพราะสุนัขเห่าเสียงดัง
วิธีแก้ปัญหา	คือ	เปลี่ยนคนเช่าบ้าน
จ. อื่นๆ	โปรดระบุในกระดาษคำตอบ	

11. โรคอ้วน

มะนาวป่วยเป็นโรคอ้วน คุณหมอบอกให้มะนาวลดน้ำหนักด้วยการออกกำลังกายและควบคุมอาหารที่มีไขมันเป็นส่วนประกอบ เพื่อให้มีสุขภาพแข็งแรงมากขึ้น มะนาวอยากให้น้ำหนักลดลงเร็วๆ จึงไปซื้ออาหารเสริมลดน้ำหนักที่โฆษณาขายในอินเทอร์เน็ตแทนการออกกำลังกาย

นักเรียนคิดเห็นอย่างไรกับการลดน้ำหนักของมะนาว เพราะเหตุใดจึงคิดเช่นนั้น

- ก. เห็นด้วย เพราะถ้าอาหารเสริมที่มะนาวเลือก ตอบสนองกับร่างกายของมะนาวได้ดีก็จะทำให้มะนาว ผอมลงได้เร็ว และมีสุขภาพดี
- ข. เห็นด้วย เพราะอาหารเสริมลดน้ำหนักไม่ใช่ยาลดน้ำหนัก ไม่น่ามีอันตรายต่อร่างกาย หากเลือกกินก็จะได้ไม่ต้องเสียเวลาออกกำลังกาย และควบคุมอาหาร
- ค. ไม่เห็นด้วย เพราะการลดน้ำหนักไม่ควรกินอาหารเสริมลดน้ำหนักอย่างเดียว ควรออกกำลังกายและ ควบคุมอาหารควบคู่กันไปด้วย เพื่อให้ได้ผลได้อย่างชัดเจน
- ง. ไม่เห็นด้วย เพราะการทานอาหารเสริมไม่ใช่วิธีลดน้ำหนักที่ยั่งยืน และอาจทำให้น้ำหนักเพิ่มขึ้น เมื่อหยุดทาน การลดน้ำหนักที่ถูกต้องควรออกกำลังกายควบคู่ไปกับการคุมอาหาร
- จ. อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ

12. ทำบุญให้ทาน

ครอบครัวของนะโมนับถือและเคร่งครัดในการปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเรื่องการทำบุญ ให้ทานต่างๆ เมื่อมีคนมาขอให้ช่วยทำบุญ ขอบริจาค นะโมจะทำความเต็มใจเสมอ โดยในแต่ละครั้งนะโมจะทำบุญหรือบริจาคเงินจำนวนมาก เพราะเชื่อว่ายิ่งบริจาคเงินมากเท่าไรยิ่งได้ผลบุญมาก เท่านั้น แม้ว่าบางครั้งนะโมจะไม่มีเงิน ก็หยิบยืมเงินเพื่อนมาทำบุญก่อน และทุกครั้งที่ทำบุญนะโมจะพนมมือขอพร ให้บุญกุศลที่ได้จากการทำบุญ ส่งผลให้ตนเอง และครอบครัวพบแต่ความสุขความเจริญรุ่งเรือง

นักเรียนคิดเห็นอย่างไรกับการทำบุญของนะโมที่ ทำบุญหรือบริจาคเงินจำนวนมาก และหยิบยืมเงินเพื่อนมาทำบุญก่อน เพราะเหตุใดจึงคิดเช่นนั้น

- ก. เห็นด้วย เพราะการทำบุญเยอะจะทำให้ชีวิตเขาดีขึ้นได้ตามที่เขาขอพรไว้ ดังนั้นการยืมเงินเพื่อนมา ทำบุญก่อน ก็เป็นสิ่งที่ทำได้
- ข. เห็นด้วย เพราะถ้ามีโอกาสได้ทำบุญก็ควรรับทำ เพราะเป็นสิ่งที่ดี ทำให้เรามีความสุข ดังนั้น การยืมเงินเพื่อนมาทำบุญก่อนก็เป็นสิ่งที่ทำได้ ตราบเท่าที่เรายังสามารถหาเงินมาคืนได้ในภายหลัง
- ค. ไม่เห็นด้วย เพราะการทำบุญอยู่ที่เจตนาไม่ใช่ตัวเงิน ไม่จำเป็นต้องทำบุญมากเกินกำลังตัวเอง จึงไม่ควรยืมเงินเพื่อน จะได้ไม่ต้องเดือดร้อนตนเองและผู้อื่น
- ง. ไม่เห็นด้วย เพราะการทำบุญควรทำด้วยเงินของตนเอง การหยิบยืมเงินเพื่อน บุญก็จะไปตกอยู่กับเพื่อน
- จ. อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ

13. ลดค่าใช้จ่าย

หากที่บ้านของนักเรียนกำลังประสบปัญหาเรื่องการเงิน ทุกคนในบ้านต้องช่วยกันประหยัดมากขึ้น นักเรียนคิดว่าข้อใดเป็นวิธีประหยัดที่เหมาะสมกับนักเรียนมากที่สุด

- ก. ลดการรับประทานอาหารให้เหลือเพียงวันละ 2 มื้อ เพื่อจะได้เหลือเงินไปใช้จ่ายของส่วนตัว โดยไม่ต้องขอจากพ่อแม่เพิ่ม
- ข. แจ้งเพื่อนในห้องเรียนให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเอง และขอยกเว้นการเก็บเงินห้องที่ต้องจ่ายรายสัปดาห์
- ค. ลดการซื้ออุปกรณ์การเรียนต่างๆ เช่น สมุด ปากกา ดินสอ โดยใช้เท่าที่มีหรือขอยืมเพื่อนใช้ไปก่อน
- ง. จัดบันทึกค่าใช้จ่ายของตนเอง เพื่อดูว่าใช้เงินกับอะไรไปบ้าง แล้วลดการใช้จ่ายในสิ่งที่ฟุ่มเฟือยลง
- จ. อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ

14. ออกหัก

รดาเป็นคนหน้าตาดี จึงมีคนมาชอบเธอหลายคน แต่คนรักของเธอมาขอเลิกเพื่อไปมีคนอื่น โดยให้เหตุผลว่าเธอเข้ากับเธอไม่ได้ในหลายๆเรื่อง ซึ่งเพื่อนของรดาต่างพูดว่ารดาเป็นคนสวย ดีพร้อม และคนรักของเธอเป็นคนเจ้าชู้

หากนักเรียนเป็นรดา นักเรียนจะอย่างไรกับคนรักของเธอ

- ก. เลิกและเปิดโอกาสให้ตนเองมีคนรักใหม่ โดยเลือกที่ไม่เจ้าชู้ เพราะหากมีคนรักใหม่ก็จะทำให้คลายความทุกข์ได้
- ข. ไม่เลิกขอโอกาสและขอเวลาปรับตัวกับคนรัก เพราะรักเขามาก หากปรับตัวใหม่ความสัมพันธ์น่าจะดีขึ้นได้
- ค. เลิกและคิดว่าดีแล้วที่เลิกกันตั้งแต่ตอนนี้ คบต่อไปคงจะมีปัญหาอีกเพราะเขามีนิสัยเจ้าชู้ ถึงแม้ว่าเราจะต้องเผชิญกับความเจ็บปวดช่วงแรกก่อน
- ง. ไม่เลิก เพราะเสียใจและโกรธที่เขามาหักอก และจะหาวิธีแก้แค้น
- จ. อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ

15. แพนคลับ

หนุ่มสาววัยรุ่นที่เป็นแฟนคลับวงดนตรีวงหนึ่ง พากันโศกเศร้าเสียใจเมื่อนักร้องนำของวงดนตรีนั้นประสบอุบัติเหตุเข้าโรงพยาบาล และมีพฤติกรรมแสดงความห่วยในในรูปแบบต่างๆ จนผู้ใหญ่หลายคนไม่ชอบใจ และหลายคนต้องว่ากล่าวตักเตือน

จากข้อความข้างต้น นักเรียนคิดเห็นอย่างไรกับเรื่องนี้

- ก. คิดว่าถ้าใครอยากทำอะไรที่ไม่เสียหายถึงคนอื่นก็ทำไปเถอะเพื่อความสบายใจ
- ข. คิดว่าถ้าพวกเขาคิดว่าทำอะไรแล้วทำให้นักร้องดีขึ้น เพื่อเป็นการให้กำลังใจกันก็ควรทำ หากการกระทำนั้นไม่ทำให้ใครเดือดร้อน
- ค. คิดว่าคนเรามีสิทธิ์ทำอะไรก็ได้ที่ต้องการทำ ถ้าเราไม่ได้ไปยุ่งเรื่องของใคร ใครก็ไม่ควรมายุ่งเรื่องของเรา
- ง. คิดว่าเป็นเรื่องไร้สาระ นักร้องไม่ใช่ญาติพี่น้องเสียหน่อย ทำไมถึงต้องห่วงใยมากมาย
- จ. อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ

16. วันหยุด

ฟ้าใสไปเที่ยวทะเลกับที่บ้าน ซึ่งครอบครัวของฟ้าใสนั่งเรือออกทะเลไปเพื่อดำน้ำดูปะการัง และปลาทะเลที่สวยงาม ขณะที่ดำน้ำ ฟ้าใสได้เจอกับปลาการ์ตูนที่ตนเองชื่นชอบมากและมีความใฝ่ฝันว่าอยากจะได้เลี้ยงไว้ที่บ้าน หากนักเรียนเป็นฟ้าใส นักเรียนจะจับปลาการ์ตูนไปเลี้ยงที่บ้านหรือไม่ เพราะเหตุใด

- ก. ไม่จับ เพราะกลัวจะนำกลับไปถึงที่บ้านปลาคงตายก่อนแล้ว เสียเวลา
- ข. ไม่จับ เพราะอาจถูกคนอื่นตำหนิได้
- ค. ไม่จับ เพราะปลาทะเลควรอาศัยอยู่ในทะเลตามธรรมชาติ
- ง. จับ เพราะจะได้ดูแลอย่างใกล้ชิด และได้ทำตามความฝัน
- จ. อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ

17. เลือกคู่

โตมเป็นนักเรียนชั้นม.6 ที่หน้าตาดี นิสัยดี เรียนเก่ง และเป็นนักกีฬาของโรงเรียน สาวๆต่างแสดงท่าทีสนใจโตมหลายคนหลายรูปแบบ โตมก็อยากจะคบเป็นแฟนสักคนเหมือนกัน แต่มีให้เลือกมากเสียจนไม่รู้จะเลือกใครดี

นักเรียนคิดว่าโตมน่าจะกำหนดคุณสมบัติของสาวที่ต้องการคบเป็นแฟนไว้ในใจก่อนอย่างไร

- ก. ต้องสวย ฐานะดี เพื่อให้คนอื่นอิจฉา
- ข. ต้องสวยและดี เพราะทำให้สบายตาและสบายใจเมื่อต้องคบหากันอยู่ด้วยกันได้นานๆ ไม่เบื่อ
- ค. ต้องเป็นคนมีนิสัยเข้ากันได้ เพราะความเข้าใจกันจะช่วยให้เกิดความอดทนเมื่ออยู่ด้วยกันไปนานๆ
- ง. ต้องสวยและเอาใจเก่ง เพราะผู้หญิงควรดูแลและเอาใจใส่ผู้ชายมากกว่าถึงจะอยู่ด้วยกันได้นาน
- จ. อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ

18. วิชานเลือก

บอยเป็นนักเรียนเรียนดี ในเทอมสุดท้ายของการเรียนชั้นม.3 เขาต้องเลือกวิชาเลือกเสรี 1 วิชา บอยตัดสินใจไม่ได้ว่าควรเลือกวิชาอะไรดี

หากนักเรียนเป็นเพื่อนของบอย จะแนะนำบอยอย่างไร

- ก. ควรเลือกวิชาที่ได้เกรดง่ายๆ จบมาจะได้เกรดสวยๆ เพราะมีผลต่อการเรียนต่อม.ปลาย
- ข. เลือกวิชาที่อยากรู้อยากเรียน ไม่ต้องสนใจเกรด ถ้ามีความใฝ่รู้ผลลัพธ์ก็จะออกมาดีเอง
- ค. เลือกวิชาที่คนเลือกมากๆ เพราะแสดงว่าวิชานั้นต้องมีอะไรดีแน่ๆ
- ง. เลือกวิชาตามคนที่ชอบ เพราะจะได้มีกำลังใจไปเรียนอยู่เสมอ
- จ. อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ

19. รถโดยสารสาธารณะ

แตงโมเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ขึ้นรถประจำทางที่มีคนแน่นมาก แต่เธอโชคดีได้ที่นั่ง ระหว่างทางมีชายสูงอายุท่าทางไม่แข็งแรงขึ้นมายืนข้างๆเธอ แตงโมรู้สึกอึดอัด อยากลุกให้ที่นั่ง แต่ก็ติดที่บ้านเธออยู่ไกลมาก

หากนักเรียนเป็นแตงโม นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. พยายามช่วยมองหาที่ว่างให้ จะได้บอกให้เขาไปนั่ง
- ข. นั่งตามปกติ เพราะเราเป็นผู้หญิงและยังเด็กกว่าอีกด้วย
- ค. ลุกขึ้นยืนให้ที่นั่ง เพราะเรายังเด็กและแข็งแรงกว่า
- ง. แกล้งหลับหรือทำเป็นว่ามองไม่เห็น จะได้ไม่ต้องรับรู้และไม่รู้สึกอึดอัดใจ
- จ. อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ

20. นักบัลเล่ต์

เมย์เรียนเต้นบัลเล่ต์ตั้งแต่เด็ก โดยแม่ดูแลให้ฝึกซ้อมทุกวันเพื่อให้เมย์ได้เป็นนักบัลเล่ต์ชื่อดัง เมย์ตั้งใจทุ่มเทฝึกซ้อมมากจนแทบจะไม่มีเวลาได้ใช้ชีวิตเหมือนเพื่อนวัยรุ่นทั่วไป ทั่วประเทศวันหนึ่ง โอกาสดีมาถึง เมย์จะต้องเข้าคัดเลือกเป็นตัวละครในการแสดงบัลเล่ต์เรื่องชื่อดังตามความใฝ่ฝันของแม่ ก่อนการคัดเลือกหนึ่งอาทิตย์เมย์ฝึกหนักจนข้อเท้าได้รับบาดเจ็บรุนแรง หมอสั่งห้ามไม่ให้ฝึกบัลเล่ต์จนกว่าจะหายเป็นปกติเพราะอาจทำให้พิการได้

จากสถานการณ์ดังกล่าว หากนักเรียนเป็นเมย์นักเรียนจะคิดหรือรู้สึกต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไร

- ก. เสียใจที่พลาดโอกาสคัดเลือก และหมดกำลังใจที่จะเป็นนักบัลเล่ต์ชื่อดัง
- ข. เสียใจที่พลาดโอกาสคัดเลือก และคิดว่าถ้าระวังตัวมากกว่านี้ คงไม่ต้องบาดเจ็บ
- ค. เสียใจที่พลาดโอกาสคัดเลือก และคิดว่าข้อเท้ามีโอกาสหายได้แค่รอเวลา
- ง. เสียใจที่พลาดโอกาสคัดเลือก และคิดว่าถ้าหายแล้ว จะมุ่งมั่นทำตามความฝันของแม่และตนเองต่อไป
- จ. อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ

21. งานเลี้ยง

โรงเรียนจัดงานฉลองวันปีใหม่นี้ วิชาได้รับเลือกให้มารับงานเวทีเพราะทำได้เก่งและถูกต้อง ในวันแสดงวิชาแต่งตัวออกจากบ้านด้วยเสื้อสายเดี่ยวและกางเกงขาสั้นมาก เพื่อมาแต่งตัวเตรียมเวทีที่โรงเรียน คุณแม่เห็นว่าวิชาแต่งตัวไม่เหมาะสมจึงบอกให้วิชาไปเปลี่ยนชุดแต่งกายใหม่

หากนักเรียนเป็นวิชา จะคิดและทำอะไรเมื่อแม่เตือนเรื่องการแต่งตัว

- ก. คิดว่าแม่หัวโบราณ แต่เชื่อว่าแม่ต้องหวังดี จึงทำตามคำแนะนำ
- ข. คิดว่าแม่หัวโบราณ แต่ถ้าไม่ทำตามคำแนะนำก็ไม่ได้ออกจากบ้าน
- ค. คิดว่าแม่หัวโบราณ แต่ถ้าไม่ทำตามคำแนะนำก็ต้องทะเลาะกัน จึงยอมเปลี่ยนชุดใหม่
- ง. คิดขอบคุณที่แม่ช่วยเตือน เพราะลืมนัด แต่งตัวตามสบายจนไม่นึกถึงกาลเทศะ จึงทำตามคำแนะนำ
- จ. อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ

22. สนามแข่ง

วันนี้แมนต้องลงแข่งแบดมินตันรอบชิงชนะเลิศของเขตกทม. โดยแมนได้ซ้อมอย่างหนักตลอดเวลาที่ผ่านมา แต่คู่แข่งคนนั้นแมนเคยพ่ายแพ้ในการแข่งขันเมื่อปีที่แล้ว ทำให้แมนมีความกดดันมาก และโค้ชของแมนก็คอยย้ำเสมอว่าต้องชนะครั้งนี้ให้ได้เพื่อทำชื่อเสียงให้กับโรงเรียน

หากนักเรียนเป็นแมน นักเรียนจะคิดหรือรู้สึกอย่างไรก่อนลงแข่งขัน

- ก. กังวลว่าจะเล่นได้ไม่ดีเหมือนที่ซ้อมไว้ แต่จะเล่นอย่างเต็มความสามารถ
- ข. คิดถึงความผิดพลาดครั้งก่อน แล้วนำมาปรับใช้เพื่อแก้ไขจุดอ่อนในการแข่งครั้งนี้
- ค. ให้กำลังใจตัวเอง และเล่นให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้
- ง. ตื่นเต้น กดดัน และกลัวว่าจะแพ้
- จ. อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ

23. รวมกลุ่ม

ถ้านักเรียนต้องทำงานกลุ่มร่วมกันกับเพื่อนที่ไม่ชอบ โดยไม่สามารถเปลี่ยนกลุ่มได้ นักเรียนจะคิดและทำอะไร

- ก. คิดว่าไม่อยากร่วมงานด้วย เพราะเพื่อนที่ไม่ชอบคงไม่ให้ความร่วมมือ ก็จะทำให้ผลงานออกมาไม่ดี คะแนนก็จะไม่ดีไปด้วย ดังนั้นจะไปอ้อนวอนอาจารย์เพื่อขอเปลี่ยนกลุ่มให้ได้
- ข. คิดว่ารวมกลุ่มได้ เพราะถึงแม้จะไม่ชอบกัน แต่เราก็ควรตั้งใจทำหน้าที่ของเราให้ดี สุดท้ายถ้าผลจะออกมาไม่ดี เราก็ได้ทำเต็มที่แล้ว ดังนั้นจึงร่วมกลุ่มตามปกติ
- ค. คิดว่าต้องทำใจ ในเมื่อเปลี่ยนกลุ่มไม่ได้ก็ต้องทำงานร่วมกันไป เพราะถ้าไปขอครูเปลี่ยนกลุ่มโดยไม่มีเหตุผล ครูคงไม่ให้เปลี่ยน
- ง. คิดว่าร่วมกลุ่มได้ เพราะต่างคนต่างมีหน้าที่ของตน เพราะฉะนั้นก็ตั้งใจทำหน้าที่ของตนให้ดี แต่ถ้าเพื่อนไม่ให้ความร่วมมือก็จะถือว่า ดังนั้นจึงร่วมกลุ่มตามปกติ
- จ. อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ

เย้! เสร็จแล้วค่ะ

-ขอบคุณนักเรียนทุกคนที่สละเวลาในการทำแบบวัดนี้นะคะ-

☐ ม.1/..... ☐ ม.2/..... ☐ ม.3/.....
☐ ชาย ☐ หญิง เลขที่.....

แบบวัดฉันกับบุคคลรอบข้าง

คำชี้แจง : ให้นักเรียนอ่านข้อความต่อไปนี้ แล้วนึกถึง **บุคคลที่ใกล้ชิดมากที่สุด** จากนั้นโปรดทำเครื่องหมาย ✓

ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ระดับคำตอบ : 1 หมายถึง ไม่จริงเลย 2 หมายถึง ไม่จริง 3 หมายถึง ค่อนข้างไม่จริง
 4 หมายถึง ค่อนข้างจริง 5 หมายถึง จริง 6 หมายถึง จริงที่สุด

ข้อความ	1	2	3	4	5	6
ผู้ปกครองของฉัน (ผู้ปกครองที่ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด)						
1. ผู้ปกครองมีความเข้าใจฉัน ทำให้ฉันมีความสุขและสบายใจ	1	2	3	4	5	6
2. ผู้ปกครองให้ความสนิทสนมเป็นกันเองกับฉัน ทำให้ฉันอยากเข้าไปปรึกษาเมื่อมีปัญหา	1	2	3	4	5	6
3. ผู้ปกครองดูแลฉันเป็นอย่างดี ทำให้ฉันรู้สึกอบอุ่นใจและปลอดภัย	1	2	3	4	5	6
4. ผู้ปกครองเป็นที่พึ่งในยามที่ฉันต้องการได้	1	2	3	4	5	6
5. ผู้ปกครองมีความรู้ความสามารถที่นำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตที่ดีได้ ทำให้ฉันปรารถนาจะมีชีวิตเช่นนี้	1	2	3	4	5	6
6. ผู้ปกครองเป็นแบบอย่างแก่ฉันในการพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น	1	2	3	4	5	6
7. ผู้ปกครองตระหนักถึงความ ถูก-ผิด ดี-ชั่ว ควร-ไม่ควร และบุญ-บาป ทำให้ฉันคิดและปฏิบัติตาม	1	2	3	4	5	6
8. ผู้ปกครองให้คำปรึกษาที่ดีแก่ฉัน ในยามที่ฉันต้องการได้	1	2	3	4	5	6
9. เมื่อเกิดเรื่องราวต่างๆขึ้นกับฉัน ผู้ปกครองพร้อมจะรับฟังและให้คำปรึกษาฉันเสมอ	1	2	3	4	5	6
10. ผู้ปกครองไม่พอใจหากมีใครตำหนิหรือต่อว่า แต่จะขบใจหากใครสรรเสริญ ชื่นชม	1	2	3	4	5	6
11. เมื่อฉันทำผิด ผู้ปกครองดูตำหนิว่ากล่าวฉันโดยใช้ถ้อยคำที่ไม่น่ารักฟัง และไม่มีเหตุผล	1	2	3	4	5	6
12. ผู้ปกครองอบรมสั่งสอนในเรื่องต่างๆให้ฉันเข้าใจได้ง่าย	1	2	3	4	5	6
13. ผู้ปกครองไม่ชักนำให้ฉันทำเรื่องเสื่อมเสีย	1	2	3	4	5	6
14. ผู้ปกครองส่งเสริมให้ฉันทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม	1	2	3	4	5	6
15. ผู้ปกครองอธิบายในเรื่องต่างๆให้ฉันเข้าใจได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง	1	2	3	4	5	6
ครูของฉัน (ครูที่นักเรียนใกล้ชิดมากที่สุด)						
1. ครูของฉันมีความรักและเอาใจใส่ต่อลูกศิษย์ ทำให้ฉันรู้สึกปลอดภัยและอบอุ่นใจ	1	2	3	4	5	6
2. ครูมีความเข้าใจฉัน ทำให้ฉันอยากเข้าไปปรึกษาเมื่อมีปัญหา	1	2	3	4	5	6
3. ครูของฉันเป็นที่พึ่งในยามที่ฉันต้องการได้	1	2	3	4	5	6
4. เวลาที่ฉันเข้าไปปรึกษาครู ครูพร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาหรือข้อซักถามของฉัน	1	2	3	4	5	6
5. ครูมีความรอบรู้ทางวิชาการ ทำให้ฉันอยากเก่งเหมือนครู	1	2	3	4	5	6
6. ครูของฉันเป็นต้นแบบที่ตระหนักถึงความถูก-ผิด ดี-ชั่ว ควร-ไม่ควร และบุญ-บาป	1	2	3	4	5	6
7. ฉันเกิดกำลังใจ และอยากตั้งใจเรียนเพราะมีครูเป็นแบบอย่างในการตั้งใจทำงาน	1	2	3	4	5	6
8. ครูของฉันตักเตือนหรือชี้แจงเรื่องต่างๆด้วยเหตุผลน่ารักฟังให้ฉันเข้าใจได้ดี	1	2	3	4	5	6
9. ครูของฉันสามารถสอนบทเรียนยากๆให้ฉันเข้าใจได้ง่าย	1	2	3	4	5	6
10. ฉันสามารถนำคำสอนจากครูไปปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาการเรียนได้	1	2	3	4	5	6
11. ครูของฉันคอยห่วงใยดูแลลูกศิษย์ไม่ให้ทำเรื่องเสื่อมเสีย	1	2	3	4	5	6
12. เมื่อมีกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ในโรงเรียน ครูสนับสนุนหรือชักชวนให้ฉันเข้าร่วม	1	2	3	4	5	6

ข้อความ	1	2	3	4	5	6
13. ครูของฉันรับฟังทั้งคำตำหนิ คำชื่นชมจากลูกศิษย์อย่างรู้เท่าทันและวางใจเป็นกลาง	1	2	3	4	5	6
14. เมื่อฉันทำผิดพลาด ครูจะให้กำลังใจฉัน	1	2	3	4	5	6
15. ครูของฉันอธิบายในเรื่องต่างๆให้ฉันเข้าใจได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง	1	2	3	4	5	6
เพื่อนสนิทที่สุดของฉัน (เพื่อนสนิทที่สุดของนักเรียน)						
1. เพื่อนทำให้ฉันมีความสุข และเบิกบานใจเมื่อได้พูดคุยหรือใกล้ชิด	1	2	3	4	5	6
2. เพื่อนของฉันมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง ทำให้ฉันวางใจในการทำงานร่วมกัน	1	2	3	4	5	6
3. เพื่อนรู้ว่าอะไรถูก-ผิด ดี-ไม่ดี หรือ ควร-ไม่ควร ทำให้ฉันรู้สึกปลอดภัย ไว้ใจได้	1	2	3	4	5	6
4. เพื่อนของฉันเป็นนักเรียนที่ดี ทำให้ฉันรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้	1	2	3	4	5	6
5. เพื่อนเป็นแบบอย่างแก่ฉันในการพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น	1	2	3	4	5	6
6. เพื่อนเป็นแบบอย่างแก่ฉันในการเป็นนักเรียนที่ดีและมีคุณธรรม	1	2	3	4	5	6
7. เพื่อนมีความรอบรู้ ทำให้ฉันอยากเก่งเหมือนเพื่อน	1	2	3	4	5	6
8. เมื่อฉันทำบางอย่างไม่ถูกใจเพื่อน เพื่อนจะมีวิธีการพูดกับฉันอย่างนอบน้อม	1	2	3	4	5	6
9. เมื่อฉันท้อแท้ ผิดหวัง เพื่อนจะพูดให้กำลังใจ ชี้นำแนวทาง จนฉันมีแรงสู้ต่อไป	1	2	3	4	5	6
10. เมื่อฉันต้องการคำปรึกษา เพื่อนจะอยู่เคียงข้าง พร้อมเป็นที่ปรึกษาให้ฉัน	1	2	3	4	5	6
11. เพื่อนอธิบายเพิ่มเติมวิชาที่ตนถนัดให้ฉันเข้าใจได้ง่ายและลึกซึ้งขึ้น	1	2	3	4	5	6
12. ฉันสามารถนำความรู้ที่เพื่อนอธิบายให้ฟังมาปรับใช้ได้จริง	1	2	3	4	5	6
13. เพื่อนรู้เท่าทัน และอดทนรับฟังได้ทั้งคำชื่นชม และคำตำหนิจากผู้อื่นอย่างวางใจเป็นกลาง	1	2	3	4	5	6
14. เพื่อนชักชวนฉันให้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาโรงเรียน หรือกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม	1	2	3	4	5	6
15. เพื่อนเข้าใจฉัน ทำให้ฉันอยากเข้าไปปรึกษาเมื่อมีปัญหา	1	2	3	4	5	6
สื่อในชีวิตประจำวันของฉัน (อินเทอร์เน็ต หรือโทรทัศน์ที่นักเรียนใช้บ่อยที่สุด)						
1. เนื้อหาในสื่อทำให้ฉันรู้สึกตึงเครียด	1	2	3	4	5	6
2. ฉันรู้สึกผ่อนคลาย และสบายใจเมื่อได้ใช้สื่อ	1	2	3	4	5	6
3. เนื้อหาจากสื่อที่ฉันใช้ ทำให้ฉันรู้สึกอุ่นใจ มีที่พึ่ง	1	2	3	4	5	6
4. ฉันรู้สึกไม่ปลอดภัยในการให้หรือรับข้อมูลจากสื่อที่ฉันใช้	1	2	3	4	5	6
5. บุคคลในสื่อสามารถให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตของฉันได้	1	2	3	4	5	6
6. บุคคลในสื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่นักเรียนในการทำมาหากิน	1	2	3	4	5	6
7. สื่อนำเสนอเรื่องต่างๆในสังคมให้ผู้ชมเข้าใจอย่างมีเหตุผล โดยใช้ภาษาที่สุภาพเหมาะสม	1	2	3	4	5	6
8. สื่อนำเสนอเรื่องราวของคนที่มีชีวิต ซึ่งสามารถชักนำให้ฉันเกิดกำลังใจในการต่อสู้กับปัญหาต่างๆได้	1	2	3	4	5	6
9. บุคคลในสื่อแสดงความไม่พอใจหากมีใครตำหนิ หรือต่อต้าน	1	2	3	4	5	6
10. สื่อมีวิธีการนำเสนอความรู้ที่หลากหลายสามารถอธิบายให้ฉันเข้าใจได้ง่าย และนำไปใช้ได้	1	2	3	4	5	6
11. สื่อไม่เปิดโอกาส หรือมีช่องทางให้ผู้ชมได้แสดงความคิดเห็น หรือซักถามข้อสงสัยใดๆ	1	2	3	4	5	6
12. บุคคลในสื่อแสดงพฤติกรรมที่ชักนำให้ฉันสร้างความเสียหายหรือเสื่อมเสียแก่สังคม เช่น ทำผิดกฎจราจร ลักขโมย เป็นต้น	1	2	3	4	5	6
13. บุคคลในสื่อมักชักชวนผู้ชมให้ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ และเป็นสุขต่อสังคม	1	2	3	4	5	6

ภาคผนวก ง
การให้คะแนนแบบวัดการคิด

1. สัตว์สัตว์เลี้ยง (การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย)

วันเกิดของต้นไม้นี้ ต้นขอให้แม่ซื้อปลาทองให้ แต่แม่ไม่ยอมเพราะคิดว่าต้นยังไม่มีควมรับผิดชอบมากพอ เพราะการเลี้ยงสัตว์ต้องดูแลและเอาใจใส่เป็นอย่างมาก ต้นอ่อนนอนแม่และให้สัญญาว่าจะมีความรับผิดชอบและเลี้ยงดูปลาทองเป็นอย่างดี แม่จึงยอมใจอ่อน ซื้อปลาทองให้ต้นเลี้ยง ในช่วง 6 เดือนแรกต้นดูแลปลาทองของเขาย่างดี ทั้งให้อาหาร ทำความสะอาดและเปลี่ยนน้ำในตู้ปลาอย่างสม่ำเสมอ แต่ต่อมาต้นเริ่มไม่ค่อยใส่ใจปลาของเขา น้ำในตู้ปลาก็เน่าเสีย จึงทำให้ปลาทองของเขาป่วยและตายในที่สุด เมื่อแม่ของต้นรู้ ก็โกรธต้นมากและจะไม่ให้เลี้ยงสัตว์ทุกชนิดอีกต่อไป

จากสถานการณ์ในข้อคำถามข้างต้น นักเรียนคิดว่าสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้ปลาตาย คืออะไร

- ก. น้ำในตู้เน่าเสีย (1 คะแนน)
- ข. แม่ไม่ช่วยต้นดูแลปลา (0 คะแนน)
- ค. ปลาทองที่ซื้อมาไม่แข็งแรงอยู่แล้ว (0 คะแนน)
- ง. ต้นไม่มีความรับผิดชอบ (2 คะแนน)
- จ. อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ

2. สอบตก (การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย)

วันหยุดสุดสัปดาห์นี้ เมษาตั้งใจว่าจะอ่านหนังสือเพื่อเตรียมตัวสอบกลางภาคในวันจันทร์ของสัปดาห์หน้า แต่ในเย็นวันศุกร์ พ่อแม่ของเมษาบอกว่าวันหยุดสุดสัปดาห์นี้ต้องไปเยี่ยมคุณยายซึ่งกำลังป่วยที่ต่างจังหวัด เมื่อไปถึงบ้านของคุณยายเมษาได้พบปะกับญาติและลูกพี่ลูกน้อง จึงได้เล่นกันอย่างสนุกสนาน ทำให้เมษาไม่ได้อ่านหนังสือเพื่อเตรียมสอบเลย เมื่อถึงวันจันทร์ ก่อนเข้าห้องสอบเพื่อน ๆ ก็ชวนกันร้องเพลง เมื่อถึงเวลาสอบจริงจึงมีแต่เสียงเพลงอยู่ในหัวของเมษา ทำให้เมษาไม่มีสมาธิในการสอบ เมื่อประกาศผลสอบจึงพบว่าเมษาสอบกลางภาคไม่ผ่าน

จากสถานการณ์ดังกล่าว นักเรียนคิดว่าสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้เมษาสอบกลางภาคไม่ผ่าน คืออะไร

- ก. คุณยายไม่สบาย (0 คะแนน)
- ข. ลูกพี่ลูกน้องชวนเล่น (1 คะแนน)
- ค. เพื่อนร้องเพลงก่อนเข้าสอบ (1 คะแนน)
- ง. ไม่ได้อ่านหนังสือเตรียมสอบ (2 คะแนน)
- จ. อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ

3. งานกลุ่ม (การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย)

ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มทำรายงาน โดยมีหัวข้อให้เลือก 10 หัวข้อ และมีกำหนดส่งในอีก 3 สัปดาห์ข้างหน้า เมื่อซีรวมกลุ่มได้ก็รีบเลือกหัวข้อที่ตนเองสนใจ โดยไม่ได้ถามความคิดเห็นของเพื่อนในกลุ่ม อีกทั้งยังจัดการแบ่งหัวข้อให้เพื่อนแต่ละคนโดยไม่สนใจความคิดเห็นของเพื่อนอีกเช่นกัน และนัดให้เพื่อนเอางานมาส่งตนเองในอีก 2 สัปดาห์ข้างหน้าเพื่อนำไปจัดรูปเล่ม แต่เมื่อถึงกำหนดปรากฏว่ามีเพียงซีและเพื่อนอีก 1 คนที่นำงานมาส่ง อีก 3 คนที่เหลือไม่มีงานมาส่ง โดยให้เหตุผลว่าเป็นงานที่ยากสำหรับพวกเขา ซีรู้สึกโกรธมาก และเมื่อถึงวันส่งรายงานให้ครูครูกลุ่มของซีจึงไม่มีรายงานส่ง

จากสถานการณ์ข้างต้น นักเรียนคิดว่าข้อใดเป็นสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้กลุ่มของซีไม่มีงานส่ง

- ก. เพื่อนของซีไม่มีความรับผิดชอบ (1 คะแนน)
- ข. ซีโกรธ (0 คะแนน)
- ค. ซีไม่ฟังความคิดเห็นของเพื่อน ก่อนตัดสินใจเลือกหัวข้อและแบ่งงานให้เพื่อนทำ (2 คะแนน)

- ง. มีเวลาจำกัดและรายงานที่คุณครูมอบหมายยากเกินไป (0 คะแนน)
- จ. อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ

4. หักสืบ (การคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ)

น้ำฝน น้ำฟ้า น้ำตาล และน้ำหอมเป็นเพื่อนสนิทกันตั้งแต่เด็ก ทั้ง 4 คน อยู่ในหมู่บ้านเดียวกันและมีบ้านเรียงกัน วันหนึ่งครอบครัวของลูกหมุยย้ายเข้ามาในหมู่บ้านนี้ ลูกหมุยอยากเป็นเพื่อนกับทั้ง 4 คน แต่ลูกหมุยมีเพียงข้อมูล 9 ข้อ ดังนี้

1. บ้านสีชมพูเป็นบ้านหลังแรก
 2. บ้านของน้ำฟ้าอยู่ระหว่างบ้านสีชมพูกับบ้านสีเขียว
 3. คนที่อยู่บ้านสีเขียวเลี้ยงแมวเปอร์เซีย
 4. น้ำตาลเลี้ยงสุนัขชื่อว่า
 5. บ้านสีชมพูอยู่ติดกับบ้านสีขาว
 6. น้ำฝนมีบ้านสีครีม
 7. บ้านที่เลี้ยงแมวอยู่ระหว่างบ้านที่เลี้ยงนกแก้วกับบ้านที่เลี้ยงหนูแฮมเตอร์
 8. บ้านของคนเลี้ยงสุนัขชื่อว่าอยู่ติดกับบ้านของน้ำฟ้า
 9. บ้านของน้ำตาลอยู่ห่างจากบ้านที่เลี้ยงหนูแฮมเตอร์ไป 3 หลัง
- จากข้อมูลข้างต้น ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1) ใครเลี้ยงแมวเปอร์เซีย

ก. น้ำฝน	(0 คะแนน)	ค. น้ำฟ้า	(0 คะแนน)
ข. น้ำตาล	(0 คะแนน)	ง. น้ำหอม	(1 คะแนน)

2) บ้านของน้ำฟ้ามีสีอะไร

ก. สีชมพู	(0 คะแนน)	ค. สีเขียว	(0 คะแนน)
ข. สีขาว	(1 คะแนน)	ง. สีครีม	(0 คะแนน)

5. เรียงลำดับ (การคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ)

ฝน จำ อุ่ม พริม และปอย เป็นนักเรียน 5 คน ฝนเตี้ยกว่าจำแต่สูงกว่าปอย อุ่มสูงที่สุด พริมเตี้ยกว่าจำแต่สูงกว่าฝนเล็กน้อย

จากข้อความข้างต้น ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

5.1 ใครเตี้ยที่สุด

ก. ฝน	(0 คะแนน)	ข. จำ	(0 คะแนน)	ค. อุ่ม	(0 คะแนน)
ง. พริม	(0 คะแนน)	จ. ปอย	(1 คะแนน)		

5.2 ถ้าเรียงลำดับตามความสูง ใครสูงอยู่ลำดับกลาง

ก. ฝน	(0 คะแนน)	ข. จำ	(0 คะแนน)	ค. อุ่ม	(0 คะแนน)
ง. พริม	(1 คะแนน)	จ. ปอย	(0 คะแนน)		

6. ผลการเรียนรู้ (การคิดแบบสามัญลักษณ์)

มายเก่งวิชาภาษาอังกฤษมากและได้เกรดสี่วิชานี้มาตลอด ตรงข้ามกับภูมิที่ไม่ค่อยเก่งวิชานี้ และภูมิก็ชอบบ่นกับมายเสมอว่า “เรียนภาษาอังกฤษไม่รู้เรื่องเลย กลัวสอบไม่ผ่านจัง” มายจึงอาสาช่วยติววิชาภาษาอังกฤษให้ภูมิจนภูมิเข้าใจ สามารถทำโจทย์ต่างๆ ได้ดีขึ้น และมั่นใจว่าจะต้องสอบได้คะแนนดีแน่ๆ เมื่อผลการเรียนออก มายตกใจมากที่ตนไม่ได้เกรดสี่วิชาภาษาอังกฤษ ในขณะที่ภูมิได้เกรดสี่

หากนักเรียนเป็นมาย นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรกับภูมิ เพราะเหตุใดจึงรู้สึกเช่นนั้น

- ก. ขังใจ ว่าทำไมภูมิถึงได้คะแนนเยอะกว่า ทั้ง ๆ ที่เราติวให้ (0 คะแนน)
- ข. โกรธ ที่ภูมิบอกว่าไม่เก่ง แต่กลับได้คะแนนดีกว่า (0 คะแนน)
- ค. ไม่เป็นไร เพื่อนอาจจะไปขยันมากกว่าเดิม นอกเหนือจากที่เราติวให้ ครั้นนี้เราทำดีที่สุดแล้ว (2 คะแนน)
- ง. ไม่เป็นไร เพื่อนได้คะแนนดีกว่าก็ได้ไป แต่ครั้งหน้าไม่ติวให้แล้ว (1 คะแนน)
- จ. อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ

7. กระเป๋าใบใหม่ (การคิดแบบสามัญลักษณ์)

เกรซเพิ่งซื้อกระเป๋าใบใหม่มาใบหนึ่ง ซึ่งเกรซดูแลรักษากระเป๋าใบนี้เป็นอย่างดี วันหนึ่งพี่สาวของเกรซขอยืมกระเป๋าใบนี้ไปใช้ ทั้งที่พี่สาวพยายามดูแลรักษากระเป๋าอย่างดี แต่ก็ยังเกิดอุบัติเหตุจนทำให้กระเป๋าของเกรซเปื้อน

หากนักเรียนเป็นเกรซ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรต่อพี่สาว เพราะเหตุใด

- ก. โกรธ เพราะเป็นของรักของหวงของตน (0 คะแนน)
- ข. ไม่แน่ใจว่าจะรู้สึกอย่างไร ถ้าซักออกก็ไม่โกรธ แต่ถ้าซักไม่ออกจะโกรธ (1 คะแนน)
- ค. ไม่โกรธ แต่จะไม่ให้ยืมอะไรอีกแล้ว เพราะเดี๋ยวทำเสียหายอีก (0 คะแนน)
- ง. ไม่โกรธ เพราะยังงัยกระเป๋าก็ต้องเปื้อนหรือเก่าลงอยู่ดี (2 คะแนน)
- จ. อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ

8. วิชาเรียนตอนบ่าย (การคิดแบบอริยสัจ)

บันบันนอนตึกมากเพราะอยากดูรายการโปรดตอนกลางวัน จึงทำให้เมื่อเข้าเรียนในตอนบ่ายมักจะง่วงนอนและเผลอหลับไปในคาบเรียนเสมอ

จากสถานการณ์ดังกล่าว นักเรียนคิดว่าปัญหาและสาเหตุคืออะไร และนักเรียนคิดว่าจะแก้ปัญหาได้อย่างไร

- ก. ปัญหาและสาเหตุ คือ ง่วงนอนตอนบ่ายเพราะนอนตึก (1 คะแนน)
วิธีแก้ปัญหา คือ ซักกาแฟหรือเครื่องดื่มที่มีคาเฟอีน เพื่อให้ร่างกายตื่นตัว
- ข. ปัญหาและสาเหตุ คือ นอนตึกเพราะดูทีวี (0 คะแนน)
วิธีแก้ปัญหา คือ ซักกาแฟหรือเครื่องดื่มที่มีคาเฟอีน เพื่อให้ร่างกายตื่นตัว
- ค. ปัญหาและสาเหตุ คือ ง่วงนอนตอนบ่ายเพราะนอนตึก (2 คะแนน)
วิธีแก้ปัญหา คือ เข้านอนแต่หัวค่ำแล้วดูรายการย้อนหลังในวันหยุดแทน
- ง. ปัญหาและสาเหตุ คือ นอนตึกเพราะดูทีวี (0 คะแนน)
วิธีแก้ปัญหา คือ รีบกินข้าวกลางวัน แล้วมางีบหลับก่อนถึงชั่วโมงเรียน
- จ. อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ

9. กวดวิชา (การคิดแบบอริยสัจ)

ส้มโออยากสอบเข้าม.4 ในโรงเรียนที่มีชื่อเสียงให้ได้ แต่ส้มโอก็มีความกังวล เพราะมีบางวิชาที่ส้มโอไม่ถนัด และกลัวว่าจะแข่งขันสู้กับคนอื่นไม่ได้ แต่ครอบครัวของส้มโอไม่มีเงินให้ไปเรียนกวดวิชาเหมือนเพื่อน ๆ

นักเรียนคิดว่า ปัญหาของส้มโอคืออะไร และควรแก้ปัญหาอย่างไร

ก.	ปัญหาและสาเหตุ คือ	ความกังวลว่าจะเข้าม.4 โรงเรียนดังไม่ได้ เพราะมีวิชาที่ไม่ถนัด และกลัวว่าจะแข่งขันสู้กับคนอื่นไม่ได้	(2 คะแนน)
	วิธีแก้ปัญหา คือ	ทบทวนอ่านหนังสือด้วยตนเอง ในส่วนที่ไม่เข้าใจก็ขอคำแนะนำ จากรุ่นพี่หรืออาจารย์	
ข.	ปัญหาและสาเหตุ คือ	ความกังวลว่าจะเข้าม.4 โรงเรียนดังไม่ได้ เพราะมีวิชาที่ไม่ถนัด และกลัวว่าจะแข่งขันสู้กับคนอื่นไม่ได้	(1 คะแนน)
	วิธีแก้ปัญหา คือ	อ้อนวอนพ่อแม่ให้ไปยืมเงินผู้อื่น เพื่อจะได้เรียนกวดวิชาเหมือนเพื่อน	
ค.	ปัญหาและสาเหตุ คือ	ไม่มีเงินเรียนกวดวิชา เพราะที่บ้านไม่มีเงิน	(0 คะแนน)
	วิธีแก้ปัญหา คือ	ทำงานพิเศษหลังเลิกเรียน เพื่อเก็บเงินเรียนกวดวิชาด้วยตนเอง	
ง.	ปัญหาและสาเหตุ คือ	ไม่มีเงินเรียนกวดวิชา เพราะที่บ้านไม่มีเงิน	(0 คะแนน)
	วิธีแก้ปัญหา คือ	อ้อนวอนพ่อแม่ให้ไปยืมเงินผู้อื่น เพื่อจะได้เรียนกวดวิชาเหมือนเพื่อน	
จ.	อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ		

10. บ้านเช่า (การคิดแบบอริยสัจ)

ครอบครัวของนักเรียนเปิดบ้านไว้ให้เช่า โดยเป็นบ้านหลังติดกันกับบ้านของนักเรียนเอง ซึ่งบ้านของนักเรียนเลี้ยงสุนัขไว้ตัวหนึ่ง เพื่อป้องกันขโมย เมื่อมีคนเดินผ่านมันจะชอบเห่าอยู่เสมอ รวมถึงตอนกลางคืนด้วย จนทำให้ผู้เช่าบ้านเกิดความรำคาญ จนมาต่อว่านักเรียนที่บ้าน

จากสถานการณ์ดังกล่าว นักเรียนคิดว่าปัญหาคืออะไร และนักเรียนมีวิธีแก้ปัญหาอย่างไร

ก.	ปัญหาและสาเหตุ คือ	ผู้เช่าบ้านเกิดความรำคาญและต่อว่านักเรียน เพราะสุนัขเห่าเสียงดัง	
	วิธีแก้ปัญหา คือ	เอาสุนัขไปปล่อยที่วัด	(1 คะแนน)
ข.	ปัญหาและสาเหตุ คือ	ผู้เช่าบ้านเกิดความรำคาญและต่อว่านักเรียน เพราะสุนัขเห่าเสียงดัง	
	วิธีแก้ปัญหา คือ	ทำความเข้าใจกับคนข้างบ้านและพาสุนัขเข้าไปอยู่ในตัวบ้าน ตอนกลางคืน	(2 คะแนน)
ค.	ปัญหาและสาเหตุ คือ	สุนัขเห่าเสียงดัง เพราะเห็นคนเดินผ่าน	
	วิธีแก้ปัญหา คือ	ใช้ตะกร้อครอบปากสุนัขตอนกลางคืน	(0 คะแนน)
ง.	ปัญหาและสาเหตุ คือ	ผู้เช่าบ้านเกิดความรำคาญและต่อว่านักเรียน เพราะสุนัขเห่าเสียงดัง	
	วิธีแก้ปัญหา คือ	เปลี่ยนคนเช่าบ้าน	(1 คะแนน)
จ.	อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ		

11. โรคอ้วน (การคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์)

มะนาวป่วยเป็นโรคอ้วน คุณหมอบอกให้มะนาวลดน้ำหนักด้วยการออกกำลังกายและควบคุมอาหารที่มีไขมันเป็นส่วนประกอบ เพื่อให้มีสุขภาพแข็งแรงมากขึ้น มะนาวอยากให้น้ำหนักลดลงเร็วๆ จึงไปซื้ออาหารเสริมลดน้ำหนักที่โฆษณาขายในอินเทอร์เน็ตแทนการออกกำลังกาย

นักเรียนคิดเห็นอย่างไรกับการลดน้ำหนักของมะนาว เพราะเหตุใดจึงคิดเช่นนั้น

- ก. เห็นด้วย เพราะถ้าอาหารเสริมที่มะนาวเลือก ตอบสนองกับร่างกายของมะนาวได้ดีก็จะทำให้มะนาว ผอมลงได้เร็ว และมีสุขภาพดี (0 คะแนน)
- ข. เห็นด้วย เพราะอาหารเสริมลดน้ำหนักไม่ใช่ยาลดน้ำหนัก ไม่น่ามีอันตรายต่อร่างกาย หากเลือกกินก็จะได้ไม่ต้องเสียเวลาออกกำลังกาย และควบคุมอาหาร (0 คะแนน)
- ค. ไม่เห็นด้วย เพราะการลดน้ำหนักไม่ควรกินอาหารเสริมลดน้ำหนักอย่างเดียว ควรออกกำลังกายและ ควบคุมอาหารควบคู่กันไปด้วย เพื่อให้ได้ผลได้อย่างชัดเจน (1 คะแนน)
- ง. ไม่เห็นด้วย เพราะการทานอาหารเสริมไม่ใช่วิธีลดน้ำหนักที่ยั่งยืน และอาจทำให้น้ำหนักเพิ่มขึ้น เมื่อหยุดทาน การลดน้ำหนักที่ถูกต้องควรออกกำลังกายควบคู่ไปกับการคุมอาหาร (2 คะแนน)
- จ. อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ

12. ทำบุญให้ทาน (การคิดแบบบรรณธรรมสัมพันธ์)

ครอบครัวของนะโมนับถือและเคร่งครัดในการปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะ เรื่องการทำบุญให้ทานต่างๆ เมื่อมีคนมาขอให้ช่วยทำบุญ ขอบริจาค นะโมจะทำด้วยความเต็มใจเสมอ โดยในแต่ละครั้งนะโมจะทำบุญหรือบริจาคเงินจำนวนมาก เพราะเชื่อว่ายิ่งบริจาคเงินมากเท่าไรยิ่งได้บุญมากเท่านั้น แม้ว่าบางครั้งนะโมจะไม่มีเงิน ก็หยิบยืมเงินเพื่อนมาทำบุญก่อน และทุกครั้งที่ทำบุญนะโมจะพนมมือขอพรให้บุญกุศลที่ได้จากการทำบุญ ส่งผลให้ตนเอง และครอบครัวพบแต่ความสุขความเจริญรุ่งเรือง

นักเรียนคิดเห็นอย่างไรกับการทำบุญของนะโมที่ ทำบุญหรือบริจาคเงินจำนวนมาก และหยิบยืมเงินเพื่อนมาทำบุญก่อน เพราะเหตุใดจึงคิดเช่นนั้น

- ก. เห็นด้วย เพราะการทำบุญเยอะจะทำให้ชีวิตเขาดีขึ้นได้ตามที่เขาขอพรไว้ ดังนั้นการยืมเงินเพื่อน มาทำบุญก่อน ก็เป็นสิ่งที่ทำได้ (0 คะแนน)
- ข. เห็นด้วย เพราะถ้ามีโอกาสได้ทำบุญก็ควรรับทำ เพราะเป็นสิ่งที่ดี ทำให้เรามีความสุข ดังนั้น การยืมเงินเพื่อนมาทำบุญก่อนก็เป็นสิ่งที่ทำได้ ตราบเท่าที่เรายังสามารถหาเงินมาคืนได้ในภายหลัง (1 คะแนน)
- ค. ไม่เห็นด้วย เพราะการทำบุญอยู่ที่เจตนาไม่ใช่ตัวเงิน ไม่จำเป็นต้องทำบุญมากเกินไปกำลังตัวเอง จึงไม่ควรยืมเงินเพื่อน จะได้ไม่เดือดร้อนตนเองและผู้อื่น (2 คะแนน)
- ง. ไม่เห็นด้วย เพราะการทำบุญควรทำด้วยเงินของตนเอง การหยิบยืมเงินเพื่อน บุญก็จะไปตกอยู่กับเพื่อน (0 คะแนน)
- จ. อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ

13. ลดค่าใช้จ่าย (การคิดแบบบรรณธรรมสัมพันธ์)

หากที่บ้านของนักเรียนกำลังประสบปัญหาเรื่องการเงิน ทุกคนในบ้านต้องช่วยกันประหยัดมากขึ้น นักเรียนคิดว่าข้อใดเป็นวิธีประหยัดที่เหมาะสมกับนักเรียนมากที่สุด

- ก. ลดการรับประทานอาหารให้เหลือเพียงวันละ 2 มื้อ เพื่อจะได้เหลือเงินไปใช้จ่ายของส่วนตัว โดยไม่ต้องขอจากพ่อแม่เพิ่ม (0 คะแนน)
- ข. แจ้งเพื่อนในห้องเรียนให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเอง และขอยกเว้นการเก็บเงินห้องที่ต้องจ่ายรายสัปดาห์ (0 คะแนน)

- ค. ลดการซื้ออุปกรณ์การเรียนต่างๆ เช่น สมุด ปากกา ดินสอ โดยใช้เท่าที่มีหรือขอยืมเพื่อนใช้ไปก่อน (1 คะแนน)
- ง. จดบันทึกค่าใช้จ่ายของตนเอง เพื่อดูว่าใช้เงินกับอะไรไปบ้าง แล้วลดการใช้จ่ายในสิ่งที่ฟุ่มเฟือยลง (2 คะแนน)
- จ. อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ

14. ออกหัก (การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก)

รดาเป็นคนหน้าตาดี จึงมีคนมาชอบเธอหลายคน แต่คนรักของเธอมาขอเลิกเพื่อไปมีคนอื่น โดยให้เหตุผลว่าเขาเข้ากับเธอไม่ได้ในหลายๆเรื่อง ซึ่งเพื่อนของรดาต่างพูดว่ารดาเป็นคนสวย ดีพร้อม และคนรักของเธอเป็นคนเจ้าชู้

หากนักเรียนเป็นรดา นักเรียนจะอย่างไรกับคนรักของเธอ

- ก. เลิกและเปิดโอกาสให้ตนเองมีคนรักใหม่ โดยเลือกที่ไม่เจ้าชู้ เพราะหากมีคนรักใหม่ก็จะทำให้คลายความทุกข์ได้ (2 คะแนน)
- ข. ไม่เลิกขอโอกาสและขอเวลาปรับตัวกับคนรัก เพราะรักเขามาก หากปรับตัวใหม่ความสัมพันธ์น่าจะดีขึ้นได้ (1 คะแนน)
- ค. เลิกและคิดว่าดีแล้วที่เลิกกันตั้งแต่ตอนนี้ คบต่อไปคงจะมีปัญหาอีกเพราะเขามีนิสัยเจ้าชู้ ถึงแม้ว่าเราจะต้องเผชิญกับความเจ็บปวดช่วงแรกก่อน (2 คะแนน)
- ง. ไม่เลิก เพราะเสียใจและโกรธที่เขามาหักอก และจะหาวิธีแก้แค้น (0 คะแนน)
- จ. อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ

15. แพนคลับ (การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก)

หนุ่มสาววัยรุ่นที่เป็นแฟนคลับวงดนตรีวงหนึ่ง พากันโศกเศร้าเสียใจเมื่อนักร้องนำของวงดนตรีนั้นประสบอุบัติเหตุเข้าโรงพยาบาล และมีพฤติกรรมแสดงความห่วยในในรูปแบบต่างๆ จนผู้ใหญ่หลายคนไม่ชอบใจ และหลายคนต้องว่ากล่าวตักเตือน

จากข้อความข้างต้น นักเรียนคิดเห็นอย่างไรกับเรื่องนี้

- ก. คิดว่าถ้าใครอยากทำอะไรที่ไม่เสียหายถึงคนอื่นก็ทำไปเถอะเพื่อความสบายใจ (1 คะแนน)
- ข. คิดว่าถ้าพวกเขาคิดว่าทำอะไรแล้วทำให้นักร้องดีขึ้น เพื่อเป็นการให้กำลังใจกันก็ควรทำ หากการกระทำนั้นไม่ทำให้ใครเดือดร้อน (2 คะแนน)
- ค. คิดว่าคนเรามีสิทธิ์ทำอะไรก็ได้ที่ต้องการทำ ถ้าเราไม่ได้ไปยุ่งเรื่องของใคร ใครก็ไม่ควรมายุ่งเรื่องของเร (0 คะแนน)
- ง. คิดว่าเป็นเรื่องไร้สาระ นักร้องไม่ใช่ญาติพี่น้องเสียหน่อย ทำไม่ถึงต้องห่วงใยมากมาย (0 คะแนน)
- จ. อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ

16. วันหยุด (การคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม)

ฟ้าใสไปเที่ยวทะเลกับที่บ้าน ซึ่งครอบครัวของฟ้าใสนั่งเรือออกทะเลไปเพื่อดำน้ำดูปะการัง และปลาทะเลที่สวยงาม ขณะที่ดำน้ำ ฟ้าใสได้เจอกับปลาการ์ตูนที่ตนเองชื่นชอบมากและมีความใฝ่ฝันว่าอยากจะได้เลี้ยงไว้ที่บ้าน หากนักเรียนเป็นฟ้าใส นักเรียนจะจับปลาการ์ตูนไปเลี้ยงที่บ้านหรือไม่ เพราะเหตุใด

- ก. ไม่จับ เพราะกลัวจะนำกลับไปเลี้ยงที่บ้านปลากัดตายก่อนแล้ว เสียเวลา (1 คะแนน)
- ข. ไม่จับ เพราะอาจถูกคนอื่นตำหนิได้ (0 คะแนน)
- ค. ไม่จับ เพราะปลาทะเลควรอาศัยอยู่ในทะเลตามธรรมชาติ (2 คะแนน)
- ง. จับ เพราะจะได้ดูและอย่างใกล้ชิด และได้ทำตามความฝัน (0 คะแนน)
- จ. อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ

17. เลือกลุ่ม (การคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม)

โตมเป็นนักเรียนชั้นม.6 ที่หน้าตาดี นิสัยดี เรียนเก่ง และเป็นนักกีฬาของโรงเรียน สาวๆต่างแสดงท่าทีสนใจโตมหลายคนหลายรูปแบบ โตมก็อยากจะเป็นแฟนสักคนเหมือนกัน แต่มีให้เลือกมากเกินไปจนไม่รู้จะเลือกใครดี

- นักเรียนคิดว่าโตมน่าจะกำหนดคุณสมบัติของสาวที่ต้องการคบเป็นแฟนไว้ในใจก่อนอย่างไร
- ก. ต้องสวย ฐานะดี เพื่อให้คนอื่นอิจฉา (0 คะแนน)
 - ข. ต้องสวยและดี เพราะทำให้สบายตาและสบายใจเมื่อต้องคบหากันอยู่ด้วยกันได้นานๆ ไม่เบื่อ (1 คะแนน)
 - ค. ต้องเป็นคนมีนิสัยเข้ากันได้ เพราะความเข้าใจกันจะช่วยให้เกิดความอดทนเมื่ออยู่ด้วยกันไปนาน (2 คะแนน)
 - ง. ต้องสวยและเอาใจเก่ง เพราะผู้หญิงควรดูแลและเอาใจใส่ผู้ชายมากกว่าถึงจะอยู่ด้วยกันได้นาน (0 คะแนน)
 - จ. อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ

18. วิชาเลือก (การคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม)

บอยเป็นนักเรียนเรียนดี ในเทอมสุดท้ายของการเรียนชั้นม.3 เขาต้องเลือกวิชาเลือกเสรี 1 วิชา บอยตัดสินใจไม่ได้ว่าควรเลือกวิชาอะไรดี

หากท่านเป็นเพื่อนของบอย จะแนะนำบอยอย่างไร

- ก. ควรเลือกวิชาที่ได้เกรดง่าย ๆ จบมาจะได้เกรดสวย ๆ เพราะมีผลต่อการเรียนต่อม.ปลาย (0 คะแนน)
- ข. เลือกวิชาที่อยากรู้ อยากเรียน ไม่ต้องสนใจเกรด ถ้ามีความใฝ่รู้ ผลลัพธ์ก็จะออกมาดีเอง (2 คะแนน)
- ค. เลือกวิชาที่คนเลือกมากมาย เพราะแสดงว่าวิชานั้นต้องมีอะไรดีแน่ ๆ (1 คะแนน)
- ง. เลือกวิชาตามคนที่ชอบ เพราะจะได้มีกำลังใจไปเรียนอยู่เสมอ (0 คะแนน)
- จ. อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ

19. รถโดยสารสาธารณะ (การคิดแบบเร้ากุศล)

แดงโมเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ขึ้นรถประจำทางที่มีคนแน่นมาก แต่เธอโชคดีได้ที่นั่ง ระหว่างทางมีชายสูงอายุท่าทางไม่แข็งแรงขึ้นมายืนข้างๆเธอ แแดงโมรู้สึกอึดอัด อยากลุกให้ที่นั่ง แต่ก็ติดที่บ้านเธออยู่ไกลมาก

หากนักเรียนเป็นแดงโม นักเรียนจะอย่างไร

- ก. พยายามช่วยมองหาที่ว่างให้ จะได้บอกให้เขาไปนั่ง (1 คะแนน)
- ข. นั่งตามปกติ เพราะเราเป็นผู้หญิงและยังเด็กกว่าอีกด้วย (0 คะแนน)
- ค. ลุกขึ้นยืนให้ที่นั่ง เพราะเรายังเด็กและแข็งแรงกว่า (2 คะแนน)
- ง. แกล้งหลับหรือทำเป็นว่ามองไม่เห็น จะได้ไม่ต้องรับรู้และไม่รู้สึกอึดอัดใจ (0 คะแนน)
- จ. อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ

20. นักบัลเล่ต์ (การคิดแบบเร้ากุศล)

เมย์เรียนเต้นบัลเล่ต์ตั้งแต่เด็ก โดยแม่ดูแลให้ฝึกซ้อมทุกวันเพื่อให้เมย์ได้เป็นนักบัลเล่ต์ชื่อดัง เมย์ตั้งใจทุ่มเทฝึกซ้อมมากจนแทบจะไม่มีเวลาได้ใช้ชีวิตเหมือนเพื่อนวัยรุ่นทั่วไป ทั่วประเทศวันหนึ่ง โอกาสดีมาถึง เมย์จะต้องเข้าคัดเลือกเป็นตัวละครในการแสดงบัลเล่ต์เรื่องชื่อดังตามความใฝ่ฝันของแม่ ก่อนการคัดเลือกหนึ่งอาทิตย์เมย์ฝึกหนักจนข้อเท้าได้รับบาดเจ็บรุนแรง หมอสั่งห้ามไม่ให้ฝึกบัลเล่ต์จนกว่าจะหายเป็นปกติเพราะอาจทำให้พิการได้

จากสถานการณ์ดังกล่าว หากนักเรียนเป็นเมย์นักเรียนจะคิดหรือรู้สึกต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไร

- ก. เสียใจที่พลาดโอกาสคัดเลือก และหมดกำลังใจที่จะเป็นนักบัลเล่ต์ชื่อดัง (0 คะแนน)
- ข. เสียใจที่พลาดโอกาสคัดเลือก และคิดว่าถ้าระวังตัวมากกว่านี้ คงไม่ต้องบาดเจ็บ (0 คะแนน)
- ค. เสียใจที่พลาดโอกาสคัดเลือก และคิดว่าข้อเท้ามีโอกาหายได้แค่รอเวลา (1 คะแนน)
- ง. เสียใจที่พลาดโอกาสคัดเลือก และคิดว่าถ้าหายแล้ว จะมุ่งมั่นทำตามความฝันของแม่และตนเองต่อไป (2 คะแนน)
- จ. อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ

21. งานเลี้ยง (การคิดแบบเร้ากุศล)

โรงเรียนจัดงานฉลองวันปีใหม่ ธิดาได้รับเลือกให้มารับนเวทีเพราะรำได้เก่งและถูกต้อง ในวันแสดงธิดาแต่งตัวออกจากบ้านด้วยเสื้อผ้าเดี่ยวและกางเกงขาสั้นมาก เพื่อมาแต่งตัวเตรียมรำที่โรงเรียน คุณแม่เห็นว่าธิดาแต่งตัวไม่เหมาะสมจึงบอกให้ธิดาไปเปลี่ยนชุดแต่งกายใหม่

หากนักเรียนเป็นธิดา จะคิดและทำอะไรเมื่อแม่เตือนเรื่องการแต่งตัว

- ก. คิดว่าแม่หัวโบราณ แต่เชื่อว่าแม่ต้องหวังดี จึงทำตามคำแนะนำ (1 คะแนน)
- ข. คิดว่าแม่หัวโบราณ แต่ถ้าไม่ทำตามคำแนะนำก็ไม่ได้ออกจากบ้าน (0 คะแนน)
- ค. คิดว่าแม่หัวโบราณ แต่ถ้าไม่ทำตามคำแนะนำก็ต้องทะเลาะกัน จึงยอมเปลี่ยนชุดใหม่ (0 คะแนน)
- ง. คิดขอบคุณที่แม่ช่วยเตือน เพราะลืมตัว แต่งตัวตามสบายจนไม่นึกถึงกาลเทศะ จึงทำตามคำแนะนำ (2 คะแนน)
- จ. อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ

22. สหามแข่ง (การคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน)

วันนี้แมนต้องลงแข่งแบดมินตันรอบชิงชนะเลิศของเขตกทม. โดยแมนได้ซ้อมอย่างหนักตลอดเวลาที่ผ่านมา แต่คู่แข่งคนนั้นแมนเคยพ่ายแพ้ในการแข่งขันเมื่อปีที่แล้ว ทำให้แมนมีความกดดันมาก และโค้ชของแมนก็คอยย้ำเสมอว่าต้องชนะครั้งนี้ให้ได้เพื่อทำชื่อเสียงให้กับโรงเรียน

หากนักเรียนเป็นแมน นักเรียนจะคิดหรือรู้สึกอย่างไรก่อนลงแข่งขัน

- ก. กังวลว่าจะเล่นได้ไม่ดีเหมือนที่ซ้อมไว้ แต่จะเล่นอย่างเต็มความสามารถ (1 คะแนน)
- ข. คิดถึงความผิดพลาดครั้งก่อน แล้วนำมาปรับใช้เพื่อแก้ไขจุดอ่อนในการแข่งครั้งนี้ (1 คะแนน)
- ค. ให้กำลังใจตัวเอง และเล่นให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ (2 คะแนน)
- ง. ตื่นเต้น กดดัน และกลัวว่าจะแพ้ (0 คะแนน)
- จ. อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ

23. รวมกลุ่ม (การคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน)

ถ้านักเรียนต้องทำงานกลุ่มร่วมกับเพื่อนที่ไม่ชอบ โดยไม่สามารถเปลี่ยนกลุ่มได้ นักเรียนจะคิดและทำอย่างไร

- ก. คิดว่าไม่อยากร่วมงานด้วย เพราะเพื่อนที่ไม่ชอบคงไม่ให้ความร่วมมือ ก็จะทำให้ผลงานออกมาไม่ดี คะแนนก็จะไม่ดีไปด้วย ดังนั้นจะไปอ้อนวอนอาจารย์เพื่อขอเปลี่ยนกลุ่มให้ได้ (0 คะแนน)
- ข. คิดว่ารวมกลุ่มได้ เพราะถึงแม้จะไม่ชอบกัน แต่เราก็ควรตั้งใจทำหน้าที่ของเราให้ดี สุดท้ายถ้าผลจะออกมาไม่ดี เราก็ได้ทำเต็มที่แล้ว ดังนั้นจึงรวมกลุ่มตามปกติ (2 คะแนน)
- ค. คิดว่าต้องทำใจ ในเมื่อเปลี่ยนกลุ่มไม่ได้ก็ต้องทำงานร่วมกันไป เพราะถ้าไปขอครูเปลี่ยนกลุ่มโดยไม่มีเหตุผล ครูคงไม่ให้เปลี่ยน (1 คะแนน)
- ง. คิดว่ารวมกลุ่มได้ เพราะต่างคนต่างมีหน้าที่ของตน เพราะฉะนั้นก็ตั้งใจทำหน้าที่ของตนให้ดี แต่ถ้าเพื่อนไม่ให้ความร่วมมือก็จะถือว่า ดังนั้นจึงรวมกลุ่มตามปกติ (1 คะแนน)
- จ. อื่นๆ โปรดระบุในกระดาษคำตอบ

ภาคผนวก จ
ใบรับรองจริยธรรมการวิจัย

**หนังสือยืนยันการยกเว้นการรับรอง
คณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**

(เอกสารนี้เพื่อแสดงว่าคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ ได้พิจารณาโครงการวิจัยนี้)

ชื่อโครงการวิจัย : ความสัมพันธ์ระหว่างการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ความมีกัลยาณมิตร
และการให้อภัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เขตกรุงเทพมหานคร
ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย : นางสาวญาดา อัจจิกุล
หน่วยงานต้นสังกัด : คณะมนุษยศาสตร์
รหัสโครงการวิจัย : 332/59X

โครงการวิจัยนี้เป็นโครงการวิจัยที่เข้าข่ายยกเว้น (Research with Exemption from SWUEC)

วันที่ยืนยัน : 28 ตุลาคม 2559
ยืนยันโดย : คณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ดำเนินการรับรองโครงการวิจัยตามแนวทางหลักจริยธรรมการวิจัยในคนที่เป็นสากล ได้แก่ Declaration of Helsinki, the Belmont Report, CIOMS Guidelines และ the International Conference on Harmonization in Good Clinical Practice (ICH-GCP)

ออกให้ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2559

ลงชื่อ.....
(นายปิยชาติ บุญเพ็ญ)
รักษาการแทน
เลขาธิการคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณา
โครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์

ลงชื่อ.....
(แพทย์หญิงสุรีพร ภัทรสุวรรณ)
ประธานคณะกรรมการจริยธรรม
สำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวณัฏฐา อัจจิกุล
วันเดือนปีเกิด	16 มิถุนายน 2532
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	40/39 ซ.ชินเขต 2/24 ถ.งามวงศ์วาน แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ จังหวัดกรุงเทพมหานคร 10210

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2549	มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนโยธินบูรณะ จังหวัดกรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2553	ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาวิชาภาษาจีน จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ. 2560	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ